

Regeringens proposition

2002/03:80

Ny sambolag

Prop.
2002/03:80

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 13 mars 2003

Göran Persson

Thomas Bodström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen gör regeringen bedömningen att 1987 års sambolagstiftning uppfyller sitt övergripande syfte väl men att det i vissa avseenden finns anledning att ändra och komplettera reglerna. Regeringen föreslår därför en ny sambolag. Den nya lagen skall gälla för både heterosexuella och homosexuella samboförhållanden. I huvudsak förs den gamla lagstiftningens regler över till den nya sambolagen. En del nyheter föreslås dock.

En allmänt tillämplig och klarare definition av sambor införs i den nya lagen. Det framgår tydligare när ett samboförhållande skall anses ha upphört. Det blir möjligt för samborna att ingå s.k. föravtal om bodelning. Tidsfrister införs för att påkalla bodelning eller begära övertagande av bostaden. Liksom i äktenskap skall en viss redovisningsskyldighet hindra illojala förfaranden.

Genom den allmänt tillämpliga definitionen av sambor i den nya sambolagen undanröjs omotiverade rättsliga skillnader i behandlingen av homosexuella sambor i annan lagstiftning, bl.a. när det gäller bidrag från det allmänna.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2003.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till sambolag	5
2.2	Förslag till lag om ändring i ärvdabalken.....	12
2.3	Förslag till lag om ändring i jordabalken	13
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt.....	16
2.5	Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988).....	17
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer	19
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.....	20
2.8	Förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)	21
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.....	22
3	Ärendet och dess beredning.....	23
4	Ny sambolag	24
5	En tydligare definition av sambor.....	27
6	Samboegendom.....	30
7	Bodelning.....	33
7.1	Avtal om bodelning.....	33
7.2	Tidsfrister för bodelning och övertagande	35
8	Skydd mot illojala transaktioner och oskäligen bodelnings- resultat.....	37
9	Den s.k. lilla basbeloppsregeln	39
10	Sambor av samma kön.....	39
11	Bostadsbidrag.....	41
12	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	42
13	Kostnadseffekter och information	42
14	Författningskommentar.....	43
14.1	Förslaget till sambolag	43
14.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.....	58
14.3	Övriga förslag.....	59
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet (SOU 1999:104).....	60
Bilaga 2	Betänkandets författningsförslag	67
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna.....	148
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	149

Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	167	Prop. 2002/03:80
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2003.....	171	

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. sambolag,
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i jordabalken,
4. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
5. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
6. lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer,
7. lag om ändring i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden,
8. lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614),
9. lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.

2.1 Förslag till sambolag

Härigenom föreskrivs följande.

Vad som avses med sambor

1 § Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll.

När det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed sambor enligt första stycket. Bestämmelserna i 1 kap. 6 och 8 §§ föräldrabalken samt lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen gäller endast sambor av olika kön.

Denna lag gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift. Lagen gäller sambornas gemensamma bostad och bohag.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som i denna lag sägs om äktenskap gäller också registrerat partnerskap.

När ett samboförhållande upphör

2 § Ett samboförhållande upphör

1. om samborna eller någon av dem ingår äktenskap,
2. om samborna flyttar isär eller
3. om någon av samborna avlider.

Ett samboförhållande skall också anses upphöra om en sambo ansöker om förordnande av bodelningsförrättare enligt 26 § eller om rätt att få bo kvar i bostaden enligt 28 § eller om en sambo väcker talan om övertagande av bostad enligt 22 §.

Sambors egendom

3 § Sambors gemensamma bostad och bohag utgör samboegendom, om egendomen förvärvats för gemensam användning och inte annat följer av 4 eller 9 §.

4 § I samboegendomen ingår inte

1. egendom som en sambo har fått i gåva av någon annan än den andra sambon med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
2. egendom som en sambo har erhållit genom testamente med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
3. egendom som en sambo har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda och
4. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1–3, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

5 § Med sambors gemensamma bostad avses i denna lag, om inte annat följer av 7 §,

1. fast egendom som samborna eller någon av dem äger eller innehar med tomträtt, om det finns en byggnad på egendomen som är avsedd som sambornas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,

2. fast egendom som samborna eller någon av dem innehar med nyttjanderätt i förening med byggnad på egendomen som samborna eller någon av dem äger, om byggnaden är avsedd som sambornas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,

3. byggnad eller del av byggnad som samborna eller någon av dem innehar med hyresrätt, bostadsrätt eller annan liknande rätt, om byggnaden eller byggnadsdelen är avsedd som sambornas gemensamma hem och innehas huvudsakligen för detta ändamål och

4. byggnad eller del av byggnad som samborna eller någon av dem har rätt att framdeles förvärva med bostadsrätt enligt förhandsavtal som sägs i 5 kap. bostadsrättslagen (1991:614), om rätten gäller en lägenhet som när avtalet träffades var avsedd att bli sambornas gemensamma hem och att innehas huvudsakligen för detta ändamål.

Samborna får i en av dem undertecknad handling anmäla till inskrivningsmyndigheten att en fastighet som är lagfaren för en av dem eller en tomträtt för vilken en av dem är inskriven som innehavare är gemensam bostad för dem båda.

6 § Med sambors gemensamma bohag avses i denna lag, om inte annat följer av 7 §, möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för det gemensamma hemmet. Till gemensamt bohag räknas inte sådant bohag som används uteslutande för den ena sambons bruk.

7 § Till sambors gemensamma bostad och bohag räknas inte egendom som används huvudsakligen för fritidsändamål.

Bodelning

8 § När ett samboförhållande upphör av annat skäl än att samborna ingår äktenskap med varandra, skall på begäran av någon av samborna samboegendomen fördelas mellan dem genom bodelning. Bodelningen skall göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då samboförhållandet upphörde.

Begäran om bodelning skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Om samboförhållandet upphör genom att en sambo avlider eller om en sambo avlider inom ett år från det att samboförhållandet upphörde, skall dock begäran framställas senast när bouppteckningen förrättas.

9 § Sambor eller blivande sambor får avtala om att bodelning inte skall ske eller att viss egendom inte skall ingå i bodelningen. Genom ett nytt avtal får de ändra vad som tidigare överenskommits.

Avtalet skall upprättas skriftligen och undertecknas av samborna eller de blivande samborna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om avtalet avser egendom som till någon del omfattas av förvaltar-

skap enligt föräldrabalken. I så fall skall dock förmyndarens eller förvaltarens skiftliga medgivande inhämtas.

Om ett villkor i avtalet är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt, får det jämkas eller lämnas utan avseende vid bodelningen.

10 § Sambor får inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet skall upprättas en handling som undertecknas av samborna.

Vad som sägs i 9 § tredje stycket om villkor i avtal rörande bodelning gäller även villkor i föravtal.

11 § Varje sambo är skyldig att tills bodelningen görs, eller frågan om bodelning fallit, redovisa för sin samboegendom, för sådan gemensam bostad som kan övertas enligt 22 § och för sådan samboegendom som sambon har haft hand om men som tillhör den andra sambon.

12 § Vid bodelningen skall först sambornas andelar i samboegendomen beräknas.

13 § Vid beräkningen av sambornas andelar i samboegendomen skall från vad en sambo äger av egendomen så mycket avräknas att det täcker de skulder som den sambon hade när samboförhållandet upphörde.

För sådana fordringar mot en sambo som inte är förenade med särskild förmånsrätt i samboegendomen och som inte heller på annat sätt är att hänföra till sådan egendom skall sambon få täckning ur samboegendomen endast i den mån betalning inte kan erhållas ur annan egendom.

14 § Det som återstår av samboegendomen, sedan avdrag gjorts för att skulderna skall täckas enligt 13 §, skall läggas samman. Värdet därav skall därefter delas lika mellan samborna.

15 § I den mån det med hänsyn särskilt till samboförhållandets längd men även till sambornas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en sambo när samlevnaden upphör skall lämna egendom till den andra i den omfattning som följer av 12–14 §§, skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda sambon får behålla mer av sin egendom. Är en sambo försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela sambornas egendom, skall varje sambo behålla sin egendom som sin andel.

16 § Med ledning av de andelar som har beräknats för samborna skall samboegendomen fördelas mellan dem på lotter.

Den sambo som bäst behöver bostaden eller bohaget har rätt att få denna egendom i avräkning på sin lott eller, om värdet är ringa, utan avräkning. En förutsättning för att en sambo skall få överta bostad eller bohag som tillhör den andra sambon är dock att ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

Svarar egendomen för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, är en ytterligare förutsättning för ett övertagande att den andra sambon befrias från ansvar för fordringen eller att medel till att betala denna har satts under särskild vård.

17 § En sambo har rätt att i stället för att lämna egendom till den andra sambon betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna. Lämnas inte någon betalning, har den andra sambon rätt att så långt det är möjligt få sådan egendom som inte är uppenbart olämplig för den sambon.

Om en sambo övertar bostad eller bohag mot avräkning och inte tillgodoser den andra sambon med egendom ur samboegendomen, skall den övertagande sambon betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna.

18 § Om en sambo avlider, gäller bestämmelserna om rätt att begära bodelning och om rätt att överta bostad eller bohag endast till förmån för den efterlevande sambon.

Om ett samboförhållande upphör till följd av att en sambo avlider, har den efterlevande sambon rätt att vid fördelning av samboegendomen som sin andel alltid få ut så mycket av den behållna egendomen efter avdrag för skulder, i den mån den räcker, att det motsvarar två gånger det vid tiden för dödsfallet gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Bestämmelserna i 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken om förlust av rätt till arv skall också gälla i fråga om rätten för den efterlevande sambon att vid bodelning få del i den avlidnes egendom.

19 § Om bodelningen har lett till att en fastighet har delats så att samborna har fått skilda andelar utan att villkor om utbrytning har ställts upp i bodelningshandlingen, innehar de fastigheten med samäganderätt.

I den mån bodelningen i andra fall innebär att en del av en fastighet kommer i en särskild ägares hand är bodelningen utan verkan.

20 § Bestämmelserna i 9 kap. 5, 7, 9 och 10 §§ äktenskapsbalken gäller även vid bodelning enligt denna lag. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor. I stället för den tidpunkt då talan om äktenskapsskillnad väcks skall gälla den dag då samboförhållandet upphör.

21 § Har en sambo vid bodelningen till skada för sina borgenärer avstått egendom som enligt 13–16 §§ har belöpt på sambons andel, gäller vad som föreskrivs i 13 kap. 1 och 2 §§ äktenskapsbalken om verkan av en sådan åtgärd vid bodelning mellan makar.

Övertagande av bostad i vissa fall

22 § Innehar den ena sambon den gemensamma bostaden med hyresrätt eller bostadsrätt och utgör egendomen inte samboegendom, har den andra sambon rätt att överta den när samboförhållandet upphör, om den sambon bäst behöver bostaden och ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Om samborna

inte har eller har haft barn tillsammans, gäller detta dock endast om synnerliga skäl talar för det.

Anspråk på att ta över hyres- eller bostadsrätten skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Lämnar sambon bostaden, skall anspråket dock framställas senast tre månader därefter. Fristen på ett år gäller inte om den sambo som innehar bostaden avlider och den efterlevande sambon bor kvar i bostaden.

Den som övertar bostaden enligt första stycket skall ersätta den andra sambon för bostadens värde. Det får ske genom att bostadens värde avräknas vid bestämmandet av sambornas andelar i bodelningen, om den som lämnar bostaden kan tillgodoses på det sättet. I annat fall skall vad som fattas betalas med pengar. Ställs godtagbar säkerhet för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna.

Inskränkningar i rätten att förfoga över det gemensamma hemmet

23 § En sambo får inte utan den andra sambons samtycke

1. avhända sig, hyra ut eller på annat sätt med nyttjanderätt upplåta en bostad som utgör samboegendom eller som den andra sambon kan få rätt att överta enligt 22 §,

2. låta inteckna fast egendom eller tomträtt där det finns en bostad som utgör samboegendom,

3. pantsätta annan egendom som innefattar en bostad som utgör samboegendom eller en bostad som den andra sambon kan få rätt att överta enligt 22 § eller

4. avhända sig eller pantsätta bohag som utgör samboegendom.

Samtycke till avhändelse av eller inteckning i fast egendom eller tomträtt skall lämnas skriftligen.

Bestämmelserna om samtycke av en sambo till en åtgärd av den andra sambon tillämpas också när dödsboet efter en avliden sambo vidtar en sådan åtgärd.

Samtycke behövs inte, om den andra sambon inte kan lämna giltigt samtycke eller om dennes samtycke inte kan inhämtas inom rimlig tid.

24 § Saknas samtycke som krävs för en åtgärd enligt 23 §, får domstolen tillåta åtgärden på ansökan av den som vill företa den.

25 § Om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan det samtycke eller tillstånd som krävs har avhänt sig eller till nackdel för den andra sambon upplåtit nyttjanderätt till egendom, skall domstolen på talan av denne förklara att rättshandlingen är ogiltig och att egendomen skall återgå. Detsamma gäller om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan det samtycke eller tillstånd som krävs har pantsatt sambornas bohag. Överlåtelse eller pantsättning av bohag skall dock inte förklaras ogiltig, om den nya innehavaren har fått egendomen i sin besittning i god tro.

Talan enligt första stycket skall väckas hos domstolen inom tre månader från det att den andra sambon fick kännedom om förfogandet över bostaden eller överlämnandet av bohaget. Har lagfart eller inskrivning beviljats med anledning av överlåtelse av fast egendom eller tomträtt, får talan inte väckas.

Övriga bestämmelser

26 § Bestämmelserna i 17 kap. 1, 2 och 4–9 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

27 § Vid handläggningen av ett ärende enligt denna lag består tingsrätten av en lagfaren domare. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten dock bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän.

Regeringen får bestämma att även sådana anställda i en tingsrätt som inte är lagfarna domare skall få förordna bodelningsförrättare enligt 17 kap. 1 § äktenskapsbalken.

28 § På ansökan av en sambo skall domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § skall ingå i bodelning bestämma vem av samborna som skall ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts.

Ett förordnande om rätt att bo kvar i bostaden får på ansökan av den ena parten ändras av domstolen.

29 § Den sambo som domstolen har berättigat att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts har rätt att använda även det gemensamma bohag som finns i bostaden och som tillhör den andra sambon. Domstolen får dock beträffande viss egendom bestämma annat. Avtal som den sistnämnda sambon därefter ingår med tredje man inskränker inte nyttjanderätten till bostaden eller bohaget.

Har den ena sambon berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra sambon skyldig att genast flytta därifrån.

30 § Frågan om rätten att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts skall väckas vid en tingsrätt som är behörig att pröva tvister om bodelning mellan samborna. Detsamma gäller frågan om domstolens tillstånd till en sambos förfogande över bostad och bohag.

31 § I mål om rätt att överta bostad enligt 22 § får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av samborna bestämma vem av dem som skall ha rätt att bo kvar i bostaden. Om sådan rätt tillerkänns den sambo som inte har hyres- eller bostadsrätten, skall domstolen också på yrkande bestämma vad sambon skall betala till den andra sambon för nyttjandet av bostaden och vad den förstnämnda sambon i övrigt skall iaktta.

Har den ena sambon berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra sambon skyldig att genast flytta därifrån.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen. När målet avgörs, skall domstolen ompröva beslutet.

Beträffande beslut enligt denna paragraf tillämpas 14 kap. 9 § äktenskapsbalken. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003, då lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem och lagen (1987:813) om homosexuella sambor upphör att gälla.

2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 1 § ärvdabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

1 §²

Arvskifte förrättas av arvingar och universella testamentstagare.

Var den döde gift, skall först bodelning förrättas enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Efterlämnar den döde en sambo och begär denne bodelning enligt *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, skall bodelningen förrättas innan arvskifte äger rum.

Var den döde gift, skall först bodelning förrättas enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Efterlämnar den döde en sambo och begär denne bodelning enligt *sambolagen (2003:000)*, skall bodelningen förrättas innan arvskifte äger rum.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

¹ Balken omtryckt 1981:359.

² Senaste lydelse 1987:231.

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 33 §, 20 kap. 7 § och 22 kap. 4 § jordabalken¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***12 kap.**33 §²

Bestämmelserna i 32 § om överlåtelse av hyresrätten gäller också i fråga om övergång genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv.

Har hyresrätten till lägenhet, som varit avsedd att uteslutande eller huvudsakligen användas som gemensam bostad för hyresgästen och hans make eller sambo, tillagts maken genom bodelning eller arvskifte eller tillagts sambon genom bodelning eller övertagits av denne enligt 16 § *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, får dock maken eller sambon träda i hyresgästens eller dödsboets ställe. Sådan rätt tillkommer även efterlevande make som är ensam arvinge efter hyresgästen.

Har hyresrätten till lägenhet, som varit avsedd att uteslutande eller huvudsakligen användas som gemensam bostad för hyresgästen och hans make eller sambo, tillagts maken genom bodelning eller arvskifte eller tillagts sambon genom bodelning eller övertagits av denne enligt 22 § *sambolagen (2003:000)*, får dock maken eller sambon träda i hyresgästens eller dödsboets ställe. Sådan rätt tillkommer även efterlevande make som är ensam arvinge efter hyresgästen.

För tid efter det att hyresvärden underrättats om att hyresrätten tillagts hyresgästens make eller sambo enligt andra stycket svarar hyresgästen eller hans dödsbo ej för sina förpliktelser enligt hyresavtalet. Hyresgästens make eller sambo svarar jämte hyresgästen eller hans dödsbo för sådana förpliktelser enligt avtalet som hänför sig till tiden före underrettelsen.

Andra och tredje styckena gäller också när lägenheten har hyrts av makar eller sambor gemensamt.

20 kap.7 §³

Förekommer icke omständigheter som avses i 6 §, skall lagfartsansökan förklaras vilande, om

1. vid köp, byte eller gåva överlåtarens underskrift på fångeshandlingen icke är styrkt av två vittnen och överlåtelsen ej skett genom statlig myndighet,

2. fångesmannen ej har lagfart och fall som avses i 9 § icke föreligger,

¹ Balken omtryckt 1971:1209.

² Senaste lydelse 1987:816.

³ Senaste lydelse 2000:226.

3. rättegång pågår om hävning eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna,

4. lagfart sökes på grund av testamente, dom eller förrättning som ännu icke vunnit laga kraft,

5. vid förvärv genom legat detta ej utgivits,

6. vid förvärv på exekutiv försäljning köpebrev ej utfärdats eller vid expropriation eller liknande tvångsförvärv inlösen ej fullbordats,

7. vid överlåtelse överlåtaren är gift och förvärvet enligt äktenskapsbalkens bestämmelser är beroende av den andre makens samtycke,

8. vid överlåtelse överlåtaren är sambo och förvärvet enligt bestämmelserna i *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* är beroende av den andra sambons samtycke, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 2 § andra stycket den lagen var upptaget på inskrivningsdag när överlåtelsen skedde,

8. vid överlåtelse överlåtaren är sambo och förvärvet enligt bestämmelserna i *sambolagen (2003:000)* är beroende av den andra sambons samtycke, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 5 § andra stycket den lagen var upptaget på inskrivningsdag när överlåtelsen skedde,

9. vid överlåtelse genom boutredningsman förvärvet enligt ärvdebalkens bestämmelser är beroende av dödsbodelägares samtycke,

10. förvärvet har skett genom en sådan gåva mellan makar som inte har registrerats enligt 16 kap. äktenskapsbalken,

11. förvärvet avser del av fastighet och är beroende av fastighetsbildning,

12. vid köp eller byte förvärvet är beroende av att förköp ej sker eller vid förköp detta ej är fullbordat,

13. förvärvet i annat fall enligt lag är beroende av domstols eller annan myndighets tillstånd,

14. förvärvet är beroende av villkor och, i fråga om gåva, villkoret avser viss tid som ej överstiger två år från den dag då gåvohandlingens upprättades, eller

15. förvärvet i fall som avses i 2 kap. 9 a § och 17 kap. 3 § aktiebolagslagen (1975:1385) samt 2 kap. 13 a § och 18 kap. 3 § försäkringsrörelselagen (1982:713) är beroende av bolagsstämmans godkännande.

22 kap.

4 §⁴

Förekommer icke omständighet som avses i 3 §, skall ansökan om inteckning förklaras vilande, om

1. ansökan om lagfart för sökanden är vilandeförklarad samt inteckningsansökningen ej medgivits av den som har lagfart,

2. rättegång pågår om hävande eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna,

3. sökanden är gift samt den andra makens samtycke fordras enligt äktenskapsbalkens bestämmelser och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda balk inte har givits,

⁴ Senaste lydelse 2000:226.

4. sökanden är sambo samt den andra sambons samtycke fordras enligt bestämmelserna i *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda lag inte har givits, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 2 § andra stycket den lagen har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inteckning söks,

4. sökanden är sambo samt den andra sambons samtycke fordras enligt bestämmelserna i *sambolagen (2003:000)* och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda lag inte har givits, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 5 § andra stycket den lagen har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inteckning söks,

5. ansökningen enligt lag är beroende av domstols eller annan myndighets tillstånd.

Förklaras ansökan vilande, skall inskrivningsmyndigheten utfärda bevis om detta (vilandebevis).

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.
 2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

Prop. 2002/03:80

Härigenom föreskrivs att 15 a § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 a §¹

Om bodelning skall äga rum enligt *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, skall den andel som skall tillfalla den avlidnes sambo vid fördelning av bostad och bohag beräknas till hälften av den behållna egendomen om inte annat följer av 12 § andra stycket nämnda lag eller andelen blivit enligt lag annorlunda bestämd vid bodelning över vilken i behörig ordning upprättad handling föreligger i skatteärendet.

Om bodelning skall äga rum enligt *sambolagen (2003:000)*, skall den andel som skall tillfalla den avlidnes sambo vid fördelning av bostad och bohag beräknas till hälften av den behållna egendomen om inte annat följer av 18 § andra stycket nämnda lag eller andelen blivit enligt lag annorlunda bestämd vid bodelning över vilken i behörig ordning upprättad handling föreligger i skatteärendet.

För sambons sålunda beräknade andel erläggs inte arvsskatt.

När en sådan handling som avses i första stycket ges in till skattemyndigheten gäller vad som stadgas i 15 § 3 mom.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.
 2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 2001:95.

2.5 Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988) Prop. 2002/03:80

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 18 § fastighetsbildningslagen (1970:988)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.
18 §²

Från nedan angivna bestämmelser i detta kapitel till skydd för enskilt intresse får avsteg göras i följande avseenden

1. 4 § första stycket och 5 § första stycket, om ägarna av de fastigheter som beröres av regleringen medger det,
2. 6 § andra stycket, 7 och 10–12 §§ samt 15 § tredje stycket, om de sakägare vilkas rätt är beroende av åtgärden samtycker till det,
3. 8 §, om fastighetens ägare och, om fastigheten är upplåten med tomträtt, även tomträttshavaren medger det,
4. 13 och 14 §§, om det medges av den som ålägges att betala mer än han annars skulle ha varit skyldig att betala och om avvikelsen från bestämmelserna icke sker i otillbörligt syfte.

Avser regleringen fastighet som svarar för fordran, får avsteg från 10–14 §§ med stöd av ägarens samtycke ske endast om även fordringens innehavare medger det. Besväras fastigheten av gemensam inteckning, fordras dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som i 22 kap. 11 § jordabalken föreskrives för relaxation. Medgivande av rättsägare fordras ej, om regleringen är väsentligen utan betydelse för honom.

Ägares och tomträttshavares medgivande enligt första stycket 3 till minskning av fastighetsgraderingsvärde skall upprättas skriftligen. Beträffande rätten att lämna sådant medgivande gäller samma villkor som för överlåtelse av fast egendom. Sådant samtycke av sambo som avses i 17 § *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* krävs dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 2 § andra stycket samma lag var upptaget på inskrivningsdag när medgivandet gjordes.

Ägares och tomträttshavares medgivande enligt första stycket 3 till minskning av fastighetsgraderingsvärde skall upprättas skriftligen. Beträffande rätten att lämna sådant medgivande gäller samma villkor som för överlåtelse av fast egendom. Sådant samtycke av sambo som avses i 23 § *sambolagen (2003:000)* krävs dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 5 § andra stycket samma lag var upptaget på inskrivningsdag när medgivandet gjordes.

¹ Lagen omtryckt 1992:1212.

² Senaste lydelse 2000:233.

Medgivande eller samtycke enligt första stycket till åtgärd som berör samfälld mark skall, om samfälligheten förvaltas av en samfällighetsförening, lämnas av föreningen i stället för av delägarna. Prop. 2002/03:80

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.
2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer

Prop. 2002/03:80

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

När bouppteckning har skett efter en avliden, får efterlevande make, arvinge, testamentstagare, boudredningsman eller testamentsexekutor ansöka om kallelse på den avlidnes okända borgenärer. Var den avlidne gift, får kallelse sökas även på den efterlevande makens okända borgenärer.

Bestämmelserna i första stycket om efterlevande make gäller också en sådan efterlevande sambo som avses i *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, om denne har begärt att bodelning skall förrättas enligt 5 § samma lag.

Bestämmelserna i första stycket om efterlevande make gäller också en sådan efterlevande sambo som avses i *sambolagen (2003:000)*, om denne har begärt att bodelning skall förrättas enligt 8 § samma lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.
 2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1987:810.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden

Prop. 2002/03:80

Häriigenom föreskrivs att 1 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag är tillämplig på frågor om makars och sambors förmögenhetsförhållanden när det finns anknytning till en främmande stat. *Vad som sägs om sambor gäller sådana samboförhållanden där en ogift kvinna och en ogift man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.*

Denna lag är tillämplig på frågor om makars och sambors förmögenhetsförhållanden när det finns anknytning till en främmande stat. *Lagen gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.*

Bestämmelserna i 2 § första stycket 1 och andra stycket, 5 § tredje stycket, 6 § andra stycket och 8 § gäller inte för sambor. När lagen skall tillämpas på samboförhållanden gäller i övrigt följande.

1. Vad som sägs i lagen om makar, blivande makar, äktenskapet och äktenskapets ingående eller motsvarande gäller sambor, blivande sambor, samboförhållandet respektive samboförhållandets inledande.

2. Vid tillämpningen av 9 § gäller 10–12 och 16–19 §§ lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem i stället för äktenskapsbalken. Vid tillämpningen av 10 § gäller 9 § lagen om sambors gemensamma hem i stället för 12 kap. äktenskapsbalken.

2. Vid tillämpningen av 9 § gäller 16–18 och 22–25 §§ sambolagen (2003:000) i stället för äktenskapsbalken. Vid tillämpningen av 10 § gäller 15 § sambolagen i stället för 12 kap. äktenskapsbalken.

Lagen gäller inte i den mån något annat följer av en annan lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 2001:1141.

Häri genom föreskrivs att 2 kap. 6 § och 5 kap. 6 § bostadsrättslagen (1991:614) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

6 §

Den som har förvärvat en andel i en bostadsrätt får vägras inträde i föreningen, om annat inte bestämts i stadgarna. Bestämmelserna i 3 och 5 §§ skall dock gälla om bostadsrätten efter förvärvet innehas av makar eller, om bostadsrätten avser bostadslägenhet, av sådana sambor på vilka *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* skall tillämpas.

Den som har förvärvat en andel i en bostadsrätt får vägras inträde i föreningen, om annat inte bestämts i stadgarna. Bestämmelserna i 3 och 5 §§ skall dock gälla om bostadsrätten efter förvärvet innehas av makar eller, om bostadsrätten avser bostadslägenhet, av sådana sambor på vilka *sambolagen (2003:000)* skall tillämpas.

5 kap.

6 §

Förhandstecknaren får inte sätta någon annan än sin make i sitt ställe eller pantsätta sin rätt enligt avtalet. Vad som sägs om make skall gälla även sådan sambo på vilken *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* skall tillämpas. En överlåtelse eller pantsättning i strid med dessa bestämmelser är ogiltig.

Förhandstecknaren får inte sätta någon annan än sin make i sitt ställe eller pantsätta sin rätt enligt avtalet. Vad som sägs om make skall gälla även sådan sambo på vilken *sambolagen (2003:000)* skall tillämpas. En överlåtelse eller pantsättning i strid med dessa bestämmelser är ogiltig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

Prop. 2002/03:80

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Vid tillämpningen av denna lag skall en man och en kvinna som är gifta med varandra anses bo tillsammans om inte den som ansöker om bostadsbidrag eller den som bidrag betalas ut till visar annat.

En man och en kvinna skall likställas med *gifta personer* om de lever tillsammans utan att vara gifta och

Sambor skall likställas med *makar* om de

1. har eller har haft gemensamt barn eller

1. har eller har haft gemensamt barn eller

2. är folkbokförda på samma adress.

2. är folkbokförda på samma adress.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

¹ Senaste lydelse 2002:311.

Lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem (sambolagen) trädde i kraft den 1 januari 1988.

Våren 1992 begärde riksdagen genom ett tillkännagivande en utvärdering av lagen (bet. 1991/92:LU32, rskr. 1991/92:236). Justitiedepartementet gav år 1993 Statskontoret i uppdrag att som ett första led i utvärderingen ta fram underlag för att belysa vissa särskilt angivna frågor. Statskontoret redovisade uppdraget i rapporten Sambolagen – en utvärdering (Statskontoret 1993:24).

Riksdagen begärde år 1994 genom ett tillkännagivande att det skulle utredas hur tryggheten kan ökas för människor som delar hushållsgemenskap på andra grunder än äktenskapets (bet. 1993/94:LU28, rskr. 1993/94:414). År 1996 begärde riksdagen att en översyn skulle göras av kretsen bostadsbidragsberättigade (bet. 1995/96:BoU11, rskr. 1995/96:229).

År 1997 tillkallade regeringen en parlamentarisk kommitté, Samboendekommittén, med uppdrag att utvärdera sambolagen. I kommitténs uppdrag ingick även att överväga om skillnaderna i den rättsliga behandlingen av homosexuella sambor jämfört med heterosexuella sambor är motiverad och att klarlägga om det finns behov av ett utvidgat skydd vid andra former av hushållsgemenskap än sådana som i dag är reglerade i lag.

År 1999 överlämnade Samboendekommittén sitt betänkande Nya samboregler (SOU 1999:104). Kommitténs sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets författningsförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammanställning finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (Ju1999/4606/L2).

Samboendekommittén föreslår att sambolagen skall omfatta även sambornas gemensamma motordrivna forskaffningsmedel. Under lagstiftningsarbetet har en hearing har hållits om detta förslag. Förslaget liksom andra möjliga sätt att stärka skyddet för en svagare part kommer att övervägas vidare inom Regeringskansliet.

Samboendekommitténs förslag om tillfällig föräldrapenning har redan lett till lagstiftning (prop. 2001/02:123 och bet. 2001/02:LU27). Kommitténs förslag i vissa huvudsakligen processuella frågor behandlas i en lagrådsremiss om ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer som beslutats den 20 februari (jfr Ds 2001:73). Förslaget om möjligheten att pröva frågor om övertagande av bostaden och kvarsittningsrätt i vårdnadsfall (betänkandet s. 244 f.) kräver ytterligare överväganden i annat sammanhang och behandlas därför inte i propositionen.

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 20 februari 2003 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet har haft vissa främst lagtekniska och redaktionella synpunkter. Frånsett frågan om en reglering av sambor direkt i andra berörda författningar har regeringen i allt väsentligt följt Lagrådets förslag. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 5, 7.1, 10 och 11 samt i författningskommentaren.

I förhållande till lagrådsremissens förslag har dessutom ett par språkliga och ytterligare redaktionella ändringar gjorts.

4 Ny sambolag

Regeringens bedömning: Sambolagen uppfyller sitt övergripande syfte väl. Det saknas behov av en rättslig reglering för personer i annan hushållsgemenskap än sambor.

Regeringens förslag: Nuvarande reglering förs i huvudsak oförändrad över i en ny sambolag, som omfattar även homosexuella sambor.

Kommitténs bedömning och förslag stämmer överens med regeringens, dock att kommittén inte föreslår någon ny sambolag utan att de förslagna ändringarna skall genomföras i den nuvarande sambolagen (se betänkandet s. 174 f., 265 f. och 327 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller lämnar förslaget och bedömningen utan invändning. *Stockholms tingsrätt* anser att en helt ny sambolag bör införas.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Antalet familjer med två vuxna som bor tillsammans har under lång tid varit ungefär två miljoner i Sverige. Sedan 1960-talet har allt fler valt att inte ingå äktenskap eller partnerskap utan leva som sambor. I dag är ungefär en tredjedel av paren sambor, vilket kan jämföras med 20 procent år 1985. Resten är alltså gifta eller har ingått partnerskap. I början av år 2000 fanns det i Sverige drygt 1,2 miljoner sambor. Under år 2001 föddes 91 500 barn i Sverige, varav ungefär hälften i familjer där föräldrarna är sambor. Det är dubbelt så vanligt att barn till sambor upplever en separation mellan föräldrarna som att barn till gifta föräldrar gör det. Samboförhållanden är vanligare i de norra delarna av Sverige än i de södra.

Den nuvarande sambolagstiftningen går tillbaka till början av sjuttio-talet. Frågan hur lagstiftaren borde ställa sig till äktenskapsliknande samlevnad togs först upp i direktiven till Familjelagssakkunniga år 1969. Familjelagssakkunniga föreslog år 1972 en särskild lag om ogifta sammanboendes gemensamma bostad, som trädde i kraft den 1 januari 1974. Genom lagen blev det möjligt för den ena parten att vid upplösning av sammanlevnaden mot lösen överta den gemensamma bostaden från den andra efter en behovsprövning om det rörde sig om en hyres- eller bostadsrätt. Familjelagssakkunniga föreslog sedan år 1981 en mera omfattande reglering, vilket ledde till 1987 års lag om sambors gemensamma hem (sambolagen) som trädde i kraft den 1 januari 1988. Sambolagen är tillämplig på sådana samboförhållanden där en ogift man och en ogift kvinna lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. Lagen innehåller bestämmelser om bodelning vid upplösning av sambo-

förhållandet, om en sambos rätt att i vissa fall överta en bostad som inte ingår i bodelningen, om inskränkningar i rätten att förfoga över det gemensamma hemmet och om rättegången i vissa tvister mellan sambor. För dem som lever i ett homosexuellt förhållande men inte har registrerat sitt partnerskap gäller 1987 års lag om homosexuella sambor. Lagen innebär att sambolagen och vissa andra bestämmelser om sambor är tillämpliga också på homosexuella sambor. Huvudsyftet med sambolagstiftningen är att bereda en svagare part ett minimiskydd vid samboförhållandets upplösning. Lagstiftningen tar sin utgångspunkt i det förhållandet att det genom ett samliv med gemensamt hushåll och uppbyggandet av ett gemensamt hem sker en faktisk sammanflätning av sambornas ekonomi. Avtal förekommer i mycket liten utsträckning i samboförhållanden, och de allmänna civilrättsliga reglerna ger sällan tillräcklig vägledning ifall samboförhållandet upplöses. Ofta blir parterna först vid upplösningen medvetna om behovet att reglera sina mellanhavanden. Det är således de praktiska skälen för en reglering och skyddsaspekten som ligger till grund för sambolagstiftningen.

Sambolagen har alltså nu gällt i omkring femton år. Regeringen konstaterar att Samboendekommitténs utvärdering av lagen bekräftar vad Statskontoret kom fram till i sin rapport till regeringen år 1993. Av allt att döma uppfyller lagen sitt övergripande syfte väl. Trots att lagstiftningen inledningsvis får sägas ha varit kontroversiell, finns det numera också ett brett stöd för den bland allmänheten. Lagen bidrar till en mera rättvis uppdelning av bostad och bohag när samboförhållanden upplöses och ger den svagare parten ett visst skydd beträffande de värden som är grundläggande vid uppbyggnaden av ett gemensamt hem. Enligt kommittén kan inte heller den slutsatsen dras att sambolagen har befast en utveckling med ett minskat antal äktenskap.

Inte minst mot bakgrund av att allt fler väljer att leva som sambor har kommittén tagit upp frågan om en sambolag bör innehålla en mera heltäckande reglering än vad som är fallet i dag. I likhet med kommittén anser regeringen att det dock bör undvikas att samboregleringen i alltför hög grad närmar sig den äktenskapsrättsliga regleringen. Till skillnad från äktenskap och partnerskap innebär ett samboförhållande att särskilda rättsregler blir tillämpliga på samlevnaden utan någon uttrycklig önskan eller viljeförklaring från sambornas sida om detta. Som riksdagen flera gånger understrukit är äktenskapet och partnerskapet institutioner som är överlägsna andra samlevnadsformer i fråga om personlig trygghet och juridisk stabilitet (se bl.a. bet. 1997/98:LU10 och bet. 2000/01:LU13). Utgångspunkten bör liksom tidigare vara att det inte får införas så utförliga regler för sambor att man därigenom åstadkommer vad som skulle kunna betecknas som ett äktenskapsliknande system av lägre dignitet. Enligt regeringen bör således samboregleringen även i fortsättningen inriktas på att tillhandahålla juridiska lösningar på företrädesvis ekonomiska problem och på de frågor där det finns ett praktiskt skyddsbehov för parterna. I den mån regler för sambor behövs bör dock dessa naturligtvis så långt möjligt bli lika dem som gäller för makar och partner.

Även om lagen i stort sett fungerar bra, har kommittén kommit fram till att den ändå i vissa avseenden behöver förtydligas och även utvidgas något för att den svagare parten skall få ett godtagbart skydd. Kommittén

lämnar därför flera förslag till ändringar. Det gäller bl.a. när ett samboförhållande skall anses upplöst, vilken egendom som skall omfattas och i vad mån det skall vara möjligt för samborna att avtala om bodelningen. Regeringen behandlar kommitténs förslag i följande avsnitt.

Kommittén föreslår att dessa lagändringar görs i 1987 års lag. Det rör sig dock om sådana ändringar att det enligt regeringen är lämpligare att införa en ny sambolag, låt vara att många av bestämmelserna förs oförändrade in i den nya lagen. Detta är ännu tydligare med hänsyn till att – som kommittén föreslår – lagen direkt bör omfatta även homosexuella sambor. Den nuvarande lagstiftningstekniken med en särskild lag för homosexuella sambor har uppenbara brister när det gäller tydlighet och överskådlighet, och det saknas anledning att upprätthålla en särskild lag för homosexuella sambor. Som kommer att framgå bör det nu också i lagen ges en allmänt tillämplig definition av sambor. Den nya lagen bör ges rubriken sambolagen, ett namn som ju redan i dag är allmänt vedertaget.

Frånsett de ändringar som framgår av följande avsnitt bör den nuvarande regleringen i huvudsak föras oförändrad över till den nya sambolagen. Det gäller bl.a. definitionerna av sambors gemensamma bostad och bohag, den grundläggande regleringen av bodelningen, rätten till övertagande av bostad i vissa fall och inskränkningar i rätten att föfoga över bostad och bohag. Regeringen delar alltså kommitténs bedömning att det inte finns skäl till några större ändringar i reglerna.

I sammanhanget kan tilläggas att det i dag finns sambolagstiftning endast i ett fåtal länder. I Norge har lagts fram ett förslag på en sambolag, men både Danmark och Finland saknar lagstiftning. I andra länder har det i stället i rättspraxis utvecklats vissa principer som kan åstadkomma ett skäligt resultat när ett samboförhållande upplöses, t.ex. om att hemarbete kan anses ge ett indirekt ekonomiskt bidrag som skall beaktas, att egendom som införskaffats till samboförhållandet skall presumeras vara samägd och att en sambo kan få rätt till egendom därför att han eller hon förlitat sig på att den skulle fördelas på ett visst sätt eller därför att den andra sambon i annat fall skulle göra en sorts oskälig vinst. Utvecklingen synes dock gå mot att samboförhållanden uttryckligen lagregleras. Sambolagstiftning infördes i Belgien år 2000, och lagstiftning om s.k. civil gemenskap antogs i Frankrike år 1999. I det långsiktiga åtgärdsprogram för civilrätten som har beslutats i EU ingår en rättsakt om internationellt privaträttsliga frågor om sambor, och i Haagkonferensen för internationell privaträtt har inletts en diskussion om en konvention för sådana frågor. Tillämplig lag för internationella samboförhållanden och erkännande och verkställighet av utländska avgöranden om sambor regleras sedan den 1 februari 2002 av lagen (1990:272) om internationell frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.

Liksom kommittén gör regeringen bedömningen att det saknas behov av en rättslig reglering för personer i annan hushållsgemenskap än sambor, t.ex. släktingar, vänner och arbetskamrater som delar bostad. I och för sig kan det också i sådana fall av sammanboende uppkomma en viss ekonomisk gemenskap, men denna är sällan så tydlig som den mellan sambor och sammanboendet skiljer sig även i övrigt. En rättslig reglering som tar sikte på ekonomisk utjämning med sambolagen som modell skulle te sig främmande här, och det är tillräckligt med den

5 En tydligare definition av sambor

Regeringens förslag: Definitionen av begreppet sambor görs tydligare i den nya sambolagen och ges allmän räckvidd. Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. I lagen klargörs när ett samboförhållande upphör. (1 och 2 §§)

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens (se betänkandet s. 183 f.).

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. Enligt *Stockholms tingsrätt* saknas det dock anledning att ge sambolagens definition av begreppet sambor allmän räckvidd. *Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* ifrågasätter om den föreslagna definitionen av sambor verkligen är mer informativ och lättförståelig än den nuvarande. Fakultetsnämnden anser att begreppet äktenskapsliknande även fortsättningsvis skall ingå som kvalifikationsgrund i en definition.

Skälen för regeringens förslag: Sambolagen gäller när en ogift man och en ogift kvinna lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. Vad som krävs för att ett samboförhållande skall anses äktenskapsliknande diskuteras i förarbetena (prop. 1986/87:1, bet. 1986/87:LU18). Som en allmän utgångspunkt anges där att det skall vara fråga om en sammanlevnad i en inte alltför kortvarig förbindelse, vari normalt ingår sexuellt samliv, gemensamt hushåll och bostad samt gemensam ekonomi eller i vart fall ett ekonomiskt samarbete.

Det är inte motiverat att i sak ändra sambobegreppet. Som kommittén framhåller är det däremot angeläget att lagen så tydligt som möjligt *anger när ett samboförhållande skall anses föreligga*. Den nuvarande bestämningen av sambor har uppfattats som alltför oprecis, och vid tillämpningen har man varit hänvisad till förklaringarna i förarbetena till lagen.

Ett sätt att förenkla bedömningen skulle i och för sig kunna vara att kräva att samlevnaden skall registreras. Risker med en sådan ordning är dock att den skyddslagstiftning som sambolagen utgör skulle gå förlorad. Det kan ju antas att de som är i bäst behov av det skydd lagen ger inte skulle vara de som registrerade samboförhållandet. Det skulle också ge intryck av att ett samboförhållande är att likställa med ett äktenskap fast av lägre dignitet. En registrering av samlevnaden bör redan därför inte komma i fråga.

Även i fortsättningen bör det i stället vara de faktiska förhållandena som i princip avgör om ett samboförhållande uppkommer eller inte. Det ligger i sakens natur att ett samboförhållande ofta uppstår gradvis och ser olika ut i olika fall. Liksom i dag bör den första förutsättningen för att parterna skall anses som sambor enligt lagen vara att de stadigvarande bor tillsammans. Häri ligger, som framgått, att sammanboendet skall ha

en viss varaktighet eller åtminstone vara tänkt att ha det. Den andra förutsättningen bör vara att parterna sammanbor i ett parförhållande, dvs. i en förbindelse vari som regel ingår sexuellt samliv. Ytterligare en förutsättning för att ett samboförhållande skall anses föreligga bör som nu vara att parterna har ett gemensamt hushåll. Härmed avses att parterna har ett samarbete i vardagliga göromål samt ett visst mått av ekonomisk gemenskap eller i vart fall ett ekonomiskt samarbete.

Kommittén föreslår att ”bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden” i den nuvarande lagtexten ersätts med ett tydligare angivande av förutsättningarna för ett samboförhållande. Regeringen instämmer i att detta skulle göra lagen mer informativ och lättförståelig. Begreppet sambor kommer därmed också att omfatta både sambor av samma kön och sambor av olika kön, eftersom det knyts till det neutrala ”parförhållande”. *Lagrådet* har väckt frågan om det inte uttryckligen av definitionen även bör framgå att den inte omfattar makar, men detta får anses som en så självklar familjerättslig förutsättning att det inte behöver föreskrivas särskilt. Därtill kommer att detta i vissa avseenden skulle riskera att leda till oklarhet och missförstånd, särskilt när lagen nu görs direkt tillämplig även på sambor av samma kön.

En särskild fråga är om definitionen av begreppet sambor i sambolagen bör ges *allmän räckvidd* och gälla även utanför den nya lagens tillämpningsområde. Att införa en allmän definition i lagen diskuterades vid utarbetandet av 1987 års sambolag, men det ansågs då inte finnas tillräcklig anledning härtill (se ang. prop. s. 367 f. och 394). Som kommittén understryker ger sammanboende dock numera i hög grad rättsverknningar på ett flertal rättsområden utanför sambolagen, t.ex. inom sociallagstiftningen. Med en allmän definition – som alltså gäller också samboförhållanden enligt andra författningar – blir lagstiftningen tydligare och ges sambobegreppet bättre stadga. Regeringen föreslår därför att det förs in en allmänt tillämplig definition av sambor i den nya sambolagen.

Med den föreslagna definitionen kommer huvudprincipen – där annat inte anges – att vara att det inte ställs något krav på att parterna skall vara ogifta eller att de inte skall vara registrerade partner för att de skall anses som sambor (jfr ang. prop. s. 368 och 394). Sambolagen bör dock även i fortsättningen vara tillämplig endast på samboförhållanden där ingen av parterna är gift eller registrerad partner.

I den nuvarande sambolagen finns det inte någon uttrycklig regel som anger när ett *samboförhållande upphör*. Trots detta knyts flera rättsverknningar till den tidpunkten. Regeringen delar kommitténs bedömning att det av sambolagen tydligt bör framgå när förhållandet skall anses ha upphört.

Ett samboförhållande enligt sambolagen bör upphöra om någon av samborna ingår äktenskap eller registrerar partnerskap och även om en sambo avlider och om samborna flyttar isär. I viss mån följer ju detta redan av begreppet sambor, men det finns ändå anledning att klargöra det i lagen.

Frågan är vad som bör gälla annars, dvs. när samborna inte flyttar isär. Det är normalt svårt att kontrollera om ett förhållande har upphört när parterna fortfarande bor tillsammans. Att ge sambornas egen uppfattning om sitt förhållande en avgörande betydelse skulle innebära risker för missbruk, t.ex. när det gäller bidrag från det allmänna till sambor.

Sammanboende par skulle kunna välja att ibland anse sig som sambor och ibland som ensamstående, beroende på vad som är mest förmånligt för dem. Starka skäl talar således mot en sådan ordning. Utgångspunkten bör i stället vara att parternas egen uppfattning inte tillmäts självständig betydelse vid bedömningen av om ett samboförhållande har upphört i de fall där parterna inte flyttat isär; det lär för övrigt vara sällsynt att parter som är ense om att deras förhållande har upphört fortsätter att bo tillsammans. För att ett samboförhållande skall anses ha upphört när parterna inte flyttar isär bör, som kommittén föreslår, således krävas att upphörandet manifesterats på ett för utomstående tillräckligt synbart sätt. Det är fallet när en sambo ansöker om förordnande av bodelningsförrättare eller om rätt att få bo kvar i den gemensamma bostaden till dess bodelning har förrättats. Så är också fallet när en sambo väcker talan om övertagande av en bostad som inte ingår i bodelningen. Att ett samboförhållande upphör i dessa fall bör anges i lagen. Som Juridiska Fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet påpekar innebär visserligen även dessa möjligheter att bringa ett samboförhållande till upphörande en viss risk för missbruk. Redan det faktum att upphörandet är knutet till en ansökan till domstol torde dock verka avhållande. Det är dessutom sällan så att det föreligger så entydiga fördelar med att anses som ensamstående i stället för sambo att det skulle löna sig att kringgå reglerna på detta sätt.

Stockholms tingsrätt menar att det möjligen kan finnas fler fall då ett samboförhållande bör anses ha upphört, t.ex. när någon av samborna begär bodelning. En begäran om att egendom skall fördelas mellan samborna genom bodelning är emellertid inte något som manifesteras på ett för utomstående synbart sätt. En sådan begäran bör därför inte i sig medföra att samboförhållandet anses upphöra. Inte heller i övrigt är det enligt regeringen motiverat att nämna fler fall på upphörande i lagen.

Mot bakgrund av att *Lagrådet* har påpekat att det är oklart om regleringen av ett samboförhållandes upphörande skall gälla också vid tillämpning av andra författningar än sambolagen själv bör framhållas att det många gånger torde bli naturligt att hämta ledning från vad som föreskrivs i sambolagen i detta hänseende även när det gäller samboförhållanden utanför sambolagens tillämpningsområde. Omständigheterna i de enskilda fallen kan dock i dessa fall variera avsevärt, och reglerna har olika syften. Regeringen anser därför att det är mindre lämpligt att binda upp tillämpningen genom att göra regleringen direkt tillämplig också för andra författningar än sambolagen. För att klargöra att den i första hand är avsedd för sambolagen finns det anledning att föra in den aktuella paragrafen under en egen rubrik.

Regeringens förslag: Liksom i dag skall endast sådan egendom som förvärvats för gemensam användning ingå i en bodelning enligt den nya sambolagen. Egendom som förvärvats av den ena sambon genom arv, testamente eller gåva med föreskrift om att egendomen skall vara mottagarens enskilda skall inte utgöra samboegendom. Detsamma gäller för egendom som trätt i stället för sådan egendom. (3 och 4 §§)

Regeringens bedömning: Frågan om att utvidga sambolagens bodelningsregler till att omfatta inte bara bostad och bohag utan även motordrivna forskaffningsmedel liksom andra möjligheter att stärka skyddet för sambor bör beredas vidare inom Regeringskansliet.

Kommitténs förslag stämmer delvis överens med regeringens. Kommittén förslår dock att regleringen skall utvidgas till att omfatta även motordrivna forskaffningsmedel som används i det gemensamma hushållet och att samma behovs- och skälighetsprövning som görs vid lottläggning av bostad och bohag skall göras beträffande sådan egendom (se betänkandet s. 197 f. och 205 f.).

Remissinstanserna: *Socialstyrelsen* och *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget att sambolagen skall utvidgas till att omfatta även motordrivna forskaffningsmedel. *Socialstyrelsen* anför att den föreslagna ordningen, som innebär att motorfordon som används huvudsakligen för fritidsändamål inte skall ingå i bodelningen, blir konfliktskapande och kan skapa bevissvårigheter som driver människor in i processer de annars inte skulle ha haft. *Socialstyrelsen* menar att man i stället bör satsa på information så att sambor kan använda sig av de civilrättsliga medel som redan finns. *Sveriges advokatsamfund* framhåller att den föreslagna regleringen skulle ge upphov till betydande gränsdagningsproblem. Flera remissinstanser, bl.a. *Hovrätten för Nedre Norrland*, *Stockholms tingsrätt*, *Kammarrätten i Jönköping* och *Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* ifrågasätter utvidgningen. En grundläggande invändning från de kritiska remissinstansernas sida är att utvidgningen kommer att leda till tillämpningsproblem. En svårighet som nämns är gränsdragningen mot egendom som används huvudsakligen för fritidsändamål. Remissinstanserna påpekar att gemensamma bilar och båtar i stor utsträckning används även på fritiden och att förslaget riskerar att medföra stor osäkerhet för samborna om vad som gäller vid en eventuell bodelning och att tvister om ett forskaffningsmedel används huvudsakligen för fritidsändamål eller inte kan förväntas bli svårbedömda. *Hovrätten för Nedre Norrland* menar att lagen kan utnyttjas av en starkare part på så sätt att denne ser till att den svagare parten införskaffar sådan gemensam egendom som skall bodelas och själv förvärvar t.ex. fritidshus för gemensamt bruk och att det mot denna bakgrund kan ifrågasättas om det är lämpligt att utvidga lagen till att omfatta ytterligare egendom. *Hovrätten* befarar också att en utvidgning kan förstärka missuppfattningen att sambor jämställs med makar. – *Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* avstyrker förslaget att den som bäst behöver ett motordrivet forskaffningsmedel skall få det på sin lott vid bodelningen eftersom en sådan ordning skulle innebära en

mer långtgående reglering för sambor än för makar. Även *Stockholms tingsrätt* och *Kammarrätten i Jönköping* betonar intresset av fortsatt rättslikhet mellan sambolagen och äktenskapsbalken när det gäller behovs- och skälighetsprövningen.

Skälen för regeringens förslag: I dag omfattar en bodelning enligt sambolagen bostad och bohag som förvärvats för gemensamt begagnande. Det har i olika sammanhang, å ena sidan, förordats att sambolagen skall begränsas till att gälla delning av egendom som införskaffats för medel som är direkt hänförliga till samboförhållandet. Det har, å andra sidan, också sagts finnas skäl för att delningsrätten skall utvidgas till att omfatta även egendom som visserligen inte införskaffats för gemensamt bruk men som under en längre tid använts av samborna tillsammans. Regeringen delar dock kommitténs bedömning att sambandet mellan vad som skall delas och vad som anses vara gemensamt uppbyggt är väl avvägt i gällande lag och att någon ändring i detta avseende inte är motiverad.

Att bostad och bohag bodelas vid en upplösning av samlevnaden motiveras av den ekonomiska sammanflätning som uppstår mellan samborna vid uppbyggnaden av det gemensamma hemmet. Även i den nya lagen bör bostad och bohag omfattas av delningsreglerna. Kommittén föreslår att egendomen nu utvidgas till att gälla även gemensamt *motordrivet forskaffningsmedel*, dvs. bil, motorbåt, snöskoter osv.

Redan vid införandet av sambolagen föreslog Familjelagssakkunniga att båtar, bilar och andra fordon som anskaffats för gemensamt begagnande skulle jämföras med bohag (SOU 1981:85). I princip samma regler skulle enligt de sakkunniga gälla för makar och sambor. Bostad och bohag, alltså enligt definitionen inklusive bl.a. bil, skulle i båda förhållandena anses innehas med samäganderätt. I propositionen gjordes dock bedömningen att en sådan presumerad samäganderätt innebar problem och därför inte borde genomföras. En svagare make ansågs ändå alltid skyddad, främst genom sin giftorätt (prop. 1986/87:1 s. 130 f.). I och med att de sakkunnigas förslag om presumerad samäganderätt således inte genomfördes ansågs det inte finnas anledning att ge bohagsbegreppet ett så vitt tillämpningsområde i äktenskapsbalken att det omfattade även fordon. Motsvarande definition av bohag togs sedan in i sambolagen.

Det kan konstateras att en bil som samborna införskaffat för gemensam användning i och för sig får anses nära förknippad med det gemensamma hemmet. I allmänhet spelar en bil en lika stor roll i ett samboförhållande som bostad och bohag. Regeringen har därför förståelse för kommitténs förslag. Som har framkommit under remissbehandlingen och vid den hearing Justitiedepartementet hållit är förslaget dock inte utan problem.

Det skydd som kan uppnås inom ramen för sambolagen är dels en rätt att mot lösen överta egendom, dels en rätt att ta del i egendomens värde. En risk som har betonats från flera håll är att en utvidgning av den delningsbara egendomen till att gälla motordrivna forskaffningsmedel kan leda till att skyddet för en svagare part i själva verket försämras. Om utvidgningen ger ett starkare skydd eller inte beror ju på vem av samborna som i det enskilda fallet äger forskaffningsmedlet och hur egendomsförhållandena i övrigt ser ut. Det torde t.ex. inte sällan vara så att det i hemmet finns två bilar: en tjänstebil som den ena sambon har

genom sitt arbete och en annan bil som används i hushållet och som tillhör den andra sambon. Den bil som används i hushållet kan då vara den enda egendom som skall delas; en utvidgning skulle i det fallet kunna gå ut över en svagare part. En sambos behov av bil kan vidare – till skillnad mot vad som gäller för bostad och bohag – vanligen tillgodoses med vilken bil som helst. Övertaganderätten, med den skyldighet den innebär att utge ekonomisk kompensation, innebär alltså knappast något egentligt stärkt skydd. Och när det gäller rätten att ta del i egendomens värde har det också ifrågasatts varför fördelningen skall omfatta just motordrivna forskaffningsmedel och inte t.ex. bankmedel. Därtill kommer de gränsdragningsproblem som remissinstanserna påtalat och de konsumentskyddsproblem som kan uppkomma vid handel med begagnade bilar om rådighetsinskränkningar i enlighet med kommitténs förslag införs.

Enligt regeringen finns det anledning att gå fram med försiktighet när det gäller att utvidga den egendom som skall omfattas av sambolagen. I dagens samhälle har sambor som regel större personlig och ekonomisk självständighet än förr, inte minst när det gäller yngre par som flyttar samman, och det är generellt sett inte lika givet att den ena sambon kan anses ekonomiskt eller annars svagare. Sambolagen och dess delningsregler gäller utan någon överenskommelse mellan samborna, och lagen fångar automatiskt in alla fall av samboförhållanden. Som kommittén kommit fram till är kunskapen om lagstiftningen bristfällig och man måste räkna med att många sambor inte är fullt ut beredda på vad som gäller för dem. Det sagda innebär inte att det skulle saknas anledning att låta ytterligare egendom omfattas av sambolagen. Men det är inte säkert att detta bäst sker genom kommitténs förslag om utvidgning till motordrivna forskaffningsmedel. Det är angeläget att även andra möjligheter att stärka skyddet beaktas innan slutlig ställning tas. En möjlighet som då bör analyseras närmare är i vad mån sambor bör kunna avtala om att ytterligare egendom skall omfattas. Genom en avtalslösning skulle sambor kunna reglera sina mellanhavanden på ett sätt som är lämpligt för deras individuella situation.

Regeringen har mot denna bakgrund alltså stannat för att det krävs ytterligare överväganden. Regeringen anser frågan angelägen och avser att påbörja en särskild beredning av denna redan under våren 2003.

En annan fråga är vad som bör gälla beträffande egendom som någon av samborna förvärvat genom arv, testamente eller gåva med föreskrift om att egendomen skall vara förvärvarens *enskilda egendom* i ett äktenskap (se 7 kap. 2 § äktenskapsbalken). Redan i dag torde egendomen normalt undantas från en bodelning mellan samborna, men rättsläget är inte helt klart. Vidare kan substitut för sådan egendom sägas vara förvärvat för gemensam användning och därmed ingå i bodelningen, medan motsvarande egendom i ett äktenskap skulle anses vara enskild egendom och falla utanför bodelningen. Enligt regeringen bör detta regleras i den nya sambolagen. Samma regler bör gälla för egendomen och substitut för denna vid bodelning efter ett samboförhållande som vid äktenskapskillnad.

Ett par remissinstanser anser att sambolagen också bör ange vad som gäller beträffande avkastning av enskild egendom. Med hänsyn till att endast bostad och bohag som förvärvats för gemensam användning ingår

i en bodelning torde det i praktiken ytterst sällan uppkomma den situationen att man måste ta ställning till hur avkastning av egendomen skall behandlas. Någon uttrycklig reglering synes därför inte nödvändig. Ifall frågan ändå någon gång skulle aktualiseras vid en bodelning kan det framstå som naturligt att tillämpa principerna i äktenskapsbalken analogt.

Det behövs ett *begrepp* som i likhet med begreppet giftorättsgods i äktenskapsbalken anger den egendom som kan bli föremål för en kommande bodelning. Kommittén föreslår att ”samborättsgods” används, ett begrepp som påminner om ”giftorättsgods” i äktenskapsbalken. Som Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala universitet påpekar finns det dock i detta avseende en principiellt viktig skillnad mellan äktenskap och samboende. Bodelning enligt sambolagen är – i motsats till vad som gäller enligt äktenskapsbalken – inte obligatorisk. I samband med att ett äktenskap ingås får makarna giftorätt i varandras egendom. Någon motsvarande rätt gäller inte under ett samboförhållande. Det är således mindre lämpligt att använda ett begrepp som kan leda tanken till att det är fråga om ett latent anspråk när det gäller sambor, och det av nämnden föreslagna begreppet samboegendom bör därför användas hellre än kommitténs samborättsgods.

7 Bodelning

7.1 Avtal om bodelning

Regeringens förslag: Sambor skall kunna avtala såväl om att bodelning inte skall ske som om att viss egendom inte skall ingå i bodelningen. Den rätt till delning som samborna avtalat bort kan återinföras genom ett nytt avtal. Någon möjlighet till bodelning under ett pågående samboförhållande införs inte. Sambor skall inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet få avtala om den kommande bodelningen eller annat som har samband med denna. Över avtalet skall upprättas en handling som undertecknas av samborna. Om ett villkor i föravtalet är oskäligt, får det jämkas eller lämnas utan avseende vid bodelningen. (9 och 10 §§)

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens (se betänkandet s. 212 f.).

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning. *Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* ifrågasätter dock lämpligheten och behovet av regler om föravtal.

Skälen för regeringens förslag: Bodelning skall i dag inte ske om samborna kommit överens om det i ett skriftligt avtal som undertecknats av dem båda. Det är oklart om det är möjligt att träffa ett avtal om att inte all utan endast *viss egendom* skall hållas utanför bodelningen. Enligt regeringen bör en sådan möjlighet finnas och bör klart framgå av lagen. Som kommittén föreslår bör dessutom sambor på samma sätt som makar i ett nytt avtal kunna återinföra den rätt till delning som de tidigare avtalat bort. I enlighet med *Lagrådets* förslag bör dessutom uttryckligen anges – och alltså inte bara följa av en analog tillämpning av 36 §

avtalslagen – att avtalet kan jämkas om det någon gång skulle vara oskäligt mot den ena sambon.

Det finns inte någon möjlighet för samborna att förrätta *bodelning under samboförhållandet*. Ett skäl för att införa en sådan möjlighet är att det för sambor kan vara av värde att kunna klarlägga ägarförhållanden beträffande bodelningsbar egendom mellan sig. Som exempel kan nämnas att den ena sambon står som lagfaren ägare till en fastighet medan den andra har dold äganderätt till viss andel av fastigheten. Genom en bodelning skulle de kunna åstadkomma en bättre överensstämmelse med verkliga förhållanden. Syftet med sambolagstiftningen är dock att genom en minimireglering trygga en ekonomiskt svagare parts ställning när samboförhållandet upplöses. Endast om starka skäl talar för det bör familjerättsligt grundade överföringar mellan samborna kunna accepteras så länge förhållandet består. Det finns möjlighet för sambor att göra överföringar mellan sig i förmögenhetsrättslig ordning, t.ex. genom gåva. En dold äganderätt kan göras synlig genom en överlåtelse från den öppne ägaren till den dolde (s.k. insättandeförklaring) eller genom talan i domstol. I likhet med kommittén och remissinstanserna anser regeringen alltså att det saknas tillräckliga skäl att införa regler som möjliggör för sambor att göra bodelning redan under samboendetiden.

Det har tidigare ansetts att det saknas praktiskt behov av att öppna en möjlighet för sambor att inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet avtala om den kommande bodelningen och annat som har samband med den (ett s.k. *föravtal*). Bodelning kommer enligt den bedömning som görs ovan även i fortsättningen att få ske endast när samboförhållandet upphör, vilket föreslås ske genom att upphörandet i princip manifesteras på ett för utomstående synbart sätt (se avsnitt 5). Därmed finns det ett tydligare praktiskt behov av en möjlighet att träffa föravtal. De sambor som är ense om att förhållandet avslutats utan att de omedelbart flyttar isär eller på annat sätt bringar samboförhållandet att upphöra kan behöva avtala om den kommande bodelningen. En möjlighet att träffa föravtal bör därför införas i sambolagen. I likhet med vad som gäller för makar bör sambor i föravtalet även kunna komma överens om annat som har samband med bodelningen. Liksom enligt äktenskapsbalken bör formkrav för föravtalet ställas upp i sambolagen och bör villkor som är oskäliga kunna jämkas eller lämnas utan avseende vid bodelningen.

Samäganderätt till sådan egendom som inte ingår i bodelningen kan inte lösas upp vid bodelningen. Familjelagssakkunniga föreslog att en sådan möjlighet skulle införas. Sedan Lagrådet avstyrkt regleringen genomfördes dock inte förslaget (prop. 1986/87:1 s. 395). Regeringen konstaterar att praktiska skäl i och för sig kan tala för att samäganderätt borde kunna upplösas i en bodelning. En sådan ordning kräver dock ganska ingripande förändringar av bodelningsreglerna och måste analyseras noggrant. Detta kan inte göras nu, men det kan finnas anledning att överväga frågan vid en eventuell framtida översyn av bodelningsreglerna i äktenskapsbalken.

Egendomsförhållandena i ett samboförhållande ändras fortlöpande, men bodelningen måste läsas till förhållandena en *viss dag*. Bodelningens omfattning bestäms följaktligen den dagen. När det gäller skulderna framgår av sambolagen att det är den dag då samboförhållandet

upphörde som är avgörande. Som kommittén föreslår bör det i den nya lagen även beträffande tillgångarna klargöras att det är den egendom som sambon hade när förhållandet upphörde som skall ingå i bodelningen.

7.2 Tidsfrister för bodelning och övertagande

Regeringens förslag: Bodelning under sambornas livstid skall begäras senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Är båda samborna i livet, förlorar en sambo rätten att överta en bostad som den andra sambon innehar med hyresrätt eller bostadsrätt och som inte utgör samboegendom, om inte anspråk på övertagande framställs inom tre månader efter det att sambon flyttade från bostaden och senast inom ett år efter det att samboförhållandet upphörde. En frist på tre månader gäller också för en efterlevande sambo som flyttat från bostaden. (8 och 22 §§)

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens (se betänkandet s. 216 f.).

Remissinstanserna: *Juridiska Fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* är tveksam till en fast tidsfrist och påpekar att dagens ordning har den fördelen att hänsyn kan tas till omständigheterna i det enskilda fallet. Övriga remissinstanser tillstyrker förslagen eller lämnar dem utan invändning. *Hovrätten för Nedre Norrland* framhåller att en tidsgräns på ett år för att begära bodelning kan framstå som en lång tid, särskilt om redovisningsplikt och rådighetsinskränkningar gäller under denna tid. Hovrätten förordar därför att en möjlighet införs för den ena parten att vid samboförhållandets upphörande tillfråga den andra parten om denne avser att påkalla bodelning. Om den andra parten då inte inom viss kortare tid anger att han eller hon vill påkalla bodelning, skulle rätten till bodelning upphöra.

Skälen för regeringens förslag: Varken sambolagen eller äktenskapsbalken innehåller någon tidsfrist för när en begäran om bodelning senast skall ske när båda parterna är i livet. Som kommittén påtalar skulle en tidsfrist öka förutsebarheten för samborna. Utan en tidsfrist kan det uppstå problem för en sambo att efter samboförhållandets upplösning bedöma sin ekonomiska situation och planera för framtiden. En omständighet som tidigare ansetts tala mot en fast tidsgräns är svårigheten att fastställa när ett samboförhållande upphört. Denna svårighet kommer att minska vid ett genomförande av regeringens förslag till reglering av när ett samboförhållande upphör (se avsnitt 5). Visserligen medför en sådan tidsfrist ett avsteg från samstämmigheten mellan sambolagen och äktenskapsbalken, men den innebär inte att skyddet för sambor blir mer långtgående än för makar. Olikheten framstår dessutom som motiverad med hänsyn till att bodelning ju enligt sambolagen – i motsats till vad som gäller enligt äktenskapsbalken – inte är obligatorisk. Med hänvisning till det anförda föreslår regeringen att en tidsfrist för begäran om bodelning införs i lagen.

Frågan blir då hur lång fristen bör vara. Följden av att en begäran om bodelning inte framställs i rätt tid är att någon bodelning inte kommer till stånd, vilket alltså kan innebära att den ena parten förlorar sin rätt. En

begäran om bodelning torde i och för sig som regel framställas i nära anslutning till att samboförhållandet upphör. En frist innebär dock att möjligheterna att ta hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet minskar. För att undvika stötande resultat bör tidsfristen av dessa skäl inte sättas för snävt. Den av kommittén föreslagna tiden, ett år, framstår som väl avvägd.

Som Hovrätten för Nedre Norrland påpekar skulle en kompletterande regel där de tidigare samborna kan påskynda förfarandet genom att fråga varandra om de avser att påkalla bodelning visserligen ge lagen en större flexibilitet men skulle samtidigt kunna leda till tillämpningsproblem, bl.a. bevissvårigheter, och föreslås därför inte. Det kan tilläggas att samborna efter upplösning av samlevnaden kan avtala, i vart fall genom bodelning, att samboegendom inte skall delas (jfr Lagrådet i prop. 1986/87:1 s. 373 och Walin, G., Supplement till Ärvdabalken och Föräldrabalken. Sambolagen m.m., 1988 s. 204).

Sambolagen ger en rätt att vid samboförhållandets upphörande överta även en gemensam bostad som inte är samboegendom. En sambo har nämligen under vissa förutsättningar rätt att överta den andre sambons hyresrätt eller bostadsrätt. Anspråk på övertagande måste framställas senast inom tre månader efter det att han eller hon flyttat därifrån. Det saknas anledning att ändra detta i den nya lagen. Någon tidsgräns för när ett anspråk på övertagande av bostad måste framställas finns däremot inte i dag för den sambo som bor kvar i den andres hyresrätt eller bostadsrätt. Intresset av förutsebarhet för båda parter talar för att en sådan frist införs i den nya lagen. Övertaganderätten bör alltså kunna förloras även när parten bor kvar i bostaden. Fristen bör bestämmas till ett år, i likhet med vad som nu föreslås beträffande begäran om bodelning under sambornas livstid. Fristen bör dock inte gälla för en efterlevande sambo som bor kvar i sambornas bostad; det sociala skyddsintresset väger här tyngst.

Det kan i sammanhanget tilläggas att kommittén tar upp frågan om övertaganderätten bör utvidgas till bohag. Som kommittén konstaterar skulle en rätt för efterlevande sambo att överta bohag som inte utgör samboegendom inkräkta på arvingarnas rätt till egendomen. Även om ersättning skulle lämnas, kan bohaget ha ett affektionsvärde som är större för arvingarna än för sambon. Den sambo som önskar att visst bohag skall tillfalla sambon har också möjlighet att testamentera egendomen till denne. Inte heller i övrigt finns det tillräckliga skäl att utvidga övertaganderätten till att omfatta även bohag.

Regeringens förslag: Varje sambo är skyldig att till dess bodelning görs eller frågan om bodelning förfaller redovisa för sin samboegendom, för sådan egendom som kan bli föremål för övertagande och för sådan samboegendom som sambon har hand om men som tillhör den andra sambon. Någon vederlagsregel införs inte i den nya sambolagen. Reglerna om jämkning och skuldavräkning förs oförändrade över till den nya sambolagen. (11, 13 och 15 §§)

Kommitténs förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens (se betänkandet s. 225 f.).

Remissinstanserna tillstyrker förslagen eller lämnar dem utan invändning. *Hovrätten för Nedre Norrland* menar att det finns skäl för en vederlagsregel och att en sådan bör övervägas ytterligare. Enligt *Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* bör jämkningsreglerna i såväl sambolagen som äktenskapsbalken omprövas. Nämnden föreslår att en skuldavräkningsregel införs som innebär att avräkning sker mot samboegendom endast om skulden verkligen är att hänföra till sådan egendom.

Skälen för regeringens förslag: I sambolagen finns inte någon redovisningsregel motsvarande den i äktenskapsbalken (9 kap. 3 §). I redovisningsplikten ligger att en make skall sköta och förvalta sin egendom på ett omsorgsfullt och aktsamt sätt. Om en make förbrukar sin egendom i mer eller mindre klart uttalad avsikt att undandra den andra maken egendom vid bodelningen, bryter han eller hon mot sin redovisningsplikt och kan drabbas av krav på vederlag. För att stärka skyddet mot illojala förfaranden och säkerställa att samboegendomen förvaltas på bästa sätt bör också den nya sambolagen ha en bestämmelse om *redovisningsplikt*. Bestämmelsen bör omfatta inte endast sambons samboegendom utan även sådan bostad som kan bli föremål för övertagande och sådan samboegendom som sambon haft hand om men som tillhör den andra sambon.

En sambo har inte någon generell vårdplikt beträffande sin egendom till skydd för den andra sambons rätt vid ett upphörande av samboförhållandet. Frågan är om det behövs en regel som skyddar den andra sambon mot illojala beteenden under en viss tid före en upplösning av samboförhållandet. Genom en *vederlagsregel* skulle man kunna ge den andra sambon rätt till kompensation vid bodelningen för den händelse en sambo vidtagit ekonomiska dispositioner inför den förestående upplösningen. En sådan regel finns när det gäller makar (11 kap. 4 § äktenskapsbalken) och skulle kunna innebära ett skydd för den svagare parten i ett samboförhållande och verka avhållande. Regeringen konstaterar emellertid att det finns skäl som talar mot att införa en vederlagsregel i den nya sambolagen. Lagens främsta syfte bör vara att i möjligaste mån bevara det gemensamma hemmet åt den sambo som bäst behöver det och att tillförsäkra samborna en lika stor andel vardera i denna egendom. Det är svårt att förena denna huvudregel om delningsrätt med en delningsrätt som avser värdet av egendom som avhänts under samboförhållandets

bestånd. Därtill kommer att en vederlagsregel många gånger skulle vara svår att tillämpa. Ingående utredningar skulle många gånger behöva göras för att klarlägga t.ex. hur köpeskillingen för avhänd egendom använts. Dessutom kan den andra sambon ha kompenserats på ett sådant sätt att vederlag inte skall utgå; köpeskillingen kan t.ex. ha använts för en gemensam semesterresa. Såväl principiella som praktiska skäl talar således mot att en vederlagsregel införs i sambolagen. Med hänsyn härtill och till det skydd som ges av inskränkningarna i rätten att förfoga över det gemensamma hemmet delar regeringen kommitténs uppfattning att någon sådan rätt till vederlag inte bör finnas i sambolagen.

I den mån det skulle vara oskäligt att en sambo vid bodelningen skall lämna egendom till den andra sambon, kan bodelningen i stället *jämkas* så att den förstnämnda sambon får behålla mer av sin egendom. Regeln innebär att den sambo som har störst behållning kan få behålla mer av sin egendom än vad som annars hade varit fallit. Jämkningsregeln kan dock inte leda till att en sambo får mer av den andra sambons egendom än annars. Det har hävdats att detta skulle innebära att regeln inte i tillräcklig grad tar tillvara den svagare partens intressen. Som kommittén framhåller avser jämkningsregeln dock att korrigera den egendomsutjämning som följer av huvudregeln om bodelning. Principiellt sett är det därför svårt att gå längre i jämkningssammanhang än att en sambo får behålla sin egendom och slipper lämna egendom till den andra sambon. En möjlighet för en sambo att med stöd av jämkningsregeln få en större del av den andra sambons samboegendom än vad han eller hon får vid en likadelning skulle därtill medföra att samboförhållandets ekonomiska rättsverkningar blev mer långtgående än äktenskapets. Mot denna bakgrund instämmer regeringen i kommitténs bedömning att jämkningsregeln inte bör ändras för den nya sambolagen.

För att en sambo skall få *avräkna en skuld* direkt mot den delningsbara egendomen krävs i dag antingen att denna är förenad med särskild förmånsrätt i bostaden eller bohaget eller att den på annat sätt är att hänföra till sådan egendom. I annat fall gäller att avräkning mot den delningsbara egendomen endast får ske i den mån betalning inte kan fås ur annan egendom. Skuldavräkningsreglerna avser att skydda den svagare parten utan att borgenärsintresset sätts åt sidan. Kommittén tar i sitt betänkande upp två frågor: studiemedelsskulder och skulder som är förenade med särskild förmånsrätt i delningsbar egendom men där sambandet mellan skuld och egendom haltar eftersom pengarna använts till annat än den egendom den är hänförlig till, t.ex. ett inteckningslån i en fastighet som använts till inköp av aktier.

Frågan om studiemedelsskulder diskuterades vid införandet av äktenskapsbalken. Det ansågs då inte vara någon lämplig lösning på problemet att införa särskilda skuldtäckningsregler för en viss typ av skulder (prop. 1986/87:1 s. 168). Som kommittén anför bör det inte heller komma i fråga att i den nya sambolagen införa sådana regler. Bodelningsresultat som med hänsyn till samboförhållandets längd men även omständigheterna i övrigt skulle vara oskäligt bör, i enlighet med vad som nyss anförts, liksom i dag kunna jämkas på så sätt att den icke skuldsatte sambon får behålla mer av sin egendom än annars, varvid naturligtvis även studiemedelsskulder kan beaktas.

Regeringen delar kommitténs bedömning också när det gäller skulder som är förenade med förmånsrätt i delningsbar egendom men där pengarna använts för annat ändamål, t.ex. för att förvärva eller förbättra annan egendom. Även om det i och för sig finns en del skäl som talar för att tillåta skuldavräkning endast om skulden verkligen är att hänföra till delningsbar egendom eller om gäldenärens övriga tillgångar inte täcker skulden, är det inte möjligt eller lämpligt att överväga en sådan ordning i detta skede av lagstiftningsprocessen. Det kan dock finnas anledning att ta upp frågan senare. En eventuell översyn bör då omfatta även reglerna i äktenskapsbalken.

9 Den s.k. lilla basbeloppsregeln

Regeringens förslag: Den regel som garanterar en efterlevande sambo att som sin andel vid bodelningen få ut så mycket att det motsvarar två prisbasbelopp (den s.k. lilla basbeloppsregeln) är inte tillämplig om en sambo avlider efter det att samboförhållandet upphört men innan bodelning ägt rum. (18 §)

Kommitténs förslag och bedömning stämmer överens med regeringens (se betänkandet s. 234 f.).

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget och bedömningen utan invändning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I sambolagen garanteras en efterlevande sambo att som sin andel vid bodelningen få ut så mycket att det motsvarar två gånger det vid tiden för dödsfallet gällande prisbasbeloppet. Det är oklart om denna s.k. lilla basbeloppsregel är tillämplig när en sambo avlider efter det att samboförhållandet har upphört men innan bodelning har ägt rum. Enligt regeringens mening är det inte rimligt att en sambo genom ett dödsfall som inträffar efter det att samboförhållandet upphört får en rätt i den avlidnes dödsbo som inte fanns före dödsfallet. Inte heller är det tillfredsställande att valet av rättsregel blir beroende av det slumpartade förhållandet att bodelning ännu inte förrättats vid dödsfallet. Som kommittén påpekar bör den lilla basbeloppsregeln inte gälla i dessa fall. Detta bör tydligt framgå av den nya lagen.

10 Sambor av samma kön

Regeringens förslag: De rättsliga skillnaderna mellan heterosexuella sambor och homosexuella sambor tas bort. När det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed också sambor av samma kön. Frågan om assisterad befruktning vid allmänt sjukhus för lesbiska sambor bereds dock som tidigare bestämts särskilt.

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens (se betänkandet s. 263 f.).

Remissinstanserna instämmer i förslaget eller lämnar det utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: Kommitténs genomgång av lagar och förordningar där begreppet sambo förekommer visar att det i vissa avseenden finns rättsliga skillnader mellan sambor av samma kön och sambor av motsatt kön (se betänkandet s. 391 f.).

En skillnad gäller möjligheten till assisterad befruktning. Registrerade partner och homosexuella sambor kan numera utses att som särskilt förordnade vårdnadshavare gemensamt utöva vårdnaden om ett barn (prop. 2001/02:123, bet. 2001/02:LU27). Det har därvid uttalats att en möjlighet till assisterad befruktning på allmänt sjukhus för lesbiska par inte bör införas innan slutlig ställning har tagits till frågan om hur det rättsliga föräldraskapet för barnet då skall regleras. Den frågan är för närvarande föremål för överväganden inom Regeringskansliet.

I övrigt kan konstateras att registrerade partner i dag i princip likställs med makar när det gäller samlevnadens rättsverkningar. Likställdhet bör gälla även mellan homosexuella sambor och heterosexuella sambor. De rättsliga skillnaderna mellan dem bör alltså nu tas bort i alla avseenden utom när det gäller assisterad befruktning. Det gäller t.ex. förmåner och bidrag från det allmänna såsom ersättning för närståendevård och bidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar. Det gäller också jävsbestämmelser eller jävslikande bestämmelser (se t.ex. 10 kap. 5 § försäkringsrörelselagen [1982:713] och 7 § lagen [1986:436] om näringsförbud).

Frågan är hur detta bör åstadkommas lagtekniskt enklast och tydligast. Som redan sagts har den nuvarande tekniken med en särskild lag för homosexuella sambor uppenbara brister, och den särskilda lagen bör upphävas. Likställigheten mellan sambor av samma kön och sambor av olika kön bör i stället i princip åstadkommas direkt i de lagar och andra författningar som berörs. Det är dock onödigt att i alla dessa författningar nu ta in en hänvisning till den nya och allmänt tillämpliga definitionen i den nya sambolagen, som alltså omfattar såväl sambor av samma kön som sambor av olika kön. Med den nya allmänna definitionen i sambolagen får det anses tillräckligt klart att begreppet sambor i fortsättningen omfattar båda grupperna av sambor, låt vara att det tidigare ansetts omfatta endast sambor av olika kön. I en del författningar används andra begrepp än ”sambor” för att ange att fråga är om sambor av olika kön. Uttryck som ofta används är ”bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden” (t.ex. 3 kap. 7 § ärvdabalken) och ”sammanbor under förhållanden som liknar makars” (t.ex. 16 § lagen [1997:238] om arbetslöshetsförsäkring). I lagrådsremissen gjordes den bedömningen att det i den nya sambolagen bör klargöras att dessa och liknande uttryck i en lag eller annan författning i fortsättningen omfattar även sambor av samma kön i stället för att man i alla berörda författningar tar in en hänvisning till den nya sambolagens definition av sambor. *Lagrådet* har ansett att detta är en olämplig lagstiftningsmetod och förordat att ändringen inte görs i denna form utan genom att en ändring görs i var och en av författningarna. Regeringen kan instämma i att metoden inte är den bästa men anser att den ändå har vissa fördelar. Det framstår som

värdefullt att föra in en regel i sambolagen som sålunda allmänt ger uttryck för likställdheten mellan heterosexuella och homosexuella sambor, inte minst eftersom den kommer att gälla inte bara annan lagstiftning men också förordningar och myndighetsföreskrifter. Några egentliga tillämpningsproblem kan knappast antas uppkomma med metoden. Att i ett sammanhang ändra alla de enskilda författningar som berörs är ett omfattande arbete som skulle fördröja ikraftträdandet. Regeringen har således stannat för att inte nu ändra dessa författningar. Detta får i stället göras successivt och i vart fall så snart en annan ändring görs i författningen i fråga.

11 Bostadsbidrag

Regeringens bedömning: Kretsen av bostadsbidragsberättigade bör inte utvidgas till att omfatta alla personer som bor tillsammans och har hushållsgemenskap.

Regeringens förslag: Lagen om bostadsbidrag görs könsneutral och det klargörs att lagen är tillämplig på sambor.

Kommitténs bedömning och förslag stämmer i sak överens med regeringens (se betänkandet s. 325 f.).

Remissinstanserna instämmer i kommitténs bedömning och förslag eller lämnar dem utan invändning.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Riksdagen har på förslag av Bostadsutskottet vid flera tillfällen uttalat att kretsen av bostadsbidragsberättigade bör utvidgas till att omfatta personer som bor tillsammans och har hushållsgemenskap oavsett samlevnadsform (se bl.a. bet. 1995/96:BoU11, rskr. 1995/96:229 samt bet. 1997/98:BoU1, rskr. 1997/98:77). Utvidgningen av kretsen bostadsbidragsberättigade till att omfatta även sambor av samma kön år 1998 var avsedd som en övergångslösning i avvaktan på Samboendekommitténs överväganden.

Ett grundläggande skäl till att makar och sambor skall ansöka om bostadsbidrag gemensamt är att det i dessa hushåll finns en utbredd ekonomisk gemenskap. För att en gemensam ansökan för andra sammanboende över huvud taget skall vara motiverad bör hushållsgemenskapen innefatta ett större ekonomiskt samarbete än enbart samarbete kring boendekostnaden. Den intervjuundersökning som kommittén låtit göra tyder på att det för en stor del av övriga personer som bor i samma bostad är fråga om ett provisoriskt boende och att någon annan ekonomisk gemenskap än bostadskostnaden inte finns. För övriga sammanboende skulle det vara förenat med bevissvårigheter att avgöra om en tillräckligt väl utvecklad hushållsgemenskap föreligger. Kommittén anser att det saknas bärande skäl att utvidga kretsen sammanboende som skall ansöka om bostadsbidrag gemensamt. Remissinstanserna delar den bedömningen. Även regeringen anser att övervägande skäl talar för att kretsen bostadsbidragsberättigade inte bör utvidgas.

En annan ändring bör dock göras i lagen om bostadsbidrag. Enligt lagen likställs en man och en kvinna med gifta personer om de lever tillsammans utan att vara gifta och har eller har haft gemensamt barn

eller är folkbokförda på samma adress (3 §). Vad som i lagen sägs om man och kvinna gäller även två personer av samma kön som lever tillsammans (se lagen om homosexuella sambor). När nu lagen om homosexuella sambor föreslås upphävd bör lagen om bostadsbidrag göras könsneutral. Som *Lagrådet* har påpekat bör bestämmelsen också förtydligas.

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nya sambolagen och de föreslagna lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2003, då 1987 års lagar om sambors gemensamma hem och om homosexuella sambor upphör att gälla. Har ett samboförhållande upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

Kommitténs förslag: Även kommittén har föreslagit att äldre bestämmelser skall gälla om ett samboförhållande upphört före ikraftträdandet (se betänkandet s. 334).

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: Den nya sambolagen bör träda i kraft så snart som möjligt. Med beaktande av den tid som kommer att förflyta innan riksdagen kan fatta beslut i lagstiftningsärendet är en lämplig tidpunkt den 1 juli 2003.

Principen bör vara att den nya sambolagen skall bli tillämplig omedelbart vid ikraftträdandet. Den nya sambolagen bör dock inte tillämpas när samboförhållandet upphört före ikraftträdandet. Upphör samboförhållandet efter ikraftträdandet, bör däremot den nya sambolagen tillämpas även om samboförhållandet har inletts före ikraftträdandet.

13 Kostnadseffekter och information

Den föreslagna nya sambolagen undanröjer omotiverade skillnader mellan homosexuella sambor och heterosexuella sambor. Detta innebär att sambor av samma kön kommer att bli berättigade till vissa förmåner och bidrag från det allmänna som de inte tidigare har fått. Det gäller bidrag och förmåner i särskilda situationer såsom ersättning för närståendevård och bidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar. Kostnaderna för detta bedöms vara försumbara och skall finansieras inom befintliga ramar. I övrigt bedöms förslagen inte leda till några ökade kostnader för det allmänna.

Det är angeläget att information lämnas om den nya sambolagen och om de ändringar som föreslås vad gäller homosexuella sambor. En central roll när det gäller spridning av information spelar skolorna och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO). De nödvändiga informationsinsatserna skall finansieras inom befintliga budgetramar. Även Regeringskansliet kommer att ta fram

14 Författningskommentar

Den nya sambolagen motsvarar i huvudsak 1987 års sambolag. Det gäller bl.a. definitionen av sambors gemensamma bostad och bohag, de grundläggande reglerna om bodelning, rätten till övertagande av bostad i vissa fall och inskränkningarna i rätten att förfoga över gemensam bostad och bohag. För en mer utförlig kommentar till de oförändrade bestämmelserna hänvisas till SOU 1981:85, prop. 1986/87:1 och bet. 1986/87:LU18.

14.1 Förslaget till sambolag

Vad som avses med sambor

1 § Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll.

När det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed sambor enligt första stycket. Bestämmelserna i 1 kap. 6 och 8 §§ föräldrabalken samt lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen gäller endast sambor av olika kön.

Denna lag gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift. Lagen gäller sambornas gemensamma bostad och bohag.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som i denna lag sägs om äktenskap gäller också registrerat partnerskap.

(Jfr 1 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen innehåller allmänna bestämmelser om sambor och anger sambolagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 5 och 10.

I *första stycket* anges vad som avses med begreppet sambor. Definitionen omfattar sambor av såväl motsatt som samma kön och innehåller inget krav på att samborna skall vara ogifta. I sak motsvarar definitionen annars den i 1987 års lag, men lagtexten anger nu tydligare förutsättningarna för att ett samboförhållande skall anses föreligga. En självklar förutsättning, som inte ansetts behöva anges uttryckligen, är att parterna inte är makar och alltså följer den äktenskapsrättsliga regleringen.

Den första förutsättningen för ett samboförhållande är att personerna *stadigvarande bor tillsammans*. Ordet stadigvarande ger uttryck för att sammanboendet skall ha en viss varaktighet eller i vart fall vara tänkt att ha det. Fråga skall vara om en inte alltför kort förbindelse. Mer eller mindre tillfälliga förbindelser kan normalt inte anses utgöra ett samboförhållande. Kan det visas att parternas gemensamma uttryckliga vilja är att deras förhållande skall betraktas som ett samboförhållande, torde detta dock i allmänhet böra vara utslagsgivande oavsett den faktiska varaktigheten av förhållandet när frågan föreligger för prövning.

Om ett par bor tillsammans och har gemensamma barn, kan man regelmässigt utgå från att ett samboförhållande föreligger. I annat fall bör gemensam folkbokföringsadress kunna tyda på att parterna har gemensam bostad och att deras samlevnad inte är endast tillfällig.

Även om gemensam folkbokföringsadress som regel är en omständighet som talar för att parterna har en gemensam bostad och att deras samlevnad inte är endast tillfällig, kan naturligtvis andra omständigheter finnas i det enskilda fallet som talar mot det. Om den ena parten bestrider att ett samboförhållande föreligger eller har förelegat trots att parterna har gemensam folkbokföringsadress, torde det dock ankomma på den parten att redovisa omständigheter som stödjer bestridandet. Av betydelse som bevisning kan t.ex. hyresavtal och bidragsansökningar vara.

Om någon av parterna skulle vara folkbokförd på en annan adress än den där paret bor, krävs – ifall de inte har gemensamma barn – att en helhetsbedömning av deras förhållande utvisar att de har en gemensam permanentbostad och gemensamt hushåll och att detta förhållande varat en inte alltför kort tid. Ett riktmärke kan vara att de har bott tillsammans i minst sex månader. Andra omständigheter, t.ex. förekomsten av ett inbördes testamente, kan ge anledning till att en kortare tid godtas. Vid en sådan helhetsbedömning kan utöver förekomsten av testamente också beaktas sådana faktorer som att folkbokföringsreglerna ibland kan leda till att folkbokföring sker på en annan adress än bostadsadressen, att ett avtal mellan parterna om vissa ekonomiska familjeangelägenheter kan tyda på att fråga är om ett stadigvarande förhållande samt att gemensamma bankkonton och liknande kan peka i samma riktning.

Det förekommer att den som flyttar in hos någon för att bo tillsammans med denne ändå behåller sin föregående bostad. Om den som flyttar in hos den andra folkbokför sig hos honom eller henne, torde den omständigheten att den förutvarande bostaden behålls inte innebära att förutsättningarna för ett samboförhållande därmed inte skulle vara uppfyllda. I annat fall kan däremot den omständigheten vara en faktor som vid en helhetsbedömning talar emot att i vart fall den ena parten avser att samboendet skall ha en sådan fasthet och varaktighet som krävs.

Den andra förutsättningen för ett samboförhållande är att parterna bor tillsammans i ett *parförhållande*. Härmed avses att de skall bo tillsammans i ett förhållande vari normalt ingår sexuellt samliv.

Den tredje förutsättningen är att parterna har ett *gemensamt hushåll*. Med gemensamt hushåll avses att de som bor ihop delar på sysslor och utgifter, alltså samarbetar om vardagliga göromål i hemmet och har gemensam ekonomi, i vart fall ett sådant ekonomiskt samarbete att man kan tala om en hushållsgemenskap.

Av *andra stycket* första meningen framgår att definitionen i första stycket skall tillämpas också när begreppet sambor används i andra författningar. Definitionen på sambor är således tillämplig även utanför sambolagens tillämpningsområde. Förutom ”bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden” skall även vissa andra begrepp för att beteckna samboförhållanden anses avse sambor enligt första stycket och därmed alltså innefatta också homosexuella sambor. Med liknande uttryck avses bl.a. ”sammanbor under förhållanden som liknar makars”, ”sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden” och ”sammanlever under äktenskapsliknande former”. Också uttryck som inte talar om

”personer” utan om ”man och kvinna” omfattas av regleringen (se t.ex. förordningen [1990:1361] om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar).

Förutsätts i annan författning att samborna skall vara ogifta eller uppställas andra särskilda villkor, gäller givetvis detta (se t.ex. 3 kap. 7 § ärvdabalken och 4 kap. 19 § utsökningsbalken).

I andra meningen klargörs att den lagstiftning som rör insemination och befruktning utanför kroppen gäller endast sambor av olika kön.

I *tredje stycket* anges sambolagens tillämpningsområde. Sambolagen gäller endast för sådana sambor som är ogifta. Om någon av parterna gifter sig under samboförhållandet, är lagen dock tillämplig på förhållandet fram till den tidpunkten, se 2 §. Av tredje stycket framgår vidare att lagen omfattar sambors gemensamma bostad och bohag. Dessa begrepp definieras i 5–7 §§.

I *fjärde stycket* erinras om att vad som i sambolagen sägs om äktenskap gäller också registrerat partnerskap. Fråga är endast om ett förtydligande. Eftersom sambolagen kommer att vara tillämplig även på sambor av samma kön, har en påminnelse om vad som gäller enligt lagen om registrerat partnerskap ansetts motiverad.

När ett samboförhållande upphör

2 § Ett samboförhållande upphör

1. om samborna eller någon av dem ingår äktenskap,
2. om samborna flyttar isär eller
3. om någon av samborna avlider.

Ett samboförhållande skall också anses upphöra om en sambo ansöker om förordnande av bodelningsförrättare enligt 26 § eller om rätt att få bo kvar i bostaden enligt 28 § eller om en sambo väcker talan om övertagande av bostad enligt 22 §.

(Jfr 2 § i SOU 1999:104.)

Av paragrafen framgår när ett samboförhållande upphör. Övervägandena finns i avsnitt 5. Bestämmelserna gäller vid tillämpningen av sambolagen, men de kan vara till ledning också när sambor regleras i andra författningar.

Vad som sägs i *första stycket* följer delvis redan av definitionen på sambor. I första punkten klargörs således att ett samboförhållande enligt sambolagen upphör om samborna eller någon av dem gifter sig (eller registrerar partnerskap, se 1 § fjärde stycket). Så är naturligtvis fallet om samborna gifter sig med varandra, men samboförhållandet upphör också om en av dem gifter sig med någon annan. Dagen för äktenskapet är avgörande för när samboförhållandet upphör.

Som ovan påpekats kan paragrafen vara till ledning också utanför sambolagens tillämpningsområde. I anledning av att sambobegreppet i andra författningar även kan omfatta samboförhållanden där en av parterna är gift med någon annan kan påpekas att detta inte utesluter att det samboförhållandet anses upphöra om någon av samborna ingår äktenskap. Genom en sådan åtgärd får en sambo ju klart anses ha gett uttryck för att det tidigare förhållandet inte längre består.

I andra punkten klargörs att samboförhållandet upphör om samborna flyttar isär. Det kan ibland vara svårt att avgöra när parterna flyttat isär. I

normalfallet bör detta kunna anses ske när någon av samborna bosätter sig på annat håll. Det gäller även om den nya bostaden inte kan betraktas som permanent.

I vissa fall kan det diskuteras om sambor har flyttat isär eller inte, t.ex. om den ena parten vistas på sjukhus eller annan vårdinrättning. I en sådan situation får samboförhållandet i princip anses bestå såvida parterna inte avsett något annat (jfr rättsfallen NJA 1994 s. 61 och RH 1997:98). Även i en del andra situationer bör hänsyn kunna tas till parternas avsikter, t.ex. om samborna under en tid vistas på olika håll till följd av att en av dem i sitt arbete har fått en placering på annan ort.

I den tredje punkten klargörs att samboförhållandet upphör om en av samborna avlider. Om båda samborna avlider, är lagen inte tillämplig. Påkallande av bodelning, övertagande av bostad och rådighetsinskränkningar gäller ju endast till förmån för efterlevande sambo.

Av *andra stycket* framgår att samboförhållande skall anse upphöra också om någon av samborna eller båda ansöker om förordnande av bodelningsförrättare eller om rätt att få bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts eller väcker talan om övertagande av bostad som inte utgör samboegendom. I och med att en ansökan inkommer till domstolen skall samboförhållandet anses upphört. Även om personerna efter en sådan åtgärd fortsätter att bo tillsammans, är utgångspunkten alltså att samboförhållandet skall anses ha upphört. I vissa fall kan samboförhållandet dock anses ha återupptagits. Detta får avgöras efter en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet och med utgångspunkt i definitionen av sambor i 1 § och lagstiftningens syfte. Detsamma gäller om t.ex. ett ärende om bodelningsförrättare avskrivs.

Regleringen av upphörande av samboförhållanden i förevarande paragraf är avsedd att vara så uttömmande som möjligt, men det kan inte helt uteslutas att ett samboförhållande även någon gång annars kan anses ha upphört.

Sambors egendom

3 § Sambors gemensamma bostad och bohag utgör samboegendom, om egendomen förvärvats för gemensam användning och inte annat följer av 4 eller 9 §.

(Jfr 7 § i SOU 1999:104.)

I paragrafen anges vad som är samboegendom. Övervägandena finns i avsnitt 6. Gemensam bostad och bohag kan utgöra samboegendom. Det är emellertid inte tillräckligt att ett egendomsobjekt ingår i denna egendomsrets. Objektet skall dessutom ha förvärvats för gemensam användning.

I 4 § görs undantag för egendom som en sambo fått med villkoret att den skall vara enskild. Av 9 § följer att samborna kan avtala om att egendom inte skall vara samboegendom.

4 § I samboegendomen ingår inte

1. egendom som en sambo har fått i gåva av någon annan än den andra sambon med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
2. egendom som en sambo har erhållit genom testamente med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,

3. egendom som en sambo har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda och

4. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1–3, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

(Jfr 8 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om egendom som skall vara enskild till följd av föreskrifter av tredje man (jfr 7 kap. 2 § äktenskapsbalken). Övervägandena finns i avsnitt 6.

Egendom som har tillfallit den ena sambon genom gåva, testamente eller arv med föreskrift om att egendomen skall vara mottagarens enskilda utgör inte samboegendom och ingår alltså inte i en bodelning mellan samborna.

Bestämmelserna skall inte tolkas så att egendom som erhållits i gåva, på grund av testamente eller i arv utan föreskrift om att egendom skall vara enskild normalt anses ha förvärvats för gemensam användning (jfr prop. 1986/87:1 s. 105).

Möjligheten för den andra sambon att få överta en gemensam bostad som inte utgör samboegendom regleras i 22 §. När det gäller övertaganderätten till egendom som är enskild till följd av föreskrifter från tredje man kan hänvisas till prop. 1986/87:1 s. 264.

5 § Med sambors gemensamma bostad avses i denna lag, om inte annat följer av 7 §,

1. fast egendom som samborna eller någon av dem äger eller innehar med tomträtt, om det finns en byggnad på egendomen som är avsedd som sambornas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,

2. fast egendom som samborna eller någon av dem innehar med nyttjanderätt i förening med byggnad på egendomen som samborna eller någon av dem äger, om byggnaden är avsedd som sambornas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,

3. byggnad eller del av byggnad som samborna eller någon av dem innehar med hyresrätt, bostadsrätt eller annan liknande rätt, om byggnaden eller byggnadsdelen är avsedd som sambornas gemensamma hem och innehas huvudsakligen för detta ändamål och

4. byggnad eller del av byggnad som samborna eller någon av dem har rätt att framdeles förvärva med bostadsrätt enligt förhandsavtal som sägs i 5 kap. bostadsrättslagen (1991:614), om rätten gäller en lägenhet som när avtalet träffades var avsedd att bli sambornas gemensamma hem och att innehas huvudsakligen för detta ändamål.

Samborna får i en av dem undertecknad handling anmäla till inskrivningsmyndigheten att en fastighet som är lagfaren för en av dem eller en tomträtt för vilken en av dem är inskriven som innehavare är gemensam bostad för dem båda.

(Jfr 3 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som definierar ”sambors gemensamma bostad”, motsvarar 2 § i 1987 års sambolag.

Första stycket motsvarar 7 kap. 4 § första stycket äktenskapsbalken.

I *andra stycket* ges samborna möjlighet att sinsemellan skapa klarhet om bostadens karaktär inför en eventuell framtida tvist. Anmälan skall vara skriftlig och undertecknad av båda samborna. Handlingen behöver inte bevitnas.

6 § Med sambors gemensamma bohag avses i denna lag, om inte annat följer av 7 §, möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för det gemensamma hemmet.

(Jfr 4 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som definierar ”sambors gemensamma bohag”, motsvarar 3 § i 1987 års sambolag. Bohagsbegreppet har samma innebörd som i 7 kap. 4 § andra stycket äktenskapsbalken.

7 § Till sambors gemensamma bostad och bohag räknas inte egendom som används huvudsakligen för fritidsändamål.

(Jfr 6 i SOU 1999:104.)

Paragrafen reglerar gränsdragningen kring sambors gemensamma bostad och bohag. Den motsvarar 4 § i 1987 års sambolag.

Bodelning

8 § När ett samboförhållande upphör av annat skäl än att samborna ingår äktenskap med varandra, skall på begäran av någon av samborna samboegendomen fördelas mellan dem genom bodelning. Bodelningen skall göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då samboförhållandet upphörde.

Begäran om bodelning skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Om samboförhållandet upphör genom att en sambo avlider eller om en sambo avlider inom ett år från det att samboförhållandet upphörde, skall dock begäran framställas senast när bouppteckningen förrättas.

(Jfr 9 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen innehåller de centrala bestämmelserna om rätt till delning vid ett samboförhållandes upplösning.

Första stycket första meningen motsvarar 5 § första stycket första meningen i 1987 års sambolag.

Bodelningen skall enligt andra meningen göras med utgångspunkt i förhållandena den dag då samboförhållandet upphörde. Av 2 § framgår när ett samboförhållande upphör. Ifall ett samboförhållande upphör därför att samborna flyttar isär kan det uppkomma situationer där det är svårt att mera exakt avgöra när förhållandet upphörde. Det torde dock vara ganska sällan det nödvändigt att förhållandets upphörande anges till en viss bestämd dag. Ett sådant fall kan vara om en sambo skuldsatt sig i samband med att samboförhållandet upphörde och skulden kan komma att avräknas på samboegendom. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

I *andra stycket* första meningen finns en frist för när en begäran om bodelning under sambornas livstid skall framställas. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

För att bedöma om tiden för påkallande av bodelning löpt ut eller inte kan det krävas att samboförhållandets upphörande fastställs till en viss dag. Vid oenighet mellan samborna får detta avgöras med ledning av 2 §.

Andra meningen i andra stycket, som har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, motsvarar 5 § första stycket andra meningen i 1987 års sambolag. Bestämmelsen gäller om samboförhållandet upphört genom en sambos död. Den gäller också om en sambo avlider efter det

att samboförhållandet upphört men innan bodelning gjorts (jfr prop. 1986/87:1 s. 373), om inte den i första meningen angivna ettårsfristen har löpt ut vid dödsfallet. I båda fallen skall den efterlevande sambon begära bodelning senast när bouppteckningen förrättas.

9 § Sambor eller blivande sambor får avtala om att bodelning inte skall ske eller att viss egendom inte skall ingå i bodelningen. Genom ett nytt avtal får de ändra vad som tidigare överenskommits.

Avtalet skall upprättas skriftligen och undertecknas av samborna eller de blivande samborna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om avtalet avser egendom som till någon del omfattas av förvaltarenskap enligt föräldrabalken. I så fall skall dock förmyndarens eller förvaltarens skiftliga medgivande inhämtas.

Om ett villkor i avtalet är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt, får det jämkas eller lämnas utan avseende vid bodelningen.

(Jfr 10 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om möjligheten för sambor att avtala bort sambolagens bodelningsregler. Den motsvarar delvis 5 § andra stycket i 1987 års sambolag. Övervägandena finns i avsnitt 7.1. Motsvarande bestämmelser beträffande makar och äktenskapsförord finns i 7 kap. 3 § första och andra styckena samt 12 kap. 3 § första stycket äktenskapsbalken.

Samborna kan avtala såväl att bodelning över huvud taget inte skall ske som att viss egendom inte skall ingå i bodelningen. Genom ett nytt avtal kan samborna ändra vad de tidigare kommit överens om. Har samborna avtalat att bodelning inte skall ske eller att viss egendom inte skall ingå i bodelningen, är denna egendom inte samboegendom.

I tredje stycket har på förslag av *Lagrådet* en uttrycklig bestämmelse om jämkning av villkor i ett avtal tagits in. Bestämmelsen är utformad efter mönster av 36 § avtalslagen och bygger på samma grunder. Oskäligheten kan ha funnits från början eller vara en följd av senare inträffade förhållanden. Jämkningsen kan avse ett visst villkor i avtalet eller innebära att hela avtalet lämnas utan avseende vid bodelningen. Någon viss tid inom vilken talan om jämkning skall väckas för att rätten därtill inte skall förloras har inte föreskrivits.

10 § Sambor får inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet skall upprättas en handling som undertecknas av samborna.

Vad som sägs i 9 § tredje stycket om villkor i avtal rörande bodelning gäller även villkor i föravtal.

(Jfr 12 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om s.k. föravtal. Övervägandena finns i avsnitt 7.1. Motsvarande bestämmelser för makar finns i 9 kap. 13 § och 12 kap. 3 § andra stycket äktenskapsbalken. I enlighet med *Lagrådets* förslag har bestämmelserna om föravtal lagts direkt efter bestämmelserna om avtal rörande bodelning.

Föravtalet skall enligt *första stycket* ingås inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet. Föravtal som ingås längre tid

i förväg är alltså utan verkan. Inte heller godtas att föravtal ingås utan att det är aktuellt med ett upphörande av förhållandet.

Föravtalet skall vara skriftligt och undertecknat av båda samborna. Om formkravet inte iakttagits, är avtalet ogiltigt. Muntliga avtal godtas alltså inte som föravtal. Avtalet behöver inte bevitnas.

Föravtalet gäller endast mellan samborna. Det har således ingen sakrättslig verkan.

Ett föravtal behöver inte endast reglera hur vissa tillgångar skall fördelas. Det kan också reglera andra frågor som hänger samman med bodelningen, t.ex. hur värderingen av egendomen skall göras eller vilka andelar som vid bodelningen skall tillkomma samborna.

Av *andra stycket* framgår att jämningsbestämmelsen i 9 § tredje stycket skall gälla också villkor i ett föravtal.

Oskäligheten kan ha funnits från början eller vara en följd av senare inträffade förhållanden. Föravtalet är emellertid av kortvarig inriktning. Här får också särskilt beaktas att en sambo i det känsliga läge som ofta råder inför ett upphörande av samboförhållandet kan ha varit utsatt för obehörig påverkan av den andra sambon.

11 § Varje sambo är skyldig att tills bodelningen görs, eller frågan om bodelning fallit, redovisa för sin samboegendom, för sådan gemensam bostad som kan övertas enligt 22 § och för sådan samboegendom som sambon har haft hand om men som tillhör den andra sambon.

(Jfr 11 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om redovisningsskyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 8. Motsvarande bestämmelser för makar finns i 9 kap. 3 § äktenskapsbalken.

Redovisningsskyldigheten är motiverad av att en part fortfarande råder över egendom även efter det samboförhållandet har upphört. Den inträder alltså den dag då samboförhållandet upphör och varar till dess bodelning görs eller frågan om bodelning fallit. Redovisningsskyldigheten gäller också en avlidens sambos arvingar och universella testamentstagare.

Redovisningsskyldigheten omfattar sambons samboegendom och sådan bostad som den andra sambon kan ha rätt att överta enligt 22 §. Den omfattar också samboegendom som sambon har haft hand om men som tillhör den andra sambon. Detta gäller även om egendomen innehas utan stöd av något avtal med den sambo som äger egendomen, t.ex. när en sambo har fått rätt av domstol att bo kvar i den gemensamma bostaden och använda där befintligt bohag (jfr 29 §).

12 § Vid bodelningen skall först sambornas andelar i samboegendomen beräknas.

(Jfr 13 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som för makars vidkommande motsvaras av 11 kap. 1 § äktenskapsbalken, motsvarar 6 § i 1987 års sambolag.

Sambolagen, liksom äktenskapsbalken, gör skillnad mellan andelsbestämning och lottläggning. Bodelningen mellan sambor begränsar sig

till samboegendomen. Närmare bestämmelser om andelsberäkningen ges i de närmast följande paragraferna.

13 § Vid beräkningen av sambornas andelar i samboegendomen skall från vad en sambo äger av egendomen så mycket avräknas att det täcker de skulder som den sambon hade när samboförhållandet upphörde.

För sådana fordringar mot en sambo som inte är förenade med särskild förmånsrätt i samboegendomen och som inte heller på annat sätt är att hänföra till sådan egendom skall sambon få täckning ur samboegendomen endast i den mån betalning inte kan erhållas ur annan egendom.

(Jfr 14 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om skuldavräkning, motsvarar 7 § i 1987 års sambolag.

Eftersom bodelning mellan sambor begränsar sig till viss egendom, får inte alla skulder räknas av, i vart fall inte utan vidare. Om en skuld inte är hänförlig till någon särskild egendom, skall den i första hand täckas med egendom som inte ingår i bodelningen. Först om den egendomen inte räcker till för att täcka skulderna, får samboegendom tas i anspråk.

En skuld anses hänförlig till viss egendom främst om den är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Även andra former av samband kan dock tänkas, t.ex. att skulden har uppkommit genom att ett lån tagits för att finansiera inköp av viss samboegendom.

Det ankommer på den part som begär skuldavräkning att styrka att skulden är hänförlig till samboegendom eller att skulden visserligen inte är hänförlig till samboegendom men ändå avräkningsgill eftersom den inte kan täckas med annan egendom som sambon har.

14 § Det som återstår av samboegendomen, sedan avdrag gjorts för att skulderna skall täckas enligt 13 §, skall läggas samman. Värdet därav skall därefter delas lika mellan samborna.

(Jfr 15 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar i sak 8 § i 1987 års sambolag. Den ger uttryck för den s.k. likadelningsprincipen. Endast frågan om likadelning av värdet behandlas. Hur de enskilda egendomsobjekten skall fördelas behandlas i lottläggningsreglerna i 16 och 17 §§. Att det bodelningsresultat som en likadelning skulle medföra kan jämkas framgår av 15 §. Likadelningen kan också sättas ur spel genom den s.k. lilla basbeloppsregeln i 18 § andra stycket.

15 § I den mån det med hänsyn särskilt till samboförhållandets längd men även till sambornas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en sambo när samlevnaden upphör skall lämna egendom till den andra i den omfattning som följer av 12–14 §§, skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda sambon får behålla mer av sin egendom. Är en sambo försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela sambornas egendom, skall varje sambo behålla sin egendom som sin andel.

(Jfr 16 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar 9 § i 1987 års sambolag. Den ger möjlighet att göra avsteg från likadelningsprincipen. Den har utformats efter mönster av

motsvarande bestämmelse för makar i 12 kap. 1 § äktenskapsbalken men gäller även vid bodelning med anledning av den enes död.

16 § Med ledning av de andelar som har beräknats för samborna skall samboegendomen fördelas mellan dem på lotter.

Den sambo som bäst behöver bostaden eller bohaget har rätt att få denna egendom i avräkning på sin lott eller, om värdet är ringa, utan avräkning. En förutsättning för att en sambo skall få överta bostad eller bohag som tillhör den andra sambon är dock att ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

Svarar egendomen för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, är en ytterligare förutsättning för ett övertagande att den andra sambon befrias från ansvar för fordringen eller att medel till att betala denna har satts under särskild vård.

(Jfr 17 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som innehåller regler för lottläggningen, motsvarar 10 § i 1987 års sambolag.

I *första stycket* finns den grundläggande lottläggningsregeln. Andelsberäkning och lottläggning är skilda delar av bodelningsförfarandet. När sambornas andelar har räknats fram med hjälp av reglerna i lagen, skall de egendomsobjekt som ingår i samboegendomen fördelas mellan samborna. Denna fördelning benämns lottläggning. Endast samboegendom skall lottläggas. Varje sambo skall av samboegendomen tilldelas egendom till så stort värde att det motsvarar värdet på hans eller hennes andel.

Enligt *andra stycket* har den sambo som bäst behöver bostaden och bohaget rätt att få den i avräkning på sin lott eller, om värdet är ringa, utan avräkning. Varje egendomsobjekt skall bedömas för sig. Även om det många gånger är så att den sambo som får bostaden också har störst behov av att få bohag till bostaden, är det inte alltid så att behovet omfattar allt bohag i bostaden som förvärvats för gemensam användning. Rätten till övertagande skall också bedömas med hänsyn till vad som är skäligt gentemot den andra sambon, om det är denne som äger egendomen. I vart fall om denne inte har annan egendom som inte ingår i delningen, kan det ofta vara oskäligt att den förstnämnda sambon får överta såväl bostaden som hela det i delningen ingående bohaget.

Tredje stycket har utformats med 11 kap. 8 § andra stycket äktenskapsbalken som förebild.

17 § En sambo har rätt att i stället för att lämna egendom till den andra sambon betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna. Lämnas inte någon betalning, har den andra sambon rätt att så långt det är möjligt få sådan egendom som inte är uppenbart olämplig för den sambon.

Om en sambo övertar bostad eller bohag mot avräkning och inte tillgodoser den andra sambon med egendom ur samboegendomen, skall den övertagande sambon betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna.

(Jfr 18 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om lösen, motsvarar 11 § i 1987 års sambolag. Den har utformats efter mönster av 11 kap. 9 § första stycket och 10 § äktenskapsbalken.

Rätten för en sambo att behålla sin egendom och betala den andra sambon med pengar begränsas av bestämmelserna om rätt för den andra sambon att överta bostad och bohag (16 § andra stycket).

I *andra stycket* regleras vad som skall ske om en sambo med stöd av reglerna i 16 § andra stycket övertar bostad och bohag mot avräkning på sin lott. Den övertagande sambon har rätt att gottgöra den andra sambon med sin samboegendom. Räcker inte det, skall resterande belopp betalas med pengar. För att få anstånd med betalningen krävs att godtagbar säkerhet ställs. Den övertagande sambon har också rätt att välja att helt ersätta den andra sambon med pengar för värdet av den bostad och det bohag som övertas.

18 § Om en sambo avlider, gäller bestämmelserna om rätt att begära bodelning och om rätt att överta bostad eller bohag endast till förmån för den efterlevande sambon.

Om ett samboförhållande upphör till följd av att en sambo avlider, har den efterlevande sambon rätt att vid fördelning av samboegendomen som sin andel alltid få ut så mycket av den behållna egendomen efter avdrag för skulder, i den mån den räcker, att det motsvarar två gånger det vid tiden för dödsfallet gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Bestämmelserna i 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken om förlust av rätt till arv skall också gälla i fråga om rätten för den efterlevande sambon att vid bodelning få del i den avlidnes egendom.

(Jfr 19 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om bodelning när samboförhållandet upphör genom den ena sambons död, motsvarar 12 § i 1987 års sambolag.

Första stycket innebär att den avlidnes arvingar och testamentstagare inte kan göra gällande alla de befogenheter som skulle ha tillkommit arvlåtaren eller testator.

I *andra stycket* återfinns den s.k. lilla basbeloppsregeln. Regeln är tillämplig om ett samboförhållande upphör till följd av att en sambo avlider. Om en sambo avlider efter det att samboförhållandet upphört men innan bodelning har ägt rum, är regeln däremot inte tillämplig. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Av *tredje stycket* framgår att efterlevande sambo i vissa fall går förlustig sin rätt att få del i den andra sambons egendom. Bestämmelsen har utformats med 12 kap. 2 § andra stycket äktenskapsbalken som förebild.

19 § Om bodelningen har lett till att en fastighet har delats så att samborna har fått skilda andelar utan att villkor om utbrytning har ställts upp i bodelningshandlingen, innehar de fastigheten med samäganderätt.

I den mån bodelningen i andra fall innebär att en del av en fastighet kommer i en särskild ägares hand är bodelningen utan verkan.

(Jfr 20 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar 13 § i 1987 års sambolag. Den har utformats med 13 kap. 5 § äktenskapsbalken som förebild.

20 § Bestämmelserna i 9 kap. 5, 7, 9 och 10 §§ äktenskapsbalken gäller även vid bodelning enligt denna lag. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor. I stället för den

tidpunkt då talan om äktenskapsskillnad väcks skall gälla den dag då samboförhållandet upphör.

Prop. 2002/03:80

(Jfr 21 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar 14 § i 1987 års sambolag. Genom en hänvisning till bestämmelserna i äktenskapsbalken klargörs att bodelning i första hand skall göras av samborna själva och att bodelningsavtalet skall vara skriftligt och undertecknat (9 kap. 5 § äktenskapsbalken). Vidare framgår i vilken utsträckning bouppteckning skall ske och bodelningsförrättare förordnas (9 kap. 7 § äktenskapsbalken). Att egendom som den ena sambon råder över får utmätas även om bodelning skall ske följer av hänvisningen till 9 kap. 9 § äktenskapsbalken. Av hänvisningen till 9 kap. 10 § äktenskapsbalken framgår vad som gäller om den ena sambon försätts i konkurs.

21 § Har en sambo vid bodelningen till skada för sina borgenärer avstått egendom som enligt 13–16 §§ har belöpt på sambons andel, gäller vad som föreskrivs i 13 kap. 1 och 2 §§ äktenskapsbalken om verkan av en sådan åtgärd vid bodelning mellan makar.

(Jfr 22 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som delvis motsvarar 15 § i 1987 års sambolag, innehåller bestämmelser om eftergifter vid bodelning. Den hänvisade tidigare endast till den bestämmelse som handlade om lottläggning (se numera 16 §). Eftersom ett avstående även kan ske vid andelsberäkningen, har en hänvisning tagits in även till de bestämmelser som reglerar andelsberäkningen. Bestämmelsen kan aktualiseras t.ex. om den sambo som har den största behållningen avstår från mer än vad principen om hälftindelning leder till. Även underlåtenhet att begära täckning för skulder samt felaktig värdering av egendom kan leda till ansvar.

Övertagande av bostad i vissa fall

22 § Innehar den ena sambon den gemensamma bostaden med hyresrätt eller bostadsrätt och utgör egendomen inte samboegendom, har den andra sambon rätt att överta den när samboförhållandet upphör, om den sambon bäst behöver bostaden och ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Om samborna inte har eller har haft barn tillsammans, gäller detta dock endast om synnerliga skäl talar för det.

Anspråk på att ta över hyres- eller bostadsrätten skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Lämnar sambon bostaden, skall anspråket dock framställas senast tre månader därefter. Fristen på ett år gäller inte om den sambo som innehar bostaden avlider och den efterlevande sambon bor kvar i bostaden.

Den som övertar bostaden enligt första stycket skall ersätta den andra sambon för bostadens värde. Det får ske genom att bostadens värde avräknas vid bestämmandet av sambornas andelar i bodelningen, om den som lämnar bostaden kan tillgodoses på det sättet. I annat fall skall vad som fattas betalas med pengar. Ställs godtagbar säkerhet för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna.

(Jfr 23 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som handlar om övertagande av bostad som innehas med hyresrätt eller bostadsrätt, motsvarar delvis 16 § i 1987 års sambolag. Bestämmelserna får särskild betydelse om samborna genom avtal enligt

9 § har kommit överens om att bodelning inte skall ske eller att bodelningen inte skall omfatta den gemensamma bostadslägenheten.

Bestämmelserna i *andra stycket* första och tredje meningarna är nya. Övervägandena finns i avsnitt 7.2. Anspråk på övertagande av en gemensam bostad skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Lämnar sambon bostaden, skall anspråket dock framställas senast tre månader därefter. Fristen på tre månader gäller även för efterlevande sambo. Är den ena sambon död, skall den efterlevande sambon alltså framställa anspråk mot dödsboet inom tre månader efter det att han eller hon lämnade bostaden. Bor den efterlevande sambon kvar i bostaden, gäller däremot inte någon frist. Detta gäller även om samboförhållandet upphört före dödsfallet men fristen på ett år inte löpt ut vid dödsfallet.

Regeln innebär att övertaganderätten om båda samborna är i livet kan förloras trots att sambon bor kvar i bostaden. Detta utesluter dock inte att en sambos agerande någon gång kan få betydelse som ett accepterande av att den kvarboende sambon övertar bostaden. Ett övertagande kan då bli aktuellt, även om något uttryckligt anspråk på detta inte framställts inom den angivna fristen.

Inskränkningar i rätten att förfoga över det gemensamma hemmet

23 § En sambo får inte utan den andra sambons samtycke

1. avhända sig, hyra ut eller på annat sätt med nyttjanderätt upplåta en bostad som utgör samboegendom eller som den andra sambon kan få rätt att överta enligt 22 §,
2. låta inteckna fast egendom eller tomträtt där det finns en bostad som utgör samboegendom,
3. pantsätta annan egendom som innefattar en bostad som utgör samboegendom eller en bostad som den andra sambon kan få rätt att överta enligt 22 § eller
4. avhända sig eller pantsätta bohag som utgör samboegendom.

Samtycke till avhändelse av eller inteckning i fast egendom eller tomträtt skall lämnas skriftligen.

Bestämmelserna om samtycke av en sambo till en åtgärd av den andra sambon tillämpas också när dödsboet efter en avliden sambo vidtar en sådan åtgärd.

Samtycke behövs inte, om den andra sambon inte kan lämna giltigt samtycke eller om dennes samtycke inte kan inhämtas inom rimlig tid.

(Jfr 24 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om s.k. rådighetsinskränkningar, motsvarar 17 § i 1987 års sambolag.

Vad som avses med gemensam bostad och gemensamt bohag framgår av 5–7 §§. Inskränkningarna gäller endast bostad och bohag som utgör samboegendom och sådan gemensam bostad som omfattas av övertaganderätt enligt 22 §.

Av 9 § framgår att samborna kan avtala att bodelning inte skall göras eller att viss egendom inte skall ingå i bodelningen. Har så skett, bortfaller även möjligheten att överta bostaden, om samboförhållandet upphör, såvitt gäller andra bostäder än sådana som innehas med hyresrätt eller bostadsrätt (se 22 §). Detsamma gäller rätten att överta bohag (16 §). Till följd av detta gäller rådighetsinskränkningarna inte för sådan egendom som omfattas av avtalet utan endast för bostad som innehas med hyresrätt eller bostadsrätt.

Inskränkningarna kan komma att gälla även för tid efter det att ett samboförhållande upphört. När det talas om sambo avses alltså även en tidigare sambo.

24 § Saknas samtycke som krävs för en åtgärd enligt 23 §, får domstolen tillåta åtgärden på ansökan av den som vill företa den.

(Jfr 25 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar 18 § i 1987 års sambolag. Domstolen kan tillåta en åtgärd som enligt 23 § kräver den andra sambons samtycke, om denna sambo vägrar att lämna sitt samtycke eller om samtycke av annan anledning saknas.

25 § Om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan det samtycke eller tillstånd som krävs har avhänt sig eller till nackdel för den andra sambon upplåtit nyttjanderätt till egendom, skall domstolen på talan av denne förklara att rättshandlingen är ogiltig och att egendomen skall återgå. Detsamma gäller om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan det samtycke eller tillstånd som krävs har pantsatt sambornas bohag. Överlåtelse eller pantsättning av bohag skall dock inte förklaras ogiltig, om den nya innehavaren har fått egendomen i sin besittning i god tro.

Talan enligt första stycket skall väckas hos domstolen inom tre månader från det att den andra sambon fick kännedom om förfogandet över bostaden eller överlämnandet av bohaget. Har lagfart eller inskrivning beviljats med anledning av överlåtelse av fast egendom eller tomträtt, får talan inte väckas.

Förs talan om avhysning, får domstolen medge skäligt anstånd med flyttningen.

(Jfr 26 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen innehåller bestämmelser för det fall att ett förfogande har ägt rum utan nödvändigt samtycke. Den motsvarar 19 § i 1987 års sambolag och överensstämmer i sak med 7 kap. 9 § äktenskapsbalken.

Övriga bestämmelser

26 § Bestämmelserna i 17 kap. 1, 2 och 4–9 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

(Jfr 27 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar 20 § i 1987 års sambolag. Genom hänvisning till olika bestämmelser i 17 kap. äktenskapsbalken klargörs att bodelningsförrättare kan förordnas för att göra bodelning även mellan sambor. För en sådan bodelningsförrättare gäller detsamma som när en bodelningsförrättare förordnas för makar. Genom hänvisningen till 18 kap. 1 § äktenskapsbalken blir bestämmelserna om förordnande av god man för bortavarande make tillämplig även på bortavarande sambo.

27 § Vid handläggningen av ett ärende enligt denna lag består tingsrätten av en lagfaren domare. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten dock bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän.

Regeringen får bestämma att även sådana anställda i en tingsrätt som inte är lagfarna domare skall få förordna bodelningsförrättare enligt 17 kap. 1 § äktenskapsbalken.

(Jfr 28 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar 20 a § i 1987 års sambolag. Vid handläggning av ett ärende skall tingsrätten bestå av en juristdomare. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten dock bestå av en juristdomare och tre nämndemän.

Bestämmelser om förordnande för domstolssekreterare och inskrivningshandläggare att handlägga ärenden om förordnande av bodelningsförrättare finns i 17 § förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion.

28 § På ansökan av en sambo skall domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § skall ingå i bodelning bestämma vem av samborna som skall ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts.

Ett förordnande om rätt att bo kvar i bostaden får på ansökan av den ena parten ändras av domstolen.

(Jfr 29 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar 21 § i 1987 års sambolag. Den reglerar rätten att sitta kvar i en gemensam bostad som utgör samboegendom. Av 30 § framgår att ansökan skall ges in till tingsrätt som är behörig att pröva tvister om bodelning mellan sambor. För rättens handläggning gäller bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden.

29 § Den sambo som domstolen har berättigat att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts har rätt att använda även det gemensamma bohag som finns i bostaden och som tillhör den andra sambon. Domstolen får dock beträffande viss egendom bestämma annat. Avtal som den sistnämnda sambon därefter ingår med tredje man inskränker inte nyttjanderätten till bostaden eller bohaget.

Har den ena sambon berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra sambon skyldig att genast flytta därifrån.

(Jfr 30 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar 22 § i 1987 års sambolag. Den har utformats med 14 kap. 8 § äktenskapsbalken som förebild. Ett beslut om rätt för den ena sambon att bo kvar i bostaden innebär att den andra sambon är skyldig att genast flytta därifrån.

Nyttjanderätten enligt första stycket avser det gemensamma bohag som finns i bostaden, inte endast bohag som utgör samboegendom. Vad som utgör gemensamt bohag framgår av 6 §.

30 § Frågan om rätten att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts skall väckas vid en tingsrätt som är behörig att pröva tvister om bodelning mellan samborna. Detsamma gäller frågan om domstolens tillstånd till en sambos förfogande över bostad och bohag.

(Jfr 31 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen motsvarar 23 § i 1987 års sambolag. Vilken tingsrätt som är behörig att pröva tvister om bodelning mellan sambor framgår av 10 kap. 9 § rättegångsbalken.

31 § I mål om rätt att överta bostad enligt 22 § får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av samborna bestämma vem av dem som skall ha rätt att bo kvar i bostaden. Om sådan rätt tillerkänns den sambo som inte har hyres- eller bostadsrätten, skall domstolen också på yrkande

bestämma vad sambon skall betala till den andra sambon för nyttjandet av bostaden och vad den förstnämnda sambon i övrigt skall iaktta.

Har den ena sambon berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra sambon skyldig att genast flytta därifrån.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen. När målet avgörs, skall domstolen ompröva beslutet.

Beträffande beslut enligt denna paragraf tillämpas 14 kap. 9 § äktenskapsbalken. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

(Jfr 32 § i SOU 1999:104.)

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om interimistiska beslut, motsvarar 24 § i 1987 års sambolag. Ett beslut om rätt för den ena sambon att bo kvar i bostaden innebär att den andra sambon är skyldig att genast flytta därifrån. Ett interimistiskt beslut får verkställas omedelbart men kan när som helst ändras av domstolen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003, då lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem och lagen (1987:813) om homosexuella sambor upphör att gälla.

2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

Sambolagen träder i kraft den 1 juli 2003. Samtidigt upphävs lagen om sambors gemensamma hem och lagen om homosexuella sambor.

Har ett samboförhållande upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser. Sambolagen kommer alltså att bli tillämplig på redan bestående förhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 12.

14.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

3 § Vid tillämpningen av denna lag skall en man och en kvinna som är gifta med varandra anses bo tillsammans om inte den som ansöker om bostadsbidrag eller den som bidrag betalas ut till visar annat.

Sambor skall likställas med *makar* om de

1. har eller har haft gemensamt barn eller
2. är folkbokförda på samma adress.

(Jfr 3 § i SOU 1999:104)

I andra stycket har ”man och kvinna som lever tillsammans” bytts ut mot ”sambor”. Bestämmelsen blir genom ändringen könsneutral och omfattar direkt även personer av samma kön som lever tillsammans. Genom ändringen klargörs också att endast sambor i sambolagens mening skall omfattas, inte annan samlevnad. Härigenom undanröjs den oklarhet som *Lagrådet* har pekat på.

Av partnerskapslagen följer att vad som sägs om makar skall tillämpas även på registrerade partner.

14.3 Övriga förslag

Prop. 2002/03:80

Ändringar har gjorts till följd av den nya sambolagen.

Uppdraget

Kommittén har haft i uppdrag att utvärdera lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem (sambolagen). Utvärderingen har i enlighet med direktiven särskilt inriktats på frågan om huvudsyftet med lagen har uppnåtts, dvs. att ge ett minimiskydd åt den svagare parten vid ett samboförhållandes upplösning. I kommitténs uppdrag har också ingått att överväga om skillnaderna i den rättsliga behandlingen av homosexuella sambor jämfört med heterosexuella sambor är motiverade och om så inte är fallet föreslå hur dessa lämpligen kan undanröjas. Uppdraget har vidare bestått i att klarlägga om det finns behov av ett utvidgat rättsligt skydd vid andra former av hushållsgemenskap än sådana som i dag är reglerade i lag, särskilt om parterna inte har möjlighet att ingå äktenskap eller registrerat partnerskap. Kretsen bostadsbidragsberättigade har därvid övervägts särskilt.

Sambolagen

Allmänt

I avsikt att klarlägga om sambolagens övergripande syfte – att bereda den svagare parten ett minimiskydd vid ett samboförhållandes upplösning – uppfyllts har kommittén anordnat två hearingar. Utifrån bl.a. dessa hearingar drar kommittén slutsatsen att sambolagens huvudsyfte inte till fullo är uppfyllt. Kommittén föreslår därför vissa förändringar och förtydliganden i sambolagen, vilka i huvudsak redovisas nedan. Ett av de viktigaste förslagen är att en och samma sambolag skall vara direkt tillämplig på sambor oavsett kön.

Lagens rubricering

Lagen om sambors gemensamma hem är bland allmänheten känd som sambolagen. Även jurister kallar oftast lagen för enbart sambolagen. Redan detta talar för en ändrad rubricering av lagen. I och för sig kan det framhållas att den nuvarande rubriken ger mer information om vad lagen omfattar än rubriken sambolagen. Enligt vad kommittén erfarit är dock kunskapen om sambolagen hos gemene man så bristfällig att informationsaspekten inte kan ses som ett bärande skäl att bibehålla nuvarande rubricering. Kommittén föreslår mot bakgrund av det anförda att lagens rubrik skall vara sambolagen.

Förutsättningarna för att ett samboförhållande skall föreligga

Enligt nuvarande ordning gäller sambolagen sådana förhållanden där en man och en kvinna bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. Genom en hänvisning i lagen (1987:813) om homosexuella sambor tillämpas sambolagen även på sambor av samma kön. Även om det har

angetts i motivuttalandena (prop. 1986/87:1) vad som avses med äkten- skapsliknande samlevnad har det visat sig att svårigheter kan uppstå när det gäller att avgöra om ett samboförhållande föreligger. För att lagen skall bli direkt tillämplig även på sambor av samma kön och för att lagtexten skall bli mer informativ och lättförståelig, föreslås en ny definition av begreppet sambor. I definitionen anges de grundläggande förut- sättningarna som – i linje med tidigare förarbetsuttalanden – krävs för att två personer skall betraktas som sambor. Förutom att det skall vara fråga om två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande, krävs att de har gemensamt hushåll.

Förutsättningarna för att ett samboförhållande skall anses ha upphört

I sambolagen finns inte någon uttrycklig regel som anger när ett sambo- förhållande upphör. Trots detta knyts flera av sambolagens rättsverk- ningar till tidpunkten för samboförhållandets upphörande. Kommittén föreslår att det i lagen uttömmande skall anges när ett samboförhållande upphör. Kommitténs uppfattning är att några rättsverkningar inte bör knytas till någondera partens uppfattning om att samboförhållandet upphört, såvida detta inte manifesteras på ett för utomstående synbart sätt. Ett samboförhållande upphör när samborna eller någon av dem gifter sig eller ingår registrerat partnerskap, när samborna flyttar isär eller när någon av dem avlider. Därutöver föreslår kommittén att ett sambo- förhållande skall anses upphöra när en sambos eller båda sambornas ansökan om förordnande av bodelningsförrättare eller om rätt att ensam få bo kvar i bostaden inkommer till domstol eller när en sambo väcker talan om övertagande av bostad som inte omfattas av bodelning. Genom en sådan ansökan till domstol kan en sambo utan den andra sambons medverkan bringa samboförhållandet att upphöra på ett för utomstående kontrollerbart sätt. En sådan ordning kan vara av betydelse för dem som far illa i samboförhållanden. Även för de sambor som är överens om att samboförhållandet upphört men som av olika skäl inte flyttat isär kan en ansökan enligt ovan få till följd att samboförhållandet rent faktiskt upphör.

Egendom som omfattas av sambolagen och samborätten

Enligt nuvarande lagstiftning omfattas sambornas gemensamma bostad och bohag av sambolagen. Enligt kommitténs uppfattning har en bil oftast lika stor betydelse för sambornas ekonomi som bostad och bohag. En bil som inte främst används för fritidsändamål fungerar mestadels som transportmedel till och från arbetsplatser eller till daghem, skola, barnens andra aktiviteter eller för inköp och andra ärenden som har anknytning till hushållet. Den har därmed ett naturligt samröre med utgångspunkten för sambolagen, dvs. med vad som behövs för det gemensamma hushållet. I olika delar av landet har andra motorfordon eller transportmedel samma användningsområden som bilen. Det gäller exempelvis motorbåt och snöskoter. Kommittén föreslår därför att alla slags motordrivna forskaffningsmedel skall omfattas av sambolagen.

Detta gäller dock inte om fortskaffningsmedlet används i huvudsak för fritidsändamål.

Kommittén föreslår vidare att sådan gemensam egendom som anges i sambolagen, dvs. bostad, bohag och motordrivet fortskaffningsmedel som inte huvudsakligen används för fritidsändamål, och som förvärvats av samborna för gemensamt begagnande skall benämnas "samborättsgods". Egendomen utgör dock inte samborättsgods om parterna skriftligen avtalat att egendomen inte skall bodelas eller om egendomen förvärvats av ena sambon i gåva eller genom arv eller testamente med föreskrift om att egendomen skall vara enskild.

Kommittén har även övervägt en ordning där samäganderätt till egendom som *inte* omfattas av samborätten kan upplösas vid bodelning. Vid kommitténs hearingar har många deltagare understrukt att det av praktiska skäl skulle vara fördelaktigt för parterna om egendoms-gemenskapen dem emellan kunde upplösas vid ett och samma tillfälle. En sådan ordning kräver dock ingripande förändringar av bodelnings-reglerna, vars konsekvenser nog måste övervägas. Därtill kommer att behov av motsvarande ändringar torde finnas i ÄktB. Ändringarna kan dessutom komma att kräva en samordning, med reglerna i samägande-rättslagen. Kommittén anser därmed att frågan ligger utanför kommitténs uppdrag men vill framhålla att det är av stor vikt att frågan utreds i annan ordning.

Avtal om att viss egendom skall undantas från bodelning

Det är i dag tveksamt om sambor enligt sambolagen kan träffa avtal om att endast visst samborättsgods skall ingå i bodelningen medan annan egendom som i och för sig är bodelningsbar skall hållas utanför. Kommitténs uppfattning är att sambor, liksom makar, skall kunna ingå sådana avtal. Sambor bör dessutom, på samma sätt som makar, i ett nytt avtal kunna återinföra den rätt till delning som de tidigare har avtalat bort. Kommittén föreslår att lagen förtydligas på denna punkt.

Möjlighet att träffa föravtal

För de sambor som är överens om att samboförhållandet har upphört utan att detta manifesteras på ett för utomstående synbart sätt finns ett behov av att kunna träffa föravtal. Kommittén föreslår att sambor inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet skall ha möjlighet att, liksom makar, avtala om den kommande bodelningen och annat som har samband med denna.

Behovet av en tidsfrist för när begäran om bodelning senast skall framställas

Varken sambolagen eller ÄktB innehåller någon tidsfrist för när ansökan om bodelning senast skall ske när båda parterna är i livet. Bodelning enligt sambolagen är emellertid inte obligatorisk i motsats till vad som gäller enligt ÄktB. För att öka förutsebarheten för samborna föreslår kommittén att en tidsfrist för när bodelning senast skall påkallas införs i

sambolagen. Om inte bodelning påkallas inom en viss tid går rätten till bodelning förlorad. För att undvika stötande resultat bör inte tidsfristen sättas för snävt. Samtidigt är det angeläget att begäran om bodelning framställs snarast möjligt efter det att samboförhållandet upphört. Kommittén anser att en tidsfrist om ett år efter det att samboförhållandet upphörde är tillräckligt generös för att obilliga resultat skall kunna undvikas.

Behovet av en redovisningsregel

Om egendom som utgör samborättsgods säljs eller på annat sätt avhänds efter det att samboförhållandet upphört men innan bodelning sker är det tveksamt om värdet av egendomen ingår i bodelningen. Kommittén föreslår att det i sambolagen anges att en bodelning skall ha sin utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag samboförhållandet upphör. Härigenom kommer värdet av samborättsgodset som fanns vid denna tidpunkt att ingå i bodelningen oavsett om egendomen finns i behåll eller inte. För att säkerställa att samborättsgodset – eller värdet av sådan egendom – förvaltas på bästa sätt, föreslår kommittén att sambolagen dessutom kompletteras med en bestämmelse om redovisningsplikt. Redovisningsplikten omfattar även sambornas gemensamma bostad som innehas av ena sambon med hyresrätt eller bostadsrätt och som kan bli föremål för övertagande enligt sambolagen.

Processuella frågor

Kommittén föreslår att sambolagen skall ge möjlighet för domstol att meddela interimistiska beslut om kvarsittningsrätt även beträffande bostad som ingår i bodelning. Vidare föreslår kommittén att interimistiska beslut enligt sambolagen skall kunna överklagas särskilt. Slutligen föreslår kommittén att frågor om övertagande av bostad och kvarsittningsrätt i bostad skall kunna prövas i mål mellan sambor om vårdnad om barn och barns boende.

Information

Kommittén anser att informationen om sambolagen måste förbättras. Innehållet i informationen skall vara tydligt och lättförståeligt och riktas till både sambor av motsatt och av samma kön. För att informationen om sambolagen skall nå så många som möjligt bör informationen framställas och spridas på många olika sätt. Riktade informationsinsatser bör göras särskilt till sambor av samma kön men även till ungdomar och invandrare.

Sambor av samma kön

I lagen om homosexuella sambor anges vilka lagar och bestämmelser som tillämpas på sambor av motsatt kön och som även skall gälla för sambor av samma kön. Avsikten är att lagen skall innehålla en

uttömmande uppräknings av de bestämmelser som skall tillämpas även på homosexuella samboförhållanden.

Med utgångspunkten att likställdhet skall råda mellan heterosexuella sambor och homosexuella sambor på samma sätt som mellan äkta makar och registrerade partner har kommittén bedömt om de rättsliga skillnader som föreligger mellan sambor i de båda grupperna är motiverade eller inte. Kommittén har härvid kunnat konstatera att de rättsliga skillnaderna mellan sambor av motsatt och av samma kön är långt fler än skillnaderna mellan äkta makar och partner.

Det stora antal författningar och författningsrum som anges i lagen om homosexuella sambor medför att det är svårt att upprätthålla kravet på tydlighet och överskådlighet. Det finns dessutom en risk för att rättsläget missuppfattas eftersom det inte i varje enskild lag eller bestämmelse anges vilka sambor författningen avser. Det har också visat sig att sambor av samma kön glömts bort i olika lagstiftningsarbeten som rört sambor.

Kommitténs bedömning är mot denna bakgrund att det finns behov av en ny reglering för att undanröja omotiverade rättsliga skillnader mellan sambor av samma och av motsatt kön. Endast i den mån de rättsliga skillnaderna mellan homosexuella och heterosexuella samboförhållanden motsvaras av de rättsliga skillnaderna mellan partnerskap och äktenskap kan de anses vara motiverade.

Kommittén föreslår, som ovan nämnts, att alla samboförhållanden regleras i en och samma sambolag samt att sambolagens definition av begreppet sambor ändras. Vidare föreslår kommittén att det av varje författning eller författningsrum skall framgå vilka sambor som avses i författningen. Begreppet sambo skall i fortsättningen avse sambor av motsatt och av samma kön.

Annan hushållsgemenskap

Allmänt

I kommitténs uppdrag angående annan hushållsgemenskap har ingått att belysa vilka grupper av sammanboende som kan ha behov av ökad rättslig trygghet samt att klarlägga vilka dessa behov är.

Kommittén har inventerat vilka skillnader det finns mellan rättsverkningarna vid samlevnad i äktenskap/registrerat partnerskap, samboförhållanden och i annan hushållsgemenskap beträffande några centrala rättsområden. Med hjälp av SCB har kommittén tagit fram uppgifter om hur många personer och hushåll det finns som är att hänföra till gruppen annan hushållsgemenskap. På kommitténs uppdrag har SCB dessutom utfört en intervjuundersökning per telefon med drygt 500 personer som i tidigare undersökningar uppgett sig vara ensamstående med annan person i hushållet än barn under 21 år.

Av undersökningarna drar kommittén slutsatsen att de personer som bor tillsammans med annan än make/partner, sambo och/eller underåriga barn är en relativt begränsad grupp. Uppskattningsvis rör det sig om cirka 80 000 hushåll där vuxna barn (21 år och däröver) och föräldrar bor tillsammans, knappt 20 000 hushåll där syskon utan föräldrar bor

tillsammans och drygt 20 000 hushåll där övriga personer bor tillsammans. I gruppen övriga återfinns bl.a. släktingar, arbetskamrater, studiekamrater och inneboende. I flertalet fall är det fråga om provisoriska sammanboenden som framför allt har praktiska orsaker. De sammanboenden som är tänkta att bestå och som också rent faktiskt består är ganska få. Det är framför allt sammanboenden mellan äldre syskon samt mellan vuxna barn och föräldrar som är bestående. Den ekonomiska gemenskap som uppstår i dessa långvariga sammanboenden tycks dock sällan motsvara den sammanflätning av ekonomin som ofta uppstår mellan äkta makar/partner och sambor i och med uppbyggnaden av ett gemensamt hem. Flertalet intervjupersoner som tillfrågades om behovet av rättsligt skydd ställde sig avvisande härtill.

Mot denna bakgrund har kommittén inte ansett att något behov föreligger av en rättslig reglering av de inbördes förhållandena mellan personer som bor tillsammans i en annan hushållsgemenskap. Kommittén har inte heller ansett att det finns skäl att införa någon särskild reglering för personer som bor tillsammans i annan hushållsgemenskap beträffande den sociala trygghetslagstiftningen.

Särskilt om kretsen bostadsbidragsberättigade

Vad gäller frågan om kretsen bostadsbidragsberättigade var bakgrunden till kommitténs direktiv ett tillkännagivande från riksdagen. Bostadsutskottet hade nämligen pekat på att makar och partner som lever tillsammans och sambor av motsatt kön skall ansöka om bostadsbidrag gemensamt. Enligt utskottets mening borde denna krets bostadsbidragsberättigade utvidgas till att omfatta personer som bor tillsammans, oavsett samlevnadsform (bet. 1995/96:BoU11 s. 18). Utgångspunkten borde enligt utskottet vara att andra sammanboende i bostadsbidragshänseende jämföras med samboende män och kvinnor enligt de regler som gäller i dag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag.

Kommittén har tolkat direktiven – och utskottets uttalande – så att utvidgningen endast avser gemensam ansökan för ungdomar under 29 år som bor tillsammans och för personer i hushåll där det finns barn; i båda fallen under förutsättning att det inte bor fler än två bidragssökande personer i hushållet och att de bidragssökande är folkbokförda på samma adress. När riksdagens tillkännagivande gjordes och när kommitténs direktiv skrevs saknade sambor av samma kön möjlighet att gemensamt ansöka om bostadsbidrag. En sådan reglering trädde dock i kraft den 1 januari 1998. Sålunda gäller numera att makar och partner som lever tillsammans och sambor av samma eller motsatt kön skall ansöka om bostadsbidrag gemensamt.

Enligt kommitténs uppfattning är ett grundläggande skäl till att makar/partner och sambor skall ansöka om bostadsbidrag gemensamt att det i dessa hushåll anses finnas en utbredd ekonomisk gemenskap. Kommitténs intervjuundersökning har visat att det för en stor del av de personer som bor i samma bostad utan att vara makar/partner eller sambor är fråga om provisoriska boenden där de sammanboende inte har någon annan ekonomisk gemenskap än bostadskostnaden. Enligt kommitténs uppfattning är det inte rimligt att alla sammanboende – oberoende av vilken ekonomisk gemenskap som finns mellan dem –

skall ansöka om bostadsbidrag gemensamt. Kommittén har även övervägt en ordning där sammanboende skulle ansöka gemensamt om bostadsbidrag endast om de har en mer vittgående hushållsgemenskap med ett ekonomiskt samarbete. En sådan ordning skulle dock innebära stora bevissvårigheter.

Det underlag som kommittén tagit fram visar att en gemensam ansökan om bostadsbidrag för personer i annan hushållsgemenskap inte generellt kan sägas leda till vare sig ett högre eller lägre bidrag än en individuell ansökan enligt det nuvarande systemet. Det bör dock uppmärksammas att vissa personer som i dag uppbär bostadsbidrag som ensamstående helt kan komma att förlora rätten härtill om de skulle tvingas ansöka gemensamt med annan i hushållet. I många fall skulle dessutom ensamstående föräldrar med barn få ett lägre bidrag vid en ansökan gemensamt med annan person i hushållet. De nu redovisade konsekvenserna talar enligt kommitténs uppfattning starkt mot att införa en ordning med gemensam ansökan om bostadsbidrag i annan hushållsgemenskap.

Mot bakgrund av det anförda blir kommitténs slutsats att någon ytterligare utvidgning av kretsen sammanboende som skall ansöka om bostadsbidrag gemensamt inte skall ske. Kommittén avstår därför från att lägga fram något förslag härom.

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem,

dels att nuvarande 2–5 §§ skall betecknas 3, 4, 6 och 9 §§ samt att nuvarande 6–24 §§ skall betecknas 13–32 §§,

dels att 1, 3, 4, 6, 9, 14–19, 22–26, 29, 31 och 32 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken till lagen skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 5 § skall sättas närmast före 9 §, att rubriken närmast före 16 § skall sättas närmast före 23 §, att rubriken närmast före 17 § skall sättas närmast före 24 § och ha följande lydelse samt att rubriken närmast före 20 § skall sättas närmast före 27 §,

dels att det i lagen skall införas tio nya paragrafer, 2, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 33, 34 och 35 §§ samt närmast före 3 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag (1987:232) om sambors gemensamma hem

Sambolag (1987:232)

Inledande bestämmelser

1 §

Denna lag gäller sambors gemensamma bostad *och* bohag.

Denna lag gäller sambors gemensamma bostad, bohag *och* motordrivna forskaffningsmedel.

Vad som föreskrivs i denna lag om sambor gäller sådana samboförhållanden där en ogift kvinna och en ogift man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.

Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll.

Sambolagen är endast tillämplig på sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift eller registrerad partner.

2 §

Ett samboförhållande upphör

1. när samborna eller någon av dem gifter sig eller ingår registrerat partnerskap,

2. när samborna flyttar isär, eller

3. när någon av samborna

avlider.

I annat fall upphör ett samboförhållande när en ansökan från en eller båda samborna om att bodelningsförrättare skall förordnas enligt 27 § eller om rätt att ensam få bo kvar i bostaden enligt 29 § inkommer till domstol eller när en sambo väcker talan angående övertagande av bostad enligt 23 §.

Sambors egendom

2 §

Med sambors gemensamma bostad avses i denna lag, om inte annat följer av 4 §,

1. fast egendom som samborna eller någon av dem äger eller innehar med tomträtt, om det finns en byggnad på egendomen som är avsedd som sambornas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,

2. fast egendom som samborna eller någon av dem innehar med nyttjanderätt i förening med byggnad på egendomen som samborna eller någon av dem äger, om byggnaden är avsedd som sambornas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,

3. byggnad eller del av byggnad som samborna eller någon av dem innehar med hyresrätt, bostadsrätt eller annan liknande rätt, om byggnaden eller byggnadsdelen är avsedd som sambornas gemensamma hem och innehas huvudsakligen för detta ändamål,

4. byggnad eller del av byggnad som samborna eller någon av dem har rätt att framdeles förvärva med bostadsrätt enligt förhandsavtal som sägs i 5 kap. bostadsrättslagen (1991:614), om rätten gäller en lägenhet som när avtalet träffades var avsedd att bli sambornas gemensamma hem och att innehas huvudsakligen för detta ändamål.

Samborna får i en av dem båda undertecknad handling anmäla till inskrivningsmyndigheten att en fastighet som är lagfaren för en av dem eller en tomträtt för vilken en av dem är inskriven som innehavare är gemensam bostad för dem båda.

3 §

Med sambors gemensamma bohag avses i denna lag, om inte annat följer av 4 §, möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för det gemensamma hemmet. Till gemensamt bohag räknas inte sådant bohag som används uteslutande för den ena sambons bruk.

3 §

Med sambors gemensamma bostad avses i denna lag, om inte annat följer av 6 §,

4 §

Med sambors gemensamma bohag avses i denna lag, om inte annat följer av 6 §, möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för det gemensamma hemmet. Till gemensamt bohag räknas inte sådant bohag som används uteslutande för den ena sambons bruk.

5 §

Med sambors gemensamma motordrivna forskaffningsmedel avses i denna lag, om inte annat följer av 6 §, sådant forskaffningsmedel som används i det gemensamma hushållet. Till gemensamt motordrivet forskaffningsmedel räknas inte sådant som används uteslutande för den ena sambons bruk.

4 §

Till sambors gemensamma bostad och bohag räknas inte egendom som används huvudsakligen för fritidsändamål.

6 §

Till sambors gemensamma bostad, bohag och motordrivna forskaffningsmedel räknas inte egendom som används huvudsakligen för fritidsändamål.

7 §

Sådan egendom som anges i 3–5 §§ och som förvärvats för gemensamt begagnande utgör sambornas samborättsgods.

Första stycket gäller dock inte om det är fråga om egendom som avses i 8 § eller om annat följer av avtal som samborna träffat enligt 10 §.

8 §

Sådan egendom som anges i 3–5 §§ och som en sambo

1. fått i gåva med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,

2. erhållit genom testamente med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda, eller

3. ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda utgör inte samborättsgods.

Detsamma gäller vad som har trätt i stället för egendom som anges i första stycket om det inte genom en sådan rättshandling som där avses föreskrivits att ersättningsegendom inte skall vara enskild egendom.

Bodelning

5 §

När ett samboförhållande upphör, skall på begäran av någon av samborna deras *gemensamma bostad och bohag* fördelas mellan dem genom bodelning, *om egendomen har förvärvats för gemensamt begagnande. Avlider en sambo, skall begäran av den efterlevande sambon om en sådan bodelning framställas senast när bouppteckningen förrättas.*

Första stycket gäller ej, om samborna har kommit överens om det i ett skriftligt avtal som har undertecknats av dem båda.

9 §

När ett samboförhållande upphör *av annat skäl än att samborna gifter sig med varandra eller ingår registrerat partnerskap med varandra*, skall på begäran av någon av samborna deras *sambo-rättsgods* fördelas mellan dem genom bodelning.

Bodelning skall göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag samboförhållandet upphör.

Begäran om bodelning under sambornas livstid skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde.

Avlider en sambo, skall begäran av den efterlevande sambon om bodelning framställas senast när bouppteckningen förrättas.

10 §

Genom ett skriftligt avtal som undertecknas av båda samborna kan de komma överens om att bodelning inte skall ske eller att viss egendom inte skall ingå i bodelningen. Genom ett nytt av samborna undertecknat skriftligt avtal kan de ändra vad som tidigare överenskommits.

11 §

Varje sambo är skyldig att tills bodelning förrättas, eller frågan om bodelning fallit, redovisa för gemensam bostad, bohag och motordrivet forskaffningsmedel som utgör samborättsgods samt för gemensam bostad som innehas med hyresrätt eller bostadsrätt och som kan bli föremål för övertagande enligt 23 §.

12 §

Sambor får inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet avtala om den kommande bodelningen och annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet skall upprättas en handling som undertecknas av båda samborna.

Om ett villkor i ett föravtal är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt, får avtalet jämkas eller lämnas utan avseende vid bodelningen.

6 §

Vid bodelningen skall först sambornas andelar i egendomen beräknas.

7 §

Vid beräkningen av sambornas andelar i egendomen skall från vad en sambo äger av deras *bostad och bohag* avräknas så mycket att det täcker de skulder som den sambo hade när samboförhållandet upphörde.

För sådana fordringar mot en sambo som inte är förenade med särskild förmånsrätt i *bostaden eller bohaget* och som inte heller på annat sätt är att hänföra till sådan egendom skall sambon få täckning ur *bostaden och bohaget* endast i den mån betalning inte kan erhållas ur annan egendom.

8 §

Det som återstår av sambornas *bostad och bohag*, sedan avdrag har gjorts för att skulderna skall täckas enligt 7 §, skall läggas samman. Värdet därav skall därefter delas lika mellan samborna.

9 §

I den mån det med hänsyn särskilt till samboförhållandets längd men även till sambornas

13 §

14 §

Vid beräkningen av sambornas andelar i egendomen skall från vad en sambo äger av deras *samborättsgods* avräknas så mycket att det täcker de skulder som den sambon hade när samboförhållandet upphörde.

För sådana fordringar mot en sambo som inte är förenade med särskild förmånsrätt i *samborättsgodset* och som inte heller på annat sätt är att hänföra till sådan egendom skall sambon få täckning ur *samborättsgodset* endast i den mån betalning inte kan erhållas ur annan egendom.

15 §

Det som återstår av sambornas *samborättsgods*, sedan avdrag har gjorts för att skulderna skall täckas enligt 14 §, skall läggas samman. Värdet därav skall därefter delas lika mellan samborna.

16 §

I den mån det med hänsyn särskilt till samboförhållandets längd men även till sambornas

ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en sambo när samlevnaden upphör skall lämna egendom till den andra i den omfattning som följer av 5–8 §§, skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda sambon får behålla mer av sin egendom. Är en sambo försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela sambornas egendom, skall varje sambo behålla sin egendom som sin andel.

10 §

Med ledning av de andelar som har beräknats för samborna skall deras *bostad och bohag* fördelas mellan dem på lotter. Den som bäst behöver *bostaden eller bohaget* har rätt att få denna egendom i avräkning på sin lott eller, om värdet är ringa, utan avräkning. En förutsättning för att en sambo *skall få överta en bostad eller bohag* som tillhör den andra sambon är dock att *ett sådant övertagande* även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

Svarar egendomen för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, är en ytterligare förutsättning för *ett övertagande* att den andra sambon befrias från ansvar för fordringen eller att medel till att betala denna har satts under särskild vård.

11 §

En sambo har rätt att i stället för att lämna egendom till den andra sambon betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna. Lämnas inte någon betalning, har den andra sambon rätt att så långt det är möjligt få sådan egendom som inte är uppenbart olämplig för den sambon.

Om en sambo *övertar bostad*

ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en sambo när samlevnaden upphör skall lämna egendom till den andra i den omfattning som följer av 9 och 13–15 §§, skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda sambon får behålla mer av sin egendom. Är en sambo försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela sambornas egendom, skall varje sambo behålla sin egendom som sin andel.

17 §

Med ledning av de andelar som har beräknats för samborna skall deras *samborättsgods* fördelas mellan dem på lotter. Den som bäst behöver *bostad, bohag eller motordrivet forskaffningsmedel som ingår i bodelningen* har rätt att få denna egendom i avräkning på sin lott eller, om värdet är ringa, utan avräkning. En förutsättning för att en sambo *på sin lott skall få sådan egendom* som tillhör den andra sambon är dock att *detta* även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

Svarar egendomen för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, är en ytterligare förutsättning för *att en sambo på sin lott skall få sådan egendom som tillhör den andra sambon* att den andra sambon befrias från ansvar för fordringen eller att medel till att betala denna har satts under särskild vård.

18 §

Om en sambo *på sin lott får*

eller bohag mot avräkning och inte tillgodoser den andra sambon med egendom ur *det gemensamma bohaget*, skall *den övertagande sambon* betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna.

12 §

Om en sambo avlider, gäller bestämmelserna *om rätt att begära bodelning och om rätt att överta bostad och bohag* endast till förmån för den efterlevande sambon.

Den efterlevande sambon har rätt att som sin andel vid fördelning av sambornas bostad och bohag alltid få ut så mycket av den behållna egendomen efter avdrag för skulder, i den mån den räcker, att det motsvarar två gånger det vid tiden för dödsfallet gällande *basbeloppet* enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Bestämmelserna i 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken om förlust av rätt till arv skall också gälla i fråga om rätten för den efterlevande sambon att vid bodelning få del i den avlidnes egendom.

13 §

Om bodelningen har lett till att en fastighet har delats så, att samborna har fått skilda andelar utan att villkor om utbrytning har ställts upp i bodelningshandlingen, innehar de fastigheten med samäganderätt.

I den mån bodelningen i andra fall innebär att en del av en fastighet kommer i en särskild ägares hand är bodelningen utan verkan.

14 §

Bestämmelserna i 9 kap. 5, 7, 9 och 10 §§ äktenskapsbalken gäller även vid bodelning enligt denna lag. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor. I stället för den tidpunkt då talan om äktenskapskillnad väcks skall gälla den dag då samboförhållandet upphör.

15 §

Har en sambo vid bodelningen till skada för sina borgenärer avstått egendom som enligt 10 §

bostad, bohag eller motordrivet forskaffningsmedel mot avräkning och inte tillgodoser den andra sambon med egendom ur *samborättsgodset*, skall sambon betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna.

19 §

Om en sambo avlider, gäller bestämmelserna i 9 och 17 §§ endast till förmån för den efterlevande sambon.

När ett samboförhållande upphör till följd av att en sambo avlider har den efterlevande sambon rätt att som sin andel vid fördelning av sambornas samborättsgoods alltid få ut så mycket av den behållna egendomen efter avdrag för skulder, i den mån den räcker, att det motsvarar två gånger det vid tiden för dödsfallet gällande *prisbasbeloppet* enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

20 §

21 §

22 §

Har en sambo vid bodelningen till skada för sina borgenärer avstått egendom som enligt 14-

har belöpt på sambons andel, gäller vad som föreskrivs i 13 kap. 1 och 2 §§ äktenskapsbalken om verkan av sådan åtgärd vid bodelning mellan makar.

17 §§ har belöpt på sambons andel, gäller vad som föreskrivs i 13 kap. 1 och 2 §§ äktenskapsbalken om verkan av sådan åtgärd vid bodelning mellan makar.

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Övertagande av bostad i vissa fall

16 §

Innehar den ena sambon den gemensamma bostaden med hyresrätt eller bostadsrätt och *ingår egendomen inte i bodelning*, har den andra sambon rätt att överta den när samboförhållandet upphör, om den sambon bäst behöver bostaden och ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Om samborna inte har eller har haft barn tillsammans, gäller detta dock endast om synnerliga skäl talar för det.

En sambo förlorar sin rätt att ta över hyres- eller bostadsrätten, om sambon inte har framställt anspråk på det *senast* tre månader efter det att sambon har flyttat från bostaden

Den som övertar bostaden enligt första stycket skall ersätta den andra sambon för bostadens värde. Det får ske genom att bostadens värde avräknas vid bestämmandet av sambornas andelar i bodelningen, om den som lämnar bostaden kan tillgodoses på det sättet. I annat fall skall vad som fattas betalas med pengar. Ställs godtagbar säkerhet för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna

Inskränkningar i rätten att förfoga över det gemensamma hemmet

17 §

En sambo får inte utan den andra sambons samtycke avhända sig, hyra ut eller på annat sätt med nyttjanderätt upplåta en bostad som, om bodelning kommer till stånd mellan samborna, skall ingå i bodelningen eller som den andra

23 §

Innehar den ena sambon den gemensamma bostaden med hyresrätt eller bostadsrätt och *utgör egendomen inte samborättsgods*, har den andra sambon rätt att överta den när samboförhållandet upphör, om den sambon bäst behöver bostaden och ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Om samborna inte har eller har haft barn tillsammans, gäller detta dock endast om synnerliga skäl talar för det.

En sambo förlorar sin rätt att ta över hyres- eller bostadsrätten, om sambon inte har framställt anspråk på det *inom* tre månader efter det att sambon har flyttat från bostaden. *År båda samborna i livet skall anspråk alltid framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde*

Inskränkningar i rätten att förfoga över det gemensamma hemmet, m.m.

24 §

En sambo får inte utan den andra sambons samtycke avhända sig, hyra ut eller på annat sätt med nyttjanderätt upplåta en bostad som, om bodelning kommer till stånd mellan samborna, skall ingå i bodelningen eller som den andra

sambon kan få rätt att överta enligt 16 §. Samtycke av den andra sambon krävs också, om en sambo vill låta inteckna fast egendom eller tomträtt där det finns en bostad som, om bodelning kommer till stånd mellan samborna, skall ingå i bodelningen. Detsamma gäller i fråga om pantsättning av annan egendom som innefattar en sådan bostad eller en bostad som den andra sambon kan få rätt att överta enligt 16 §. Samtycke till avhändelse av eller inteckning i fast egendom eller tomträtt skall lämnas skriftligen.

En sambo får inte heller utan den andra sambons samtycke avhända sig eller pantsätta sådant bohag som, om bodelning kommer till stånd mellan samborna, skall ingå i bodelningen.

Bestämmelserna i denna paragraf om samtycke av en sambo till en åtgärd av den andra sambon tillämpas också när dödsboet efter en avliden sambo vidtar en sådan åtgärd.

Samtycke enligt denna paragraf behövs ej, om den andra sambon inte kan lämna giltigt samtycke eller om dennes samtycke inte kan inhämtas inom rimlig tid.

18 §

Saknas samtycke som krävs för en åtgärd enligt 17 §, får domstolen tillåta åtgärden på ansökan av den som vill företa den.

19 §

Om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan erforderligt samtycke eller tillstånd har avhänt sig eller till nackdel för den andra sambon upplåtit nyttjanderätt till egendom, skall domstolen på talan av denne förklara att rätts handlingen är ogiltig och att egendomen skall återgå. Detsamma gäller om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan erforderligt samtycke eller tillstånd har pantsatt sambornas bohag. Överlåtelse eller pantsättning av bohag

sambon kan få rätt att överta enligt 23 §. Samtycke av den andra sambon krävs också, om en sambo vill låta inteckna fast egendom eller tomträtt där det finns en bostad som, om bodelning kommer till stånd mellan samborna, skall ingå i bodelningen. Detsamma gäller i fråga om pantsättning av annan egendom som innefattar en sådan bostad eller en bostad som den andra sambon kan få rätt att överta enligt 23 §. Samtycke till avhändelse av eller inteckning i fast egendom eller tomträtt skall lämnas skriftligen.

En sambo får inte heller utan den andra sambons samtycke avhända sig eller pantsätta sådant bohag *eller motordrivet forskaffningsmedel* som, om bodelning kommer till stånd mellan samborna, skall ingå i bodelningen.

25 §

Saknas samtycke som krävs för en åtgärd enligt 24 §, får domstolen tillåta åtgärden på ansökan av den som vill företa den.

26 §

Om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan erforderligt samtycke eller tillstånd har avhänt sig eller till nackdel för den andra sambon upplåtit nyttjanderätt till egendom, skall domstolen på talan av denne förklara att rätts handlingen är ogiltig och att egendomen skall återgå. Detsamma gäller om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan erforderligt samtycke eller tillstånd har pantsatt sambornas bohag *eller motordrivna forskaffningsmedel*.

skall dock inte förklaras ogiltig, om den nya innehavaren har fått egendomen i sin besittning i god tro.

Talan enligt första stycket skall väckas hos domstolen inom tre månader från det att den andra sambon fick kännedom om förfogandet över bostaden eller överlämnandet av bohaget. Har lagfart eller inskrivning beviljats med anledning av överlåtelse av fast egendom eller tomträtt, får talan inte väckas.

Förs talan om avhysning, får domstolen medge skäligt anstånd med flyttningen.

Överlåtelse eller pantsättning av *sambornas bohag eller motordrivna forskaffningsmedel* skall dock inte förklaras ogiltig, om den nya innehavaren har fått egendomen i sin besittning i god tro.

Talan enligt första stycket skall väckas hos domstolen inom tre månader från det att den andra sambon fick kännedom om förfogandet över bostaden eller överlämnandet av bohaget *eller det motordrivna forskaffningsmedlet*. Har lagfart eller inskrivning beviljats med anledning av överlåtelse av fast egendom eller tomträtt, får talan inte väckas.

Övriga bestämmelser

20 §

Vad som föreskrivs i 17 kap. 1, 2 och 4-9 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

20 a §

Vid handläggningen av ett ärende enligt denna lag består tingsrätten av en lagfaren domare. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten dock bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän.

Regeringen får bestämma att även sådana anställda i en tingsrätt som inte är lagfarna domare skall få förordna bodelningsförrättare enligt 17 kap. 1 § äktenskapsbalken.

21 §

På ansökan av en sambo skall domstolen i fråga om bostad som enligt 5 § skall ingå i bodelning bestämma vem av samborna som skall ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har förrättats.

Ett förordnande om rätt att bo kvar i bostaden får på ansökan av den ena parten ändras av domstolen.

27 §

28 §

29 §

På ansökan av en sambo skall domstolen i fråga om bostad som enligt 9 § skall ingå i bodelning bestämma vem av samborna som skall ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har förrättats.

På begäran av någon av samborna får domstolen förordna om vad som skall gälla för tiden till dess att frågan avgjorts genom beslut som har vunnit laga kraft. Den andra sambon skall dessförinnan ha fått tillfälle att yttra sig.

Ett beslut enligt andra stycket får verkställas på samma sätt som ett beslut som vunnit laga kraft.

Meddelar domstolen ett beslut enligt andra stycket skall beslutet omprövas när ärendet slutligen avgörs.

Beslut enligt första stycket får på ansökan av den ena parten när som helst ändras av domstolen.

22 §

Den sambo som domstolen har berättigat att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har förrättats har rätt att använda även det gemensamma bohag som finns i bostaden och som tillhör den andra sambon. Domstolen får dock beträffande viss egendom bestämma annat. Avtal som den sistnämnda sambon därefter ingår med tredje man inskränker inte nyttjanderätten till bostaden eller bohaget.

Har den ena sambon berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra sambon skyldig att genast flytta därifrån.

30 §

23 §

Frågan om rätten att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har förrättats skall *väckas vid* en tingsrätt som är behörig att pröva tvister om bodelning mellan samborna. Detsamma gäller frågan om domstolens tillstånd till en sambos förfogande över bostad och bohag.

24 §

I mål om rätt att överta bostad enligt 16 § får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av samborna bestämma vem av dem som skall ha rätt att bo kvar i bostaden. Om sådan rätt tillerkänns den sambo som inte har hyres- eller bostadsrätten, skall domstolen också på yrkande bestämma vad sambon skall betala till den andra sambon för nyttjandet av bostaden och vad

31 §

Frågan om rätten att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har förrättats skall *prövas av* en tingsrätt som är behörig att pröva tvister om bodelning mellan samborna. Detsamma gäller frågan om domstolens tillstånd till en sambos förfogande över bostad och bohag. *Om ett mål om vårdnad om barn eller barns boende enligt 6 kap. föräldrabalken pågår mellan samborna, får frågorna prövas av den tingsrätt som tagit upp målet.*

32 §

I mål om rätt att överta bostad enligt 23 § får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av samborna bestämma vem av dem som skall ha rätt att bo kvar i bostaden. Om sådan rätt tillerkänns den sambo som inte har hyres- eller bostadsrätten, skall domstolen också på yrkande bestämma vad sambon skall betala till den andra sambon för nyttjandet av bostaden och vad

den förstnämnda sambon i övrigt skall iaktta.

Har den ena sambon berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra sambon skyldig att genast flytta därifrån.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen. När målet avgörs, skall domstolen ompröva beslutet.

Beträffande beslut enligt denna paragraf tillämpas 14 kap. 9 § äktenskapsbalken. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

33 §

Frågor om rätt för sambo att enligt 29 eller 32 § bo kvar i sambornas gemensamma bostad eller att enligt 23 § överta bostaden får prövas i mål mellan samborna om vårdnad om barn eller barns boende enligt 6 kap. föräldrabalken.

Yrkanden i sådana frågor får framställas i den ansökan genom vilken talan väcks. Har talan redan väckts, får yrkandena framställas muntligen inför domstolen eller skriftligen utan stämning.

34 §

Meddelar domstolen beslut under rättegången i fråga som avses i 32 § skall talan mot beslutet föras särskilt. Talan mot beslutet skall också föras särskilt om domstolen meddelar beslut enligt 29 § som inte innebär att ärendet avgörs.

35 §

Hovrättens beslut i frågor som avses i 34 § får aldrig överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001, då lagen (1987:813) om homosexuella sambor upphör att gälla.

2. Har ett samboförhållande upphört före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas.

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken att 1 kap. 6 och 7 §§, 6 kap. 10 a §, 10 kap. 18 §, 11 kap. 2 §, 12 kap. 7 § samt 16 kap. 7 § skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap.**

6 §

Har insemination utförts på modern med samtycke av hennes make eller av annan man som bodde tillsammans med henne under *äktenskapsliknande förhållanden* och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen, skall vid tillämpning av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets fader.

Har insemination utförts på modern med samtycke av hennes make eller av annan man som bodde tillsammans med henne under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen, skall vid tillämpning av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets fader.

7 §

Har befruktning av moderns ägg utförts utanför hennes kropp med samtycke av hennes make eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom befruktningen, skall vid tillämpning av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets fader.

Har befruktning av moderns ägg utförts utanför hennes kropp med samtycke av hennes make eller sambo *av motsatt kön* och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom befruktningen, skall vid tillämpning av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets fader.

6 kap.

10 a §

Om vårdnadshavare skall förordnas särskilt, utses någon som är lämpad att ge barnet omvårdnad, trygghet och en god fostran. Den som är underårig får inte förordnas till vårdnadshavare.

Två personer kan utses att gemensamt utöva vårdnaden, om de är gifta med varandra eller bor tillsammans under *äktenskapsliknande förhållanden*.

En man och en kvinna kan utses att gemensamt utöva vårdnaden, om de är gifta med varandra eller bor tillsammans under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*.

För syskon skall samma person utses till vårdnadshavare, om inte särskilda skäl talar mot det.

Om vårdnadshavare skall förordnas efter föräldrarnas död och föräldrarna eller en av dem har gett till känna vem de önskar till vårdnadshavare, skall denna person förordnas, om det inte är olämpligt.

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

10 kap.

18 §

Ansökan om förordnande eller entledigande av en förmyndare får göras av överförmyndaren, förmyndare, vårdnadshavare, den underårige själv, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar. Frågor som avses i denna paragraf skall rätten också ta upp självmant, när det finns anledning till det.

Ansökan om förordnande eller entledigande av en förmyndare får göras av överförmyndaren, förmyndare, vårdnadshavare, den underårige själv, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make eller *sambo som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* och närmaste släktingar. Frågor som avses i denna paragraf skall rätten också ta upp självmant, när det finns anledning till det.

I ett ärende som avses i första stycket skall rätten ge en underårige som fyllt sexton år tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

11 kap.

2 §

Har en förmyndare eller förmyndarens make eller sambo och den underårige del i ett oskiftat dödsbo, skall överförmyndaren förordna god man att vårda den underåriges rätt i boet vid boutredningen liksom vid bodelning och skifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo.

Har en förmyndare eller förmyndarens make eller sambo och den underårige del i ett oskiftat dödsbo, skall överförmyndaren förordna god man att vårda den underåriges rätt i boet vid boutredningen liksom vid bodelning och skifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo.

Med sambor avses i detta kapitel två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

Överförmyndaren skall också förordna god man när den som har en förmyndare, god man eller förvaltare skall företa en rättshandling eller vara part i en rättegång och behöver hjälp men enligt 12 kap. 8 § inte kan företrädas av förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren. Om talan har väckts får rätten förordna god man.

Överförmyndaren skall också i andra fall än som avses i första eller andra stycket förordna god man för den som har vårdnadshavare, förmyndare, god man eller förvaltare, i angelägenheter där den enskilde har ett intresse som strider mot en sådan företrädares eller dennes makes eller sambos intresse. Överförmyndaren skall meddela ett sådant förordnande, om det begärs av vårdnadshavaren, förmyndaren, den gode

12 kap.

7 §

I viktiga frågor skall förmyndaren, om det lämpligen kan ske, höra den omyndige, om den omyndige har fyllt sexton år, samt den omyndiges make eller sambo.

I viktiga frågor skall förmyndaren, om det lämpligen kan ske, höra den omyndige, om den omyndige har fyllt sexton år, samt den omyndiges make eller sambo.

Med sambor avses i detta kapitel två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

Gode män och förvaltare har motsvarande skyldigheter i förhållande till den enskilde samt den enskildes make eller sambo. Om betydelsen av samtycke i vissa fall från den som har god man finns bestämmelser i 11 kap. 5 §.

16 kap.

7 §

En omyndig som har fyllt sexton år och den som har god man eller förvaltare har rätt att ta del av de handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndaren. En sådan rätt har också den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar.

En omyndig som har fyllt sexton år och den som har god man eller förvaltare har rätt att ta del av de handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndaren. En sådan rätt har också den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar.

Med sambor avses i detta kapitel två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om ärvdabalken att 3 kap. 7 § och 23 kap. 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

7 §

Om den efterlevande maken vid sin död efterlämnar en sambo och bodelning skall förrättas mellan samborna, skall dessförinnan den efterlevande makens behållna egendom delas enligt detta kapitel.

Skall i den efterlevande makens livstid bodelning ske mellan den efterlevande maken och dennes sambo eller sambons arvingar, skall av den efterlevandes egendom före bodelningen tas ut egendom till ett värde som motsvarar vad som enligt 1–4 §§ skall tillkomma den först avlidna makens arvingar.

Vad som föreskrivs i 4 § för det fall att egendom har tillfallit den efterlevande maken i arv, gåva eller testamente skall gälla, om den efterlevande maken genom bodelning med en sambo har erhållit egendom utöver vad maken förut hade.

Vad som föreskrivs i denna balk om sambor gäller sådana samboförhållanden där *en ogift kvinna och en ogift man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden*.

Om den efterlevande maken vid sin död efterlämnar en sambo och bodelning skall förrättas mellan samborna, skall dessförinnan den efterlevande makens behållna egendom delas enligt detta kapitel.

Skall i den efterlevande makens livstid bodelning ske mellan den efterlevande maken och dennes sambo eller sambons arvingar, skall av den efterlevandes egendom före bodelningen tas ut egendom till ett värde som motsvarar vad som enligt 1–4 §§ skall tillkomma den först avlidna makens arvingar.

Vad som föreskrivs i 4 § för det fall att egendom har tillfallit den efterlevande maken i arv, gåva eller testamente skall gälla, om den efterlevande maken genom bodelning med en sambo har erhållit egendom utöver vad maken förut hade.

Vad som föreskrivs i denna balk om sambor gäller sådana samboförhållanden där *två personer, som inte är gifta eller registrerade partner, bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*.

23 kap.

1 §

Arvskifte förrättas av arvingar och universella testamentstagare.

Var den döde gift, skall först bodelning förrättas enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken.

Var den döde gift, skall först bodelning förrättas enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken.

Efterlämnar den döde en sambo och begär denne bodelning enligt *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, skall bodelningen förrättas innan arvskifte äger rum.

Efterlämnar den döde en sambo och begär denne bodelning enligt *sambolagen (1987:232)*, skall bodelningen förrättas innan arvskifte äger rum.

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Häri genom föreskrivs i fråga om jordabalken att 12 kap. 1 och 33 §§, 20 kap. 7 § samt 22 kap. 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

1 §

Detta kapitel avser avtal, genom vilka hus eller delar av hus upplåts till nyttjande mot ersättning. Detta gäller även om lägenheten upplåtits genom tjänsteavtal eller avtal i anslutning till sådant avtal.

Innefattar avtalet även upplåtelse av jord att nyttjas tillsammans med lägenheten, skall detta kapitel tillämpas på avtalet, om jorden skall användas för trädgårdsodling i mindre omfattning eller för annat ändamål än jordbruk. Förenas ett tjänsteavtal, som ej är av ringa betydelse, med upplåtelse av såväl lägenhet för bostadsändamål som jord, skall kapitlet tillämpas, om upplåtelsen av lägenheten är mera betydelsefull än upplåtelsen av jorden.

Med bostadslägenhet avses lägenhet som upplåtits för att helt eller till en inte oväsentlig del användas som bostad. Med lokal avses annan lägenhet än bostadslägenhet.

Vad som föreskrivs i detta kapitel om sambor gäller sådana samboförhållanden där *en ogift kvinna och en ogift man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden*.

Vad som föreskrivs i detta kapitel om sambor gäller sådana samboförhållanden där *två personer, som inte är gifta eller registrerade partner, bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*.

Förbehåll som strider mot en bestämmelse i detta kapitel är utan verkan mot hyresgästen eller den som har rätt att träda i hans ställe, om ej annat anges.

Omfattar hyresavtalet minst tre bostadslägenheter, som hyresgästen skall hyra ut i andra hand, får parterna avtala om förbehåll som strider mot vad som sägs i detta kapitel om sådana lägenheter, under förutsättning att förbehållet inte strider mot bestämmelserna om lokaler och inte heller avser rätten till förlängning av avtalet eller grunderna för fastställande av hyresvillkoren i samband med sådan förlängning. Ett sådant förbehåll gäller endast om det godkänts av hyresnämnden.

Godkännande behövs dock inte om staten, kommun, landsting eller kommunalförbund är hyresvärd.

33 §

Bestämmelserna i 32 § om överlåtelse av hyresrätten gäller också i fråga om övergång genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv.

Har hyresrätten till lägenhet, som varit avsedd att uteslutande

Har hyresrätten till lägenhet, som varit avsedd att uteslutande

eller huvudsakligen användas som gemensam bostad för hyresgästen och hans make eller sambo, tillagts maken genom bodelning eller arvskifte eller tillagts sambon genom bodelning eller övertagits av denne enligt 16 § *lagen* (1987:232) om sambors gemensamma hem, får dock maken eller sambon träda i hyresgästens eller dödsboets ställe. Sådan rätt tillkommer även efterlevande make som är ensam arvinge efter hyresgästen.

För tid efter det att hyresvärden underrättats om att hyresrätten tillagts hyresgästens make eller sambo enligt andra stycket svarar hyresgästen eller hans dödsbo ej för sina förpliktelser enligt hyresavtalet. Hyresgästens make eller sambo svarar jämte hyresgästen eller hans dödsbo för sådana förpliktelser enligt avtalet som hänför sig till tiden före underrättelsen.

Andra och tredje styckena gäller också när lägenheten har hyrts av makar eller sambor gemensamt.

eller huvudsakligen användas som gemensam bostad för hyresgästen och hans make eller sambo tillagts maken genom bodelning eller arvskifte eller tillagts sambon genom bodelning eller övertagits av denne enligt 23 § *sambolagen* (1987:232), får dock maken eller sambon träda i hyresgästens eller dödsboets ställe. Sådan rätt tillkommer även efterlevande make som är ensam arvinge efter hyresgästen.

För tid efter det att hyresvärden underrättats om att hyresrätten tillagts hyresgästens make eller sambo enligt andra stycket svarar hyresgästen eller hans dödsbo ej för sina förpliktelser enligt hyresavtalet. Hyresgästens make eller sambo svarar jämte hyresgästen eller hans dödsbo för sådana förpliktelser enligt avtalet som hänför sig till tiden före underrättelsen.

Andra och tredje styckena gäller också när lägenheten har hyrts av makar eller sambor gemensamt.

20 kap.

7 §

Förekommer icke omständighet som avses i 6 §, skall lagfartsansökan förklaras vilande, om

1. vid köp, byte eller gåva överlåtarens underskrift på fångeshandlingen icke är styrkt av två vittnen och överlåtelsen ej skett genom statlig myndighet,

2. fångesmannen ej har lagfart och fall som avses i 9 § icke föreligger,

3. rättegång pågår om hävning eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna,

4. lagfart sökes på grund av testamente, dom eller förrättning som ännu icke vunnit laga kraft,

5. vid förvärv genom legat detta ej utgivits,

6. vid förvärv på exekutiv försäljning köpebrev ej utfärdats eller vid expropriation eller liknande tvångsförvärv inlösen ej fullbordats,

7. vid överlåtelse överlåtaren är gift och förvärvet enligt äktenskapsbalkens bestämmelser är beroende av den andra makens samtycke,

8. vid överlåtelse överlåtaren är sambo och förvärvet enligt bestämmelserna i *lagen* (1987:232) om sambors gemensamma hem är

8. vid överlåtelse överlåtaren är sambo enligt 1 § *andra stycket sambolagen* (1987:232) och förvärvet enligt bestämmelserna i

beroende av den andra sambons samtycke, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsboken av anmälan enligt 2 § andra stycket den lagen var upptaget på inskrivningsdag när överlåtelsen skedde,

sambolagen är beroende av den andra sambons samtycke, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsboken av anmälan enligt 3 § andra stycket den lagen var upptaget på inskrivningsdag när överlåtelsen skedde,

9. vid överlåtelse genom boutredningsman förvärvet enligt ärvdabalkens bestämmelser är beroende av dödsbodelägares samtycke,

10. förvärvet har skett genom en sådan gåva mellan makar som inte har registrerats enligt 16 kap. äktenskapsbalken,

11. förvärvet avser del av fastighet och är beroende av fastighetsbildning,

12. vid köp eller byte förvärvet är beroende av att förköp ej sker eller vid förköp detta ej är fullbordat, förvärvet i annat fall enligt lag är beroende av domstols eller annan myndighets tillstånd,

13. förvärvet är beroende av villkor och, i fråga om gåva, villkoret avser viss tid som ej överstiger två år från den dag då gåvohandlingens upprättades, eller

14. förvärvet i fall som avses i 2 kap. 9 a § och 17 kap. 3 § aktiebolagslagen (1975:1385), 2 kap. 12 a § och 12 kap. 3 § bankaktiebolagslagen (1987:618) samt 2 kap. 13 a § och 18 kap. 3 § försäkringsrörelselagen (1982:713) är beroende av bolagsstämmans godkännande.

22 kap.

4 §

Förekommer icke omständighet som avses i 3 §, skall ansökan om inteckning förklaras vilande, om

1. ansökan om lagfart för sökanden är vilandeförklarad samt inteckningsansökningen ej medgivits av den som har lagfart,

2. rättegång pågår om hävande eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna,

3. sökanden är gift samt den andra makens samtycke fordras enligt äktenskapsbalkens bestämmelser och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda balk inte har givits,

4. sökanden är sambo samt den andra sambons samtycke fordras enligt bestämmelserna i *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda lag inte har givits, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsboken av anmälan enligt 2 § andra stycket den lagen har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inteckning söks,

4. sökanden är sambo enligt 1 § andra stycket *sambolagen (1987:232)* samt den andra sambons samtycke fordras enligt bestämmelserna i *sambolagen (1987:232)* och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda lag inte har givits, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsboken av anmälan enligt 3 § andra stycket den lagen har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inteckning söks,

5. ansökningen enligt lag är beroende av domstols eller annan myndighets tillstånd. Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Förklaras ansökan vilande, skall inskrivningsmyndigheten utfärda bevis om detta (vilandebevis).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken att 10 kap. 9 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

9 §

Tvist om arv eller testamente skall tas upp av den rätt där den döde hade att svara i tvistemål i allmänhet.

Tvist om bodelning mellan makar eller sambor skall tas upp av den rätt där någon av dem skall svara i tvistemål i allmänhet. Har någon av dem avlidit, skall en bodelningstvist tas upp av den rätt där den döde hade att svara i tvistemål i allmänhet.

Tvist om bodelning mellan makar eller sambor *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* skall tas upp av den rätt där någon av dem skall svara i tvistemål i allmänhet. Har någon av dem avlidit, skall en bodelningstvist tas upp av den rätt där den döde hade att svara i tvistemål i allmänhet.

Finns det inte någon domstol som är behörig enligt första eller andra stycket, skall målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

I fråga om klander av bodelning eller arvscliffe som har förrättats av bodelningsförrättare eller skiftesman finns särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om utsökningsbalken att 4 kap. 19 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

19 §

Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses gäldenären som ägare till egendomen, om det ej görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt och det ej heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Det samma gäller, när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under *äktenskapsliknande förhållanden*.

Om gäldenären och annan än som avses i första stycket har lös egendom i sin gemensamma besittning, får egendomen eller andel däri utmätas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör gäldenären.

Första och andra styckena gäller ej i fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses gäldenären som ägare till egendomen, om det ej görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt och det ej heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Det samma gäller, när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt att 19 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Vad i denna lag finnes stadgat äge ej tillämpning å sådan samfällighet, som avses i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter, eller å sådan allmänning, som avses i lagen (1952:166) om häradsallmänningar eller lagen (1952:167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna; ej heller vare i något fall lagens föreskrifter tillämpliga i fråga om bildande av jaktvårdsområde, bestående av allenast en fastighet, eller av fiskevårdsområde, omfattande allenast en fastighet eller det till allenast en fastighet hörande fisket.

Beträffande egendomsförhållanden som rör makar, sambor, delägare i oskiftat dödsbo, bolagsmän, redare som ingått överenskommelse om partrederi eller deltagare i samma gruvrörelse finns särskilda bestämmelser. I fråga om förvaltningen av fast egendom som är taxerad som lantbruksenhet och som ägs av minst tre gemensamt gäller särskilda bestämmelser i stället för 2–6 §§.

Beträffande egendomsförhållanden som rör makar, sambor *enligt sambolagen (1987:232)*, delägare i oskiftat dödsbo, bolagsmän, redare som ingått överenskommelse om partrederi eller deltagare i samma gruvrörelse finns särskilda bestämmelser. I fråga om förvaltningen av fast egendom som är taxerad som lantbruksenhet och som ägs av minst tre gemensamt gäller särskilda bestämmelser i stället för 2–6 §§.

Bestämmelserna i 13 kap. 10 § eller 14 kap. 11 § föräldrabalken skall inte tillämpas i fråga om försäljning enligt denna lag av samfälld fast egendom, som till någon del ägs av omyndig eller omfattas av ett förvaltarskap enligt föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunalskattelagen (1928:370) att 19 § och anvisningarna till 31 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Till skattepliktig inkomst enligt denna lag räknas icke:

- vad som vid bodelning tillfallit make eller sambo eller vad som förvärvats genom arv, testamente, fördel av oskift bo eller gåva;
- vinst i svenskt lotteri eller vinst vid vinstdragning på här i riket utfärdade premieobligationer och ej heller sådan vinst i utländskt lotteri eller vid vinstdragning på utländska premieobligationer, som uppgår till högst 100 kronor;
- ersättning, som på grund av försäkring jämlikt lagen (1962:381) om allmän försäkring, lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring tillfallit den försäkrade, om icke ersättningen grundas på förvärvsinkomst eller utgör föräldrapenning, så ock sådan ersättning enligt annan lag eller särskild författning, som utgått annorledes än på grund av sjukförsäkring, som nyss sagts, till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring eller i fall som avses i lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd eller lagen (1977:267) om krigsskadeersättning till sjömän om icke ersättningen grundas på förvärvsinkomst, ävensom ersättning, vilken vid sjukdom eller olycksfall tillfallit någon på grund av annan försäkring, som icke tagits i samband med tjänst, dock att till skattepliktig inkomst räknas ersättning i form av pension eller i form av livränta i den mån livräntan är skattepliktig enligt 32 § 1 eller 2 mom., så ock ersättning som utgår på grund av trafikförsäkring eller annan ansvarighetsförsäkring eller på grund av skadeståndsförsäkring och avser förlorad inkomst av skattepliktig natur;
- belopp, som till följd av försäkringsfall eller återköp av försäkringen utgått på grund av kapitalförsäkring, samt belopp som arbetsgivare utan att försäkring har tecknats för anställdas räkning betalar ut och som motsvarar ersättning på grund av grupplivförsäkring, i den mån beloppet inte väsentligt överstiger vad som utgår för befattningshavare i statens tjänst;
- försäkringsersättning eller annan ersättning för skada på egendom, dock att skatteplikt föreligger dels i den mån ersättningen avser annan byggnad än privatbostad eller markanläggning, dels i den mån köpeskilling, som skulle ha influtit om den försäkrade eller skadade egendomen i stället hade sålts, hade varit att hänföra till intäkt av näringsverksamhet och dels i den mån ersättningen eljest motsvarar skattepliktig intäkt av eller avdragsgill omkostnad för näringsverksamhet;

- ersättning för förlust eller skada på egendom vid fartygs förolyckande som redare utger till sådan arbetstagare som avses i punkt 1 av anvisningarna till 49 §;

- premie icke förelegat;

- vinstandel, återbäring eller premieåterbetalning, som utgått på grund av annan personförsäkring än pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring som tagits i samband med tjänst, samt vinstandel, som utgått på grund av skadeförsäkring, och premieåterbetalning på grund av skadeförsäkring, för vilken rätt till avdrag för premie icke förlegat;

- ersättning jämlikt lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare om icke ersättningen grundas på förvärvsinkomst;

- periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, som icke utgör vederlag vid avyttring av egendom, i den mån givaren enligt 20 § eller punkt 5 av anvisningarna till 46 § icke är berättigad till avdrag för utgivet belopp;

- stipendium för mottagarens utbildning, dock inte sådant stipendium som anges i punkt 12 sjunde stycket av anvisningarna till 32 §;

- stipendium som är avsett för andra ändamål och som inte utgår periodiskt och inte utgör ersättning för arbete som har utförts eller skall utföras för utgivarens räkning, dock inte ett sådant stipendium som anges i punkt 12 sjunde stycket av anvisningarna till 32 §;

- studiestöd enligt 3 eller 4 kap. studiestödslagen (1973:349), internatbidrag, studielån och resekostnadsersättning enligt 6 och 7 kap. samma lag samt sådant särskilt bidrag vilket enligt av regeringen eller statlig myndighet meddelade bestämmelser utgår till deltagare i arbetsmarknadsutbildning samt med dem i fråga om sådant bidrag likställda, och äger i följd härav de bidragsberättigade icke göra avdrag för kostnader som avsetts skola bestridas med bidrag av förevarande slag;

- introduktionsersättning enligt lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar;

- allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag, samt barnpension enligt lagen om allmän försäkring till den del pensionen för varje månad den avser inte överstiger en tolfedel av fyrtio procent eller, vid pension efter båda föräldrarna, åttio procent, av basbeloppet den månad pensionen avser samt sådan i 17 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring angiven livränta i form av efterlevandelivränta till barn enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller enligt annan i nämnda lagrum angiven författning till den del livräntan föranlett minskning av sådan del av barnpension som inte är skattepliktig;

- kontantunderstöd, som utgives av arbetslöshetsnämnd med bidrag av statsmedel;

- handikappersättning enligt 9 kap. 2 och 3 §§ lagen om allmän försäkring, vårdbidrag till den del det utgör ersättning för merkostnader enligt 9 kap. 4 och 4 a §§ samma lag, ersättning för merutgifter för resor enligt 3 kap. 7 a § samma lag, särskilt pensionstillägg enligt lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn samt hemsjukvårdsbidrag och

hemvårdsbidrag, som utges av kommunala eller landstingskommunala medel till den vårdbehövande;

- assistansersättning enligt lagen (1993:389) om assistansersättning och ekonomiskt stöd till kostnader för personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade;
- bostadstillägg enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer;
- kommunalt bostadstillägg till handikappade;
- bostadsbidrag som avses i lagen (1988:786) om bostadsbidrag och lagen (1993:737) om bostadsbidrag;
- bidrag enligt lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn;
- bidrag enligt lagen (1992:148) om särskilt bidrag till ensamstående med barn;
- ersättning som lämnas av kommunen enligt lagen (1997:1268) om kommuners ansvar för ungdomar mellan 20 och 24 år;
- ersättning som fastställts av allmän domstol eller utgått av allmänna medel till den som – utan att det skett yrkesmässigt – inställt sig inför domstol eller annan myndighet, om ersättningen avser reseersättning, traktamente eller ersättning för tidsspillan;
- förmån av fri resa till eller från anställningsintervju eller kostnadsersättning för sådan resa till den del förmånen eller ersättningen avser resa inom eller mellan Europeiska unionens medlemsländer eller EES-länderna och, såvitt gäller ersättningen, till den del den inte överstiger faktiska resekostnader och vid körning med egen bil inte överstiger det avdrag som medges för kostnader för resor med egen bil enligt den schablon som anges i punkt 4 av anvisningarna till 33 §;
- hittelön samt ersättning till den som i särskilt fall räddat person eller egendom i fara eller bidragit till avslöjande eller gripande av person som begått brott;
- sedvanlig ersättning till den som lämnat organ, blod eller modersmjölk;
- tävlingsvinst som inte hänför sig till anställning eller uppdrag och som utgår i annan form än kontant eller därmed likställd ersättning, om vinsten avser minnesföremål eller värdet inte överstiger 0,03 basbelopp avrundat till närmaste hundratal kronor;
- sådan gottgörelse för utgift eller kostnad som arbetsgivare uppburit från personalstiftelse ur medel för vilka avdrag icke medgivits vid taxering, vid första tillfälle dylika medel finnas i stiftelsen;
- gottgörelse som arbetsgivare uppburit från pensionsstiftelse, till den del stiftelsen ej ägt andra medel för att lämna gottgörelsen än sådana för vilka avdrag icke åtnjutits vid avsättning till stiftelsen;
- intäkter av försäljning av vilt växande bär och svampar samt kottar som den skattskyldige själv plockat till den del intäkterna under ett beskattningsår inte överstiger 5 000 kronor och inte kan hänföras till näringsverksamhet som utgör rörelse eller till lön eller liknande förmån;
- ränta enligt 61 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, 5 kap. 13 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter, 40 § lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter,

33 § tullagen (1994:1550) eller 19 kap. 2 och 12–14 §§ skattebetalningslagen (1997:483);

- ränta som enligt bestämmelserna i 3 kap. 23 § 3 och 4 lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter inte redovisas i kontrolluppgift om sådan ränta för den skattskyldige under ett beskattningsår sammanlagt inte uppgår till 500 kronor;

- ränta enligt 22 § tredje stycket lagen (1993:737) om bostadsbidrag; vad som utgör utgående skatt enligt mervärdesskattelagen (1994:200).

Om mervärdesskatt ändå har räknats med vid inkomstredovisningen anses skatten, om den betalats till staten, som en sådan speciell skatt för vilken avdrag medges vid inkomsttaxeringen enligt denna lag. Till följd av detta utgör belopp som har fallit bort, och för vilket avdrag medgetts vid inkomsttaxeringen, skattepliktig intäkt vid inkomsttaxeringen.

Beträffande ersättning som utfaller på grund av avtalsgrupp-sjukförsäkring gäller särskilda bestämmelser i 32 § 3 a mom. och punkt 12 av anvisningarna till 22 §.

Med sambor avses i denna lag två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

1. Anvisningar till 31 §

Med pension förstås dels belopp, som annorledes än i följd av försäkring utgår på grund av föregående tjänsteförhållande, dels belopp, som på grund av lagen (1962:381) om allmän försäkring utgår i form av folkpension eller tilläggspension, dels belopp som utgår på grund av pensionsförsäkring, dels belopp som utbetalas från pensionsparkonto till pensionsspararen, till förmånstagare på grund av förmånstagarförordnande, till den som erhållit rätten till pension genom bodelning, till make eller bröstarvinge på grund av jämkning av förmånstagarförordnande samt vid återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken, dels kapital hänförligt till pensionsförsäkring vilken antingen överläts till försäkringsgivare som inte meddelar pensionsförsäkring enligt denna lag eller överförs till sådan del av försäkringsgivarens verksamhet som inte avser pensionsförsäkring enligt denna lag.

Med pensionsförsäkring förstås försäkring, som inte medför rätt till andra försäkringsbelopp än ålderspension, sjukpension eller efterlevandepension. För att en försäkring skall anses som pensionsförsäkring fordras vidare, om inte annat följer av sjuttonde stycket, att försäkringen meddelats i en här i landet bedriven försäkringsrörelse för vilken skattskyldighet föreligger enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel respektive lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. Med försäkrad avses den på vars liv försäkringen tagits eller, i fråga om sjukpension, den vars arbetsförmåga försäkringen avser. Med tjänstepensionsförsäkring förstås pensionsförsäkring, som har samband med tjänst och för vilken den försäkrades arbetsgivare åtagit sig att ansvara för betalning av hela avgiften. Med tjänstepensionsförsäkring förstås också pensionsförsäkring, som – om en anställd avlidit – tagits av den anställdes arbetsgivare till förmån för den anställdes efterlevande och för vilken försäkring arbetsgivaren åtagit sig att ansvara för betalning av hela avgiften.

I fråga om annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring skall försäkringstagaren vara den försäkrade. Har försäkringstagaren eller hans make eller *person med vilken han sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden* barn under 20 år, får han ta försäkring avseende efterlevandepension på sin makes eller den sammanboendes liv, om barnet insätts som förmånstagare. Om särskilda skäl föreligger kan skattemyndigheten medge att dödsboet efter skattskyldig som bedrivit näringsverksamhet i Sverige får ta försäkring avseende efterlevandepension. Som förutsättning för att medgivande skall lämnas gäller att den efterlevande saknar betryggande pensionsskydd och att försäkringen tas i samband med att boet upphör med driften i förvärvskällan. Motsvarande gäller om den avlidne drivit verksamheten genom förmedling av juridisk person.

I fråga om annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring skall försäkringstagaren vara den försäkrade. Har försäkringstagaren eller hans make eller *sambo* barn under 20 år, får han ta försäkring avseende efterlevandepension på sin makes eller den sammanboendes liv, om barnet insätts som förmånstagare. Om särskilda skäl föreligger kan skattemyndigheten medge att dödsboet efter skattskyldig som bedrivit näringsverksamhet i Sverige får ta försäkring avseende efterlevandepension. Som förutsättning för att medgivande skall lämnas gäller att den efterlevande saknar betryggande pensionsskydd och att försäkringen tas i samband med att boet upphör med driften i förvärvskällan. Motsvarande gäller om den avlidne drivit verksamheten genom förmedling av juridisk person.

Ålderspension får inte börja utgå vid lägre ålder än 55 år. Utbetalning får dock ske dessförinnan till den som fått rätt till förtidspension enligt lagen om allmän försäkring. Om det i annat fall finns särskilda skäl, får skattemyndigheten besluta att pension får börja utgå vid lägre ålder.

Ålderspension får utgå högst så länge den försäkrade lever, men under den försäkrades livstid lägst fem år eller, om försäkringen skall upphöra när den försäkrade fyller 65 år, lägst tre år. Pensionen får under den första femårsperiod under vilken den utbetalas inte utgå med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande pensionsbelopp.

För ålderspension som utgår enligt allmän pensionsplan gäller, om den skall upphöra innan den försäkrade avlider, vad därom utfästs enligt planen. Vad som avses med allmän pensionsplan framgår av 4 § lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. Med allmän pensionsplan avses emellertid även

- pensionsutfästelser som ryms inom vad som enligt en allmän pensionsplan är sedvanligt inom branschen för arbetstagare med motsvarande uppgifter, dock i fråga om avsättning i balansräkning endast i förening med kreditförsäkring,
- pensionsutfästelser för vilka kommunal eller statlig borgen eller liknande garanti tecknats, samt
- pensionsutfästelser i enlighet med pensionsavtal som på arbetstagsidan godkänts av sådan organisation som enligt lagen

(1976:580) om medbestämmande i arbetslivet anses som central arbets- tagarorganisation.

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Förmånstagare får inte insättas till annan ålderspensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring. Till tjänstepensionsförsäkring avseende ålderspension skall anställd, som då försäkringsavtalet ingicks var den försäkrade, vara förmånstagare.

Med sjukpension förstås pension som utgår till den försäkrade högst så länge denne är arbetsoförmögen eller har nedsatt arbetsförmåga. Sjukpension får upphöra tidigast fem år efter det försäkringsavtalet träffades. I fråga om förmånstagare gäller föreskrifterna i föregående stycke.

Med efterlevandepension förstås pension

1. som efter den försäkrades död utgår till den försäkrades make, varmed i detta sammanhang förstås person med vilken den försäkrade varit gift eller *sammanbott under äktenskapsliknande förhållanden*,

1. som efter den försäkrades död utgår till den försäkrades make, varmed i detta sammanhang förstås person med vilken den försäkrade varit gift eller *sambo*.

2. som efter den försäkrades död utgår till barn till den försäkrade eller barn till person som angivits under 1,

3. som utgår till efterlevande på grund av försäkring som tagits av dödsbo efter medgivande enligt tredje stycket, varvid pension får utgå som om den avlidne varit försäkrad, eller

4. som utgår på grund av försäkring som tagits av arbetsgivare till förmån för anställds efterlevande med stöd av andra stycket sista meningen, varvid pension får utgå som om den avlidne varit försäkrad.

Efterlevandepension får utgå högst så länge den efterlevande lever och får under den första femårsperiod under vilken den utbetalas inte utgå med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande pensionsbelopp. Efterlevandepension får under den efterlevandes livstid inte upphöra förrän fem år förflutit efter den försäkrades död med följande undantag:

1. Efterlevandepension till person som avses i föregående stycke 1, får upphöra när denne ingår nytt äktenskap.

2. Har den försäkrade avlidit mindre än fem år före den tidpunkt då försäkringen annars skulle ha upphört, får efterlevandepension upphöra vid sistnämnda tidpunkt.

3. Om utbetalning av efterlevandepension till barn under 20 år påbörjats, får pensionen upphöra när barnet fyller 20 år.

4. Har försäkring avseende efterlevandepension till barn tagits på sådan persons liv som avses i föregående stycke 1, skall pensionen upphöra senast när barnet fyller 20 år.

Som förmånstagare till försäkring avseende efterlevandepension får endast insättas person till vilken efterlevandepension kan utgå enligt nionde och tionde styckena.

Försäkringsvillkor, som med hänsyn till bestämmelserna i denna lag är avgörande för frågan huruvida försäkringen är att anse som pensionsförsäkring, skall tas in i försäkringsavtalet. Detta skall dessutom innehålla villkor att försäkringen inte får pantsättas eller belånas och inte heller ändras på sådant sätt att den inte längre uppfyller de föreskrifter, som anges för pensionsförsäkring i denna lag, eller i andra fall än nedan

föreskrivs överlåtas eller återköpas. Avtalet får inte innehålla villkor som är oförenligt med bestämmelserna om pensionsförsäkring i denna lag.

Under den försäkrades livstid får pensionsförsäkring endast överlåtas

1. till följd av anställningsförhållande, därvid försäkringen före eller efter överlåtelsen skall ha karaktär av tjänstepensionsförsäkring,
2. på grund av utmätning liksom vid ackord eller konkurs eller
3. genom bodelning.

Ny ägare till pensionsförsäkring skall omedelbart underrätta försäkringsgivaren om förvärvet av försäkringen.

Återköp av pensionsförsäkring får utan hinder av bestämmelserna i denna lag ske,

1. om det tekniska återköpsvärdet uppgår till högst ett basbelopp enligt lagen om allmän försäkring och försäkringen inte är förenad med ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande samt premier för försäkringen inte har betalats senare än 10 år före återköpet, eller

2. om det tekniska återköpsvärdet uppgår till högst 30 procent av ett basbelopp enligt lagen om allmän försäkring.

Om det i annat fall än som avses i föregående stycke finns synnerliga skäl för återköp och sådant får ske enligt försäkringstekniska grunder, får återköp medges av skattemyndigheten. Bestämmelserna i förevarande lag hindrar inte heller återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken av försäkringstagarens tillgodohavande.

Försäkring som huvudsakligen avser ålders-, sjuk- eller efterlevandepension och som har meddelats i försäkringsrörelse vilken inte bedrivs från fast driftställe i Sverige skall anses som pensionsförsäkring, om den försäkrade var bosatt utomlands när avtalet ingicks och där medgavs avdrag, skattereduktion eller liknande skattelättnad för inbetalda premier. Detsamma gäller försäkring av nämnda slag som arbetsgivare betalt premier för under den försäkrades bosättning eller förvärvsarbete i utlandet utan att betalningen räknats som inkomst för den försäkrade vid beskattningen i detta land. Ett sådant förvärvsarbete skall vara den försäkrades huvudsakliga förvärvsverksamhet. Skattemyndigheten får, om särskilda skäl finns i annat fall än som avses i detta stycke, medge att försäkring meddelad i försäkringsrörelse vilken inte bedrivs från fast driftställe i Sverige skall anses som pensionsförsäkring. Om en försäkring beskattats som pensionsförsäkring med stöd av detta stycke, kan försäkringen inte övergå till kapitalförsäkring.

Med kapitalförsäkring förstås annan livförsäkring än pensionsförsäkring. Till kapitalförsäkring hänförs mot statens grupplivförsäkring svarande förmån från kommun, även om förmånen inte utgår på grund av försäkring.

Försäkring som enligt denna lag är att hänföra till pensionsförsäkring får anses såsom kapitalförsäkring, om förbehåll härom intagits i avtalet vid dess ingående.

Premiefrielseförsäkring skall anses tillhöra samma slag av försäkring som huvudförsäkringen.

För att sjuk- eller olycksfallsförsäkring skall anses ha tagits i samband med tjänst fordras, att premier för försäkringen skall betalas av arbetsgivaren. Vidare fordras att anmälan görs till försäkringsanstalten om att försäkringen har tagits i samband med tjänst.

Till livränta räknas även höjning av livräntan och sådant tillägg till denna som skall utgå under livräntans fortsatta bestånd.

Såvitt gäller kraven enligt denna anvisningspunkt, att en ålders- eller efterlevandepension under den första femårsperioden inte utgår med annat än samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp, bortses i fråga om försäkring enligt lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder från sådana förändringar av beloppen som föranleds av kursutvecklingen på fondandelarna.

Beslut som skattemyndighet meddelat avseende medgivande enligt tredje, fjärde, sextonde eller sjuttonde stycket av denna anvisningspunkt får överklagas hos Riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

2. Såsom periodiskt understöd räknas inte vad mottagaren uppbär från en stiftelse som är befriad från skattskyldighet enligt 7 § 6 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt eller från en ideell förening som har till uppgift att främja i 7 § 6 mom. första stycket nämnda lag angivna ändamål och som uppfyller övriga i 7 § 5 mom. samma lag angivna villkor för befrielse helt eller delvis från skattskyldighet. Detta gäller dock endast om utbetalningen sker till fullföljande av ändamål som nu nämnts. Som periodiskt understöd betraktas däremot vad som uppbäres från varje slags stiftelse, om och i den mån det i de för stiftelsen gällande stadgar är föreskrivet, att stiftelsens intäkter skola för all framtid eller viss tid tillfalla viss familj, vissa familjer eller bestämda personer.

3. Pensionssparavtal, pensionssparkonto, pensionssparare och kontoinnehavare har den innebörd som anges i 1 kap. 2 § lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande.

För att ett konto skall anses utgöra ett pensionssparkonto fordras att kontot förs av ett svenskt pensionssparinstitut eller av ett utländskt instituts filial i Sverige.

Utbetalning från pensionssparkonto får, förutom betalning av skatt, avgifter och ersättning för förvärv av tillgångar, inte avse annat än

- pension till pensionsspararen (ålderspension),
- pension efter pensionsspararens död till dem som avses i sjunde stycket (efterlevandepension),
- behållning som skall avskattas enligt 32 § 1 mom. första stycket j,
- belopp som utgår på grund av jämkning av förmånstagarförordnande samt
- återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken.

Ålderspension får inte börja betalas ut innan pensionsspararen fyller 55 år. Utbetalning får dock ske dessförinnan till den som fått rätt till förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Om det i andra fall finns särskilda skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att pension får börja betalas ut vid lägre ålder.

Pensionssparkonto får avslutas genom en utbetalning i förtid om behållningen på kontot uppgår till högst ett basbelopp enligt lagen om allmän försäkring och kontot inte är förenat med ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande samt inbetalning på kontot inte har skett senare än 10 år före utbetalningstillfället. En sådan avslutande utbetalning i förtid får även göras vid den tidpunkt pension får börja betalas ut om behållningen då uppgår till högst 30 procent av ett basbelopp enligt lagen

om allmän försäkring. Om det i andra fall finns synnerliga skäl, får skattemyndigheten efter ansökan besluta att kontot får avslutas genom utbetalning i förtid.

Ålderspension får betalas ut högst så länge pensionsspararen lever och skall utgå under minst fem år eller, om pensionssparavtalet skall upphöra när pensionsspararen fyller 65 år, under minst tre år. Pensionen skall under den första femårsperioden för utbetalningarna betalas ut med samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp.

Med efterlevandepension förstås pension som efter pensionsspararens död betalas till

1. person med vilken den avlidne varit gift eller *sammanbott* under *äktenskapsliknande förhållanden*, eller

1. person med vilken den avlidne varit gift eller *sambo*, eller

2. barn till pensionsspararen eller till person som angivits under 1.

Efterlevandepension får betalas ut högst så länge den efterlevande lever och skall under den första femårsperioden för utbetalningarna betalas ut med samma belopp vid varje utbetalningstillfälle eller med stigande belopp. Har pensionsspararen avlidit mindre än fem år före den tidpunkt då utbetalningarna annars skulle ha upphört, får dock efterlevandepension upphöra vid sist nämnda tidpunkt. Om utbetalning av efterlevandepension till barn under 20 år påbörjats, får pensionen upphöra när barnet fyller 20 år.

Som förmånstagare till rätt enligt pensionssparavtal får endast insättas person till vilken efterlevandepension kan betalas enligt sjunde stycket.

Pensionssparvillkor, som med hänsyn till bestämmelserna i denna lag är avgörande för frågan om sparavtalet skall anses utgöra ett pensionssparavtal, skall tas in i pensionssparavtalet. Detta skall dessutom innehålla villkor att rätt enligt pensionssparavtal samt tillgångar på ett pensionssparkonto inte får pantsättas eller belånas. Pensionssparavtalet får inte heller ändras på sådant sätt att det inte längre uppfyller de föreskrifter som anges för ett sådant avtal i lag eller innehålla villkor som är oförenliga med bestämmelserna om pensionssparavtal i denna lag.

Rätt till behållning på pensionssparkonto får endast överlåtas

1. på grund av utmätning,
2. vid ackord och konkurs, eller
3. i den ordning som anges i 4 kap. 12 och 16 §§ lagen om individuellt pensionssparande.

Den som övertagit rätt till behållning på respektive utbetalningar från pensionssparkonto skall omedelbart underrätta det pensionssparinstitut som för kontot om överlåtelsen.

Vid tillämpningen av kravet att en ålders- eller efterlevandepension under den första femårsperioden skall betalas ut med samma eller med stigande belopp skall, för sparande i fondpapper och inlåning i utländsk valuta, bortses från de förändringar av beloppen som beror på kursutvecklingen på fondpappren och den utländska valutan.

Beslut av skattemyndighet enligt fjärde och femte styckena av denna anvisningspunkt får överklagas hos Riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt att 3 a och 15 a §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §

Vad som i denna lag föreskrivs om sambor gäller sådana samboförhållanden där *en ogift kvinna och en ogift man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden*.

Vad som i denna lag föreskrivs om sambor gäller sådana samboförhållanden där *två personer, som inte är gifta eller registrerade partner, bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*.

15 a §

Om bodelning skall äga rum enligt *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, skall den andel som skall tillfalla den avlidnes sambo vid fördelning av bostad och bohag beräknas till hälften av den behållna egendomen om inte annat följer av *12 § andra stycket nämnda lag* eller andelen blivit enligt lag annorlunda bestämd vid bodelning över vilken i behörig ordning upprättad handling föreligger i skatteärendet.

Om bodelning skall äga rum enligt *sambolagen (1987:232)*, skall den andel som skall tillfalla den avlidnes sambo vid fördelning av bostad och bohag beräknas till hälften av den behållna egendomen om inte annat följer av *19 § andra stycket nämnda lag* eller andelen blivit enligt lag annorlunda bestämd vid bodelning över vilken i behörig ordning upprättad handling föreligger i skatteärendet.

För sambons sålunda beräknade andel erläggs inte arvsskatt.

När en sådan handling som avses i första stycket ges in till beskattningsmyndigheten gäller vad som stadgas i 15 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring att 4 kap. 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

2 §

Vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel likställs med förälder

a) rättslig vårdnadshavare som inte är förälder och som har vård om barnet,

b) den som med socialnämndens medgivande har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i syfte att adoptera det,

c) den med vilken en förälder är eller har varit gift eller har eller har haft barn, om de varaktigt bor tillsammans.

Vid tillämpningen av 10, 10 a och 11 §§ likställs med föräldrar även

a) den som en förälder bor tillsammans med under *äkten-* a) den som en förälder bor tillsammans med under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232),*

b) den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem.

Vid tillämpningen av 12–18 §§ likställs med förälder även den till vilken rätt till tillfällig föräldrapenning överlåtits enligt 11 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988) att 5 kap. 18 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

18 §

Från nedan angivna bestämmelser i detta kapitel till skydd för enskilt intresse får avsteg göras i följande avseenden

1. 4 § första stycket och 5 § första stycket, om ägarna av de fastigheter som beröres av regleringen medger det,
2. 6 § andra stycket, 7 och 10--12 §§ samt 15 § tredje stycket, om de sakägare vilkas rätt är beroende av åtgärden samtycker till det,
3. 8 §, om fastighetens ägare och, om fastigheten är upplåten med tomträtt, även tomträttshavaren medger det,
4. 13 och 14 §§, om det medges av den som ålägges att betala mer än han annars skulle ha varit skyldig att betala och om avvikelsen från bestämmelserna icke sker i otillbörligt syfte.

Avser regleringen fastighet som svarar för fordran, får avsteg från 10--14 §§ med stöd av ägarens samtycke ske endast om även fordringens innehavare medger det. Besväras fastigheten av gemensam inteckning, fordras dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som i 22 kap. 11 § jordabalken föreskrives för relaxation. Medgivande av rättsägare fordras ej, om regleringen är väsentligen utan betydelse för honom.

Ägares och tomträttshavares medgivande enligt första stycket 3 till minskning av fastighets graderingsvärde skall upprättas skriftligen. Beträffande rätten att lämna sådant medgivande gäller samma villkor som för överlåtelse av fast egendom. Sådant samtycke av sambo som avses i 17 § *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* krävs dock endast om ärende om anteckning i fastighetsboken av anmälan enligt 2 § andra stycket samma lag var upptaget på inskrivningsdag när medgivandet gjordes.

Ägares och tomträttshavares medgivande enligt första stycket 3 till minskning av fastighets graderingsvärde skall upprättas skriftligen. Beträffande rätten att lämna sådant medgivande gäller samma villkor som för överlåtelse av fast egendom. Sådant samtycke av sambo som avses i 24 § *sambolagen (1987:232)* krävs dock endast om ärende om anteckning i fastighetsboken av anmälan enligt 3 § andra stycket samma lag var upptaget på inskrivningsdag när medgivandet gjordes.

Medgivande eller samtycke enligt första stycket till åtgärd som berör samfällad mark skall, om samfälligheten förvaltas av en samfällighetsförening, lämnas av föreningen i stället för av delägarna.

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973:349) att 1 kap. 8 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

Utländska medborgare som på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter från EG-rätten eller avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) i fråga om sociala förmåner skall när det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag jämföras med svenska medborgare under de förutsättningar som anges i föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Det samma gäller make, sambo och barn till sådana utländska medborgare.

Utländska medborgare som på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter från EG-rätten eller avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) i fråga om sociala förmåner skall när det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag jämföras med svenska medborgare under de förutsättningar som anges i föreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Det samma gäller make, sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* och barn till sådana utländska medborgare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (1975:1385) att 10 kap. 16 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

16 §

Den får inte vara revisor som

1. äger aktie i bolaget eller annat bolag i samma koncern,
2. är ledamot av styrelsen eller verkställande direktör i bolaget eller dess dotterföretag eller biträder vid bolagets bokföring eller medelsförvaltning eller bolagets kontroll däröver,
3. är anställd hos eller på annat sätt har en underordnad eller beroende ställning till bolaget eller någon som avses under 2,
4. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver,
5. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till person som avses under 2 eller är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
6. står i låneskuld till bolaget eller annat bolag i samma koncern eller har en förpliktelse som ett sådant bolag har ställt säkerhet för.

Den som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i ett moderbolag får inte vara revisor i dess dotterbolag.

Med sambor avses i denna lag två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (1980:620) att 35 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 §

För familjerådgivning, hemtjänst, verksamhet för barn och ungdom enligt 12 § som inte är stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär, sådant boende som avses i 20 § andra stycket eller 21 § tredje stycket eller annan liknande social tjänst får kommunen ta ut skäliga avgifter enligt grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader.

Avgifter för hemtjänst får inte, tillsammans med avgifter som avses i 26 § tredje stycket hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), uppgå till så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov, boendekostnad och andra normala levnadskostnader. När avgifterna fastställs skall kommunen försäkra sig om att omsorgstagarens make eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation.

Avgifter för hemtjänst får inte, tillsammans med avgifter som avses i 26 § tredje stycket hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), uppgå till så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov, boendekostnad och andra normala levnadskostnader. När avgifterna fastställs skall kommunen försäkra sig om att omsorgstagarens make eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag att 4 kap. 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 §

Den kan inte vara revisor som

1. är ägare till eller är delägare i eller ledamot av styrelsen i företaget eller dess dotterföretag eller biträder vid företagets bokföring eller medelsförvaltning eller företagets kontroll däröver,

2. är anställd hos eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till företaget eller någon som avses under 1 eller är verksam i samma rörelse som den som yrkesmässigt biträder företaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller företagets kontroll däröver,

3. är gift med eller sammanlever under *äktenskapsliknande förhållanden* med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till person som avses under 1 eller är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

3. är gift med eller sammanlever under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till person som avses under 1 eller är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

4. står i låneskuld till företaget eller annat företag i samma koncern eller har förpliktelser för vilka sådant företag har ställt säkerhet.

I ett dotterföretag kan den inte vara revisor som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i moderföretaget.

En revisor får vid revisionen inte anlita någon som inte enligt första eller andra stycket är behörig att vara revisor. Har företaget eller moderföretaget en anställd i sin tjänst med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen ha hand om företagets interna revision, får dock vid revisionen en sådan anställd anlitas i den utsträckning det är förenligt med god revisionsd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

16 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:131) om
kallelse på okända borgenärer

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer att 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

När bouppteckning har skett efter en avliden, får efterlevande make, arvinge, testamentstagare, bouppteckningsman eller testamentsexekutor ansöka om kallelse på den avlidnes okända borgenärer. Var den avlidne gift, får kallelse sökas även på den efterlevande makens okända borgenärer.

Bestämmelserna i första stycket om efterlevande make gäller också en sådan efterlevande sambo som avses i *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, om denne har begärt att bodelning skall förrättas enligt 5 § samma lag.

Bestämmelserna i första stycket om efterlevande make gäller också en sådan efterlevande sambo som avses i *sambolagen (1987:232)*, om denne har begärt att bodelning skall förrättas enligt 9 § samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (1982:713) att 10 kap. 5 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.
5 §

Den kan inte vara revisor som

1. är styrelseledamot, verkställande direktör eller innehar en befattning i ledande ställning i försäkringsbolaget eller dess dotterföretag eller biträder vid bolagets bokföring eller medelsförvaltning eller bolagets kontroll däröver,

2. är anställd hos bolaget eller på något annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till detta eller till någon som avses under 1 eller är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver,

3. är gift med eller sammanlever under *äktenskapsliknande förhållanden* med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses under 1 eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

3. är gift med eller sammanlever under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses under 1 eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

4. på annat sätt än genom belåning av livförsäkringsbrev enligt grunderna står i låneskuld till bolaget eller något annat företag i samma koncern eller har förpliktelser för vilka ett sådant företag har ställt säkerhet.

I dotterföretag kan den inte vara revisor som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i moderbolaget.

Revisorerna får vid revisionen inte anlita någon som enligt första eller andra stycket inte är behörig att vara revisor. Har bolagen i sin tjänst anställda med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen sköta den interna revisionen får revisorerna dock anlita sådana anställda i den utsträckning det är förenligt med god revisionsd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Häri genom föreskrivs i fråga om hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) att 26 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

Av patienter får vårdavgifter tas ut enligt grunder som landstinget eller kommunen bestämmer, i den mån inte annat är särskilt föreskrivet. Patienter som är bosatta inom landstinget respektive kommunen, liksom patienter som avses i 3 b §, skall därvid behandlas lika. Landstinget får dock för sluten vård fastställa avgiftsnivåer i olika inkomstintervall och besluta om vilka regler om nedsättning av avgiften som skall gälla. Högsta avgiftsbelopp för sluten vård är 80 kronor för varje vård dag.

Endast kommunen får ta ut vårdavgifter för sådan vård som den har betalningsansvar för enligt 2 § lagen (1990:1404) om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård. Detsamma gäller i fråga om sådan psykiatrisk långtidssjukvård med huvudsaklig omvårdnadsinriktning för vilken kommunen enligt 9 § samma lag har åtagit sig betalningsansvar.

Avgifter för vård enligt 18 §, för förbrukningsartiklar enligt 18 b § eller för sådan långtidssjukvård som en kommun har betalningsansvar för enligt 2 eller 9 § lagen (1990:1404) om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård får inte, tillsammans med avgifter som avses i 35 § andra stycket socialtjänstlagen (1980:620), uppgå till så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov, boendekostnad och andra normala levnadskostnader. När avgifterna fastställs skall kommunen försäkra sig om att vårdtagarens make eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation.

Avgifter för vård enligt 18 §, för förbrukningsartiklar enligt 18 b § eller för sådan långtidssjukvård som en kommun har betalningsansvar för enligt 2 eller 9 § lagen (1990:1404) om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård får inte, tillsammans med avgifter som avses i 35 § andra stycket socialtjänstlagen (1980:620), uppgå till så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov, boendekostnad och andra normala levnadskostnader. När avgifterna fastställs skall kommunen försäkra sig om att vårdtagarens make eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

19 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:1140) om
insemination

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:1140) om insemination att 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Insemination får utföras endast om kvinnan är gift eller bor tillsammans med en man under *äktenskapsliknande förhållanden*. För inseminationen krävs skriftligt samtycke av maken eller den man som kvinnan bor tillsammans med.

Föreslagen lydelse

2 §

Insemination får utföras endast om kvinnan är gift eller bor tillsammans med en man under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*. För inseminationen krävs skriftligt samtycke av maken eller den man som kvinnan bor tillsammans med.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1986:436) om näringsförbud att 7 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är underkastad näringsförbud får inte vara anställd eller ta emot återkommande uppdrag i en näringsverksamhet som drivs av en närstående till honom eller där en närstående har en sådan ställning som anges i 4 §. Som närstående anses hans make, *den med vilken han samlever under äktenskapsliknande förhållanden*, förälder, barn och syskon samt den som är besvägrad med honom i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon.

Inte heller får den som är underkastad näringsförbud vara anställd eller ta emot återkommande uppdrag i den näringsverksamhet där han åsidosatt sina åligganden.

Föreslagen lydelse

7 §

Den som är underkastad näringsförbud får inte vara anställd eller ta emot återkommande uppdrag i en näringsverksamhet som drivs av en närstående till honom eller där en närstående har en sådan ställning som anges i 4 §. Som närstående anses hans make, *sambo som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*, förälder, barn och syskon samt den som är besvägrad med honom i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Häriigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag, m.m. att 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Ett beslut om emission av aktier eller skuldebrev som avses i 1 § 1 skall för att bli giltigt ha fattats eller godkänts av bolagsstämman i det emitterande bolaget, om aktieägarna i detta bolag inte skall ha företrädesrätt till teckning i förhållande till det antal aktier de förut äger eller enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen samt företrädesrätt i stället skall lämnas

1. styrelseledamöter eller suppleanter i det emitterande aktiebolaget eller annat företag inom samma koncern,

2. verkställande direktör eller vice verkställande direktör i det emitterande aktiebolaget eller annat företag inom samma koncern,

3. andra anställda hos det emitterande aktiebolaget eller annat företag inom samma koncern,

4. make eller sambo till någon som avses i 1–3,

4. make eller sambo som avses i
1 § andra stycket sambolagen
(1987:232) till någon som avses i
1–3,

5. omyndiga barn som står under vårdnad av någon som avses i 1–3,
eller

6. juridiska personer över vilka någon som avses i 1–5 ensam eller tillsammans med annan som avses där har ett bestämmande inflytande.

Denna paragraf gäller inte aktier som emitteras för att infria bolagets utfästelse i konvertibla skuldebrev eller i optionsrätter till nyteckning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om bankrörelselagen (1987:617) att 2 kap. 17 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

17 §

En bank får inte på andra villkor än sådana som banken normalt ställer upp lämna kredit till

1. styrelseledamot,
2. delegat i ledande ställning som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsens ankommande kreditärenden,
3. anställd som innehar en ledande ställning inom banken,
4. annan aktie- eller andelsägare än staten med ett innehav som motsvarar minst tre procent av hela kapitalet,
5. sådan revisor i banken som avses i 3 kap. 5 § femte stycket,
6. make eller sambo till person som avses under 1–5 eller
7. juridisk person i vilken sådan person som avses under 1–6 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem.

Finansinspektionen prövar om delegat eller anställd har sådan ledande ställning som avses i första stycket 2 och 3.

Bankens styrelse skall i en förteckning föra in uppgifter om de krediter som har beviljats personer eller företag som avses i första stycket. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får utfärda föreskrifter om vilka uppgifter som skall antecknas i förteckningen.

Första–tredje styckena tillämpas på motsvarande sätt beträffande krediter mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdats av någon som avses i första stycket. Detsamma gäller för en fordran som banken förvärvar och för vilken någon som avses i första stycket är betalningsskyldig.

Med sambor avses i denna lag två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar att 7 kap. 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

2 §

En medlems rätt vid föreningsstämman utövas av medlemmen personligen eller den som är medlemmens ställföreträdare enligt lag eller genom ombud med skriftlig, dagtecknad fullmakt.

Endast medlemmens make eller sambo eller annan medlem får vara ombud, om inte annat anges i stadgarna. Är medlemmen en juridisk person får denne företrädas av ombud som inte är medlem, om inte annat anges i stadgarna. Ingen får som ombud företräda mer än en medlem, om inte annat anges i stadgarna. Fullmakten gäller högst ett år från utfärdandet.

En medlem kan vid föreningsstämman medföra högst ett biträde. Endast medlemmens make eller sambo eller annan medlem får vara biträde, om inte annat anges i stadgarna.

Med sambor avses i denna lag två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

24 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:711) om
befruktning utanför kroppen

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen att 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Införande i en kvinnas kropp av ett ägg som har befruktats utanför kroppen får ske endast om

1. kvinnan är gift eller sambo,	1. kvinnan är gift eller sambo
<i>med en person av motsatt kön,</i>
2. maken eller sambon skriftligen samtycker, och	2. maken eller sambon <i>som anges under punkt 1</i> skriftligen samtycker, och
3. ägget är kvinnans eget och har befruktats med makens eller sambons sperma.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:1465) om ersättning för närståendevård att 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En närstående som vårdar någon som är svårt sjuk har rätt till ersättning för tid då han avstår från förvärvsarbete i samband med vården. En närstående har rätt till ersättning då han vårdar någon som vid behandling av honom inom den svenska hälso- och sjukvården har fått infektion av hiv (humant immunbristvirus) genom smitta vid användning av blod eller blodprodukter. Detta gäller även om den som vårdas fått infektion av hiv genom smitta av en sådan person, om de är eller varit gifta med varandra eller sammanbott under *äktenskapsliknande förhållanden* och om smittan ägt rum innan den först smittade fått kännedom om sin infektion.

Om vårdaren får oreducerade löneförmåner under tid då han bedriver studier, jämställs avstående från studier med avstående från förvärvsarbete vid tillämpning av föreskrifterna om ersättning enligt denna lag, i den mån vårdaren går miste om löneförmånerna.

Föreslagen lydelse

4 §

En närstående som vårdar någon som är svårt sjuk har rätt till ersättning för tid då han avstår från förvärvsarbete i samband med vården. En närstående har rätt till ersättning då han vårdar någon som vid behandling av honom inom den svenska hälso- och sjukvården har fått infektion av hiv (humant immunbristvirus) genom smitta vid användning av blod eller blodprodukter. Detta gäller även om den som vårdas fått infektion av hiv genom smitta av en sådan person, om de är eller varit gifta med varandra eller sammanbott under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* och om smittan ägt rum innan den först smittade fått kännedom om sin infektion.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningslagen (1989:529) att 2 kap. 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.
4 §

Uppehållstillstånd får ges till

1. en utlänning som är gift med eller sambo till någon som är bosatt i Sverige eller har beviljats uppehållstillstånd för bosättning här,

2. en utlänning som är under 18 år och ogift och som är eller har varit hemmavarande barn till någon som är bosatt i Sverige eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning här,

3. en utlänning som på något annat sätt än som avses under 1 och 2 är nära anhörig till någon som är bosatt i Sverige eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning här och som ingått i samma hushåll som den personen,

4. en utlänning som annars har särskild anknytning till Sverige,

5. en utlänning som av humanitära skäl bör få bosätta sig i Sverige, eller

6. en utlänning som har fått arbetstillstånd eller som har sin försörjning ordnad på något annat sätt.

Vid prövningen av en ansökan om uppehållstillstånd enligt denna paragraf skall beaktas om utlänningen kan förväntas föra en hederlig vandel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om insiderlagen (1990:1342) att 10 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Vid tillämpning av 9 § skall följande aktier i aktiemarknadsbolaget likställas med den anmälningsskyldiges egna, nämligen sådana som ägs av

1. make eller sambo till den anmälningsskyldige,

1. make eller sambo som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232) till den anmälningsskyldige,

2. omyndiga barn som står under den anmälningsskyldiges vårdnad,

3. juridisk person vars verksamhet den anmälningsskyldige har ett väsentligt inflytande över och i vilken den anmälningsskyldige eller någon som avses i 1 eller 2 eller flera av dem tillsammans innehar

• ägarandel, uppgående till tio procent eller mer av aktiekapitalet eller av andelarna, eller

• ekonomisk andel, innefattande rätt att uppbära tio procent eller mer av avkastningen, eller

• röstandel, uppgående till tio procent eller mer av röstetalet för samtliga aktier eller av röstetalet hos det högsta beslutande organet,

4. juridisk person vars verksamhet den anmälningsskyldige har ett väsentligt inflytande över och i vilken den anmälningsskyldige eller någon som avses i 1–3 eller flera av dem tillsammans innehar en sådan ägarandel, ekonomisk andel eller röstandel som avses i 3.

Om flera personer är anmälningsskyldiga för samma aktieinnehav eller för ändring i innehavet, behöver anmälan endast göras av en av dem.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om bostadsrättslagen (1991:614) att 2 kap. 6 §, 5 kap. 6 och 7 §§ samt 9 kap. 12 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

6 §

Den som har förvärvat en andel i en bostadsrätt får vägras inträde i föreningen, om annat inte bestämts i stadgarna. Bestämmelserna i 3 och 5 §§ skall dock gälla om bostadsrätten efter förvärvet innehas av makar eller, om bostadsrätten avser bostadslägenhet, av sådana sambor på vilka *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* skall tillämpas.

Den som har förvärvat en andel i en bostadsrätt får vägras inträde i föreningen, om annat inte bestämts i stadgarna. Bestämmelserna i 3 och 5 §§ skall dock gälla om bostadsrätten efter förvärvet innehas av makar eller, om bostadsrätten avser bostadslägenhet, av sådana sambor på vilka *sambolagen (1987:232)* skall tillämpas.

5 kap.

6 §

Förhandstecknaren får inte sätta någon annan än sin make i sitt ställe eller pantsätta sin rätt enligt avtalet. Vad som sägs om make skall gälla även sådan sambo på vilken *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* skall tillämpas. En överlåtelse eller pantsättning i strid med dessa bestämmelser är ogiltig.

Förhandstecknaren får inte sätta någon annan än sin make i sitt ställe eller pantsätta sin rätt enligt avtalet. Vad som sägs om make skall gälla även sådan sambo på vilken *sambolagen (1987:232)* skall tillämpas. En överlåtelse eller pantsättning i strid med dessa bestämmelser är ogiltig.

7 §

Ett förhandsavtal upphör att gälla, om avtalet avser en lägenhet i ett hus som föreningen har förvärvat eller avser att förvärva för ombildning till bostadsrätt och förhandstecknarens hyresrätt till lägenheten upphör innan bostadsrätten upplåtits.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om förhandstecknaren har satt sin make eller sambo i sitt ställe och denne övertagit hyresrätten till lägenheten.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om förhandstecknaren har satt sin make eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* i sitt ställe och denne övertagit hyresrätten till lägenheten.

9 kap.
12 §

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Bestämmelserna om en förenings ledning i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i fråga om bostadsrättsföreningar med följande undantag:

1. Av styrelsens ledamöter skall alltid minst två eller, om styrelsen består av mindre än fem ledamöter, minst en väljas på föreningsstämma.

2. Om inte något annat har bestämts i stadgarna, kan bostadsrättshavarens make eller sambo vara styrelseledamot eller suppleant för styrelseledamot, även om maken eller sambon inte är medlem i föreningen.

2. Om inte något annat har bestämts i stadgarna, kan bostadsrättshavarens make eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* vara styrelseledamot eller suppleant för styrelseledamot, även om maken eller sambon inte är medlem i föreningen.

3. Bestämmelserna om verkställande direktör gäller inte.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunallagen (1991:900) att 5 kap. 20 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

20 §

En ledamot får inte delta i handläggningen av ett ärende som personligen rör ledamoten själv, ledamotens make, sambo, föräldrar, barn eller syskon eller någon annan närstående.

Med sambor avses i denna lag två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

Föreskrifter om jäv i samband med revision finns i 9 kap. 4 §.

Föreskrifterna i 6 kap. 24 § andra fjärde styckena om verkan av jäv skall tillämpas också på fullmäktige. Därvid skall vad som sägs om nämnd i stället gälla fullmäktige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument att 4 kap. 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

2 §

Vid tillämpning av 1 § skall följande aktier räknas som förvärvarens eller överlåtarens egna, nämligen sådana som ägs av

1. företag inom samma koncern som förvärvaren eller överlåtaren,
2. den som innehar aktier i bolaget för förvärvarens eller överlåtarens räkning,

3. den som med förvärvaren eller överlåtaren har träffat skriftlig överenskommelse att genom samordnat utövande av rösträtten inta en långsiktig gemensam hållning i fråga om bolagets förvaltning,

4. den för vars aktier förvärvaren eller överlåtaren eller något företag inom samma koncern som förvärvaren eller överlåtaren har fått eller kommer att få utöva rösträtten,

5. make eller sambo till förvärvaren eller överlåtaren,
5. make eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* till förvärvaren eller överlåtaren,

6. omyndiga barn som står under förvärvarens eller överlåtarens vårdnad.

Med koncern avses i denna paragraf detsamma som i 1 kap. 5 och 6 §§ aktiebolagslagen (1975:1385). Vad som där sägs om moderbolag skall även tillämpas på fysiska personer och andra juridiska personer än aktiebolag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:981) om värdepappersrörelse att 3 kap. 7 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

7 §

Vid kreditgivning enligt 4 § första stycket 5 gäller i stället för bestämmelserna i 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975:1385) följande för värdepappersbolag.

Ett värdepappersbolag får inte på andra villkor än sådana som bolaget normalt ställer upp lämna kredit till

1. en styrelseledamot,
2. en person som ensam eller i förening med någon annan får avgöra kreditärenden som ankommer på styrelsen,
3. en anställd som har en ledande ställning inom bolaget,
4. någon annan aktieägare än staten med ett aktieinnehav som motsvarar minst tre procent av hela aktiekapitalet,
5. den som är make eller sambo till någon som avses i 1–4 eller
6. en juridisk person i vilken någon som avses i 1–5 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem.

Finansinspektionen prövar om en anställd har sådan ledande ställning som avses i andra stycket 3.

Värdepappersbolagets styrelse skall avgöra ärenden om kredit till de personer och företag som avses i andra stycket. Bolaget skall föra in uppgifter om sådana krediter i en förteckning. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om vilka uppgifter som skall antecknas i förteckningen.

Andra–fjärde styckena tillämpas också på krediter mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdas av någon som avses i andra stycket. Detsamma gäller för en fordran som bolaget förvärvar och för vilken någon som avses i andra stycket är betalningsskyldig.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet att 3 kap. 10 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

10 §

Ett kreditmarknadsföretag får inte på andra villkor än sådana som företaget normalt ställer upp lämna kredit till

1. styrelseledamot,
2. person som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden,
3. anställd som innehar en ledande ställning inom företaget,
4. annan aktieägare eller andelsägare än staten med ett aktieinnehav eller andelsinnehav som motsvarar minst tre procent av hela aktiekapitalet eller, i en ekonomisk förening, minst tre procent av insatskapitalet,

5. make eller sambo till person som avses under 1–4 eller
5. make eller sambo som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232) till person som avses under 1–4 eller

6. juridisk person i vilken sådan person som avses under 1–5 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare.

Finansinspektionen prövar om en anställd har sådan ledande ställning som avses i första stycket 3.

Kreditmarknadsföretagets styrelse skall avgöra ärenden om kredit till sådana personer som avses i första stycket. Företaget skall i en förteckning föra in uppgifter om de krediter som har beviljats personer eller företag som avses i första stycket. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får utfärda föreskrifter om vilka uppgifter som skall antecknas i förteckningen.

Första-tredje styckena tillämpas på motsvarande sätt beträffande krediter mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdats av någon som avses i första stycket. Detsamma gäller för en fordran som företaget förvärvar och för vilken någon som avses i första stycket är betalningsskyldig.

Bestämmelsen i 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975:1385) gäller inte för kreditmarknadsbolag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

33 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:332) om avgiftsfria sjukvårdsförmåner m.m. för vissa hiv-smittade

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:332) om avgiftsfria sjukvårdsförmåner m.m. för vissa hiv-smittade att 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas på en person som vid behandling av honom eller henne inom den svenska hälso- och sjukvården har fått infektion av hiv (humant immunbristvirus) genom smitta vid användning av blod eller blodprodukter.

Lagen tillämpas även på den som fått infektion av hiv genom smitta av en sådan person, om de är eller varit gifta med varandra eller sammanbott med varandra under *äktenskapsliknande förhållanden* och om smittan ägt rum innan den först smittade fått kännedom om sin infektion.

Förmåner enligt lagen ersätts (1962:381) om allmän försäkring.

Lagen tillämpas även på den som fått infektion av hiv genom smitta av en sådan person, om de är eller varit gifta med varandra eller sammanbott med varandra under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* och om smittan ägt rum innan den först smittade fått kännedom om sin infektion.

av sjukförsäkringen enligt lagen

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:737) om bostadsbidrag att 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Vid tillämpningen av denna lag skall en man och en kvinna som är gifta med varandra anses leva tillsammans om det inte styrks att de lever åtskilda.

Om inte skäl visas för annat skall med makar jämföras *man och kvinna* som utan att vara gifta med varandra lever tillsammans och

1. har eller har haft gemensamt barn eller
2. är folkbokförda på samma adress.

Om inte skäl visas för annat skall med makar jämföras *två personer* som utan att vara gifta med varandra *och utan att vara varandras registrerade partner* lever tillsammans och

1. har eller har haft gemensamt barn eller
2. är folkbokförda på samma adress.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:1469) om uppskovsavdrag vid byte av bostad att 13 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Om den skattskyldige har avyttrat en ursprungsbostad men avlider innan en ersättningsbostad förvärvats, skall bestämmelserna i denna lag gälla för dödsboet om efterlevande make eller sambo uppfyller de villkor i fråga om förvärv av ersättningsbostad och bosättning som eljest skulle ha gällt för den döde.

Bestämmelserna i första stycket gäller också om den skattskyldige avlider innan han bosatt sig i en av honom förvärvad bostad, om efterlevande make eller sambo bosätter sig i bostaden under förutsättning att bostaden då ägs av dödsboet eller genom arv, testamente eller bodelning med anledning av makes eller sambos död övergått till den efterlevande.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller endast om förhållandena är sådana att den efterlevande skulle ha uppfyllt bosättningskraven enligt 3 eller 4 § om denna i stället ägt bostaden vid avyttringen.

Om den skattskyldige har avyttrat en ursprungsbostad men avlider innan en ersättningsbostad förvärvats, skall bestämmelserna i denna lag gälla för dödsboet om efterlevande make eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* uppfyller de villkor i fråga om förvärv av ersättningsbostad och bosättning som eljest skulle ha gällt för den döde.

Bestämmelserna i första stycket gäller också om den skattskyldige avlider innan han bosatt sig i en av honom förvärvad bostad, om efterlevande make eller *sådan* sambo *som anges i första stycket* bosätter sig i bostaden under förutsättning att bostaden då ägs av dödsboet eller genom arv, testamente eller bodelning med anledning av makes eller sambos död övergått till den efterlevande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer att 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Bidragsberättigad som är gift och som stadigvarande lever åtskild från sin make eller maka, skall likställas med ogift person, om inte särskilda skäl talar mot detta.

Med gift bidragsberättigad likställs den som stadigvarande bor ihop med någon som han eller hon varit gift med eller har eller har haft barn tillsammans med. Om inte skäl visas för annat skall detsamma gälla i fråga om *man och kvinna* som utan att vara gifta med varandra lever tillsammans och är folkbokförda på samma adress.

Med gift bidragsberättigad likställs den som stadigvarande bor ihop med någon som han eller hon varit gift med eller har eller har haft barn tillsammans med. Om inte skäl visas för annat skall detsamma gälla i fråga om *två personer* som utan att vara gifta med varandra *och utan att vara varandras registrerade partner* lever tillsammans och är folkbokförda på samma adress.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om stiftelselagen (1994:1220) att 2 kap. 6 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

6 §

En stiftelse får inte lämna penninglån till eller ställa säkerhet till förmån för

1. stiftaren eller förvaltaren,
2. den som ensam eller tillsammans med andra företräder stiftelsen enligt 16 eller 23 § eller företräder förvaltaren eller, om stiftelsen förvaltas av ett handelsbolag, den som är bolagsman i bolaget,
3. den som ensam eller tillsammans med andra har rätt att företräda ett dotterföretag till stiftelsen eller, om företaget är ett handelsbolag, är bolagsman i bolaget,
4. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1–3,
5. den som är besvägrad med en person som avses i 1–3 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är eller har varit gift med den andres syskon, eller
6. en juridisk person över vars verksamhet någon som avses i 1–5 har ett bestämmande inflytande.

Vad som sägs i första stycket 4 och 5 skall även avse den som *på grund av samboförhållande på liknande sätt är närstående* till en person som avses i första stycket 1–3.

Vad som sägs i första stycket 4 och 5 skall även avse den som *är sambo* till en person som avses i första stycket 1–3.

Med sambor avses i denna lag två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

Första stycket 2–5 och andra stycket gäller inte vid utlåning till någon som omfattas av dessa bestämmelser om stiftelsen skall främja sitt syfte genom att lämna penninglån till eller ställa säkerhet för enskilda personer och låntagaren tillhör den personkrets som skall gynnas. Bestämmelsen i första stycket 6 gäller inte om gäldenären är ett dotterföretag till stiftelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1994:2077) om arbetsförmedlingstvång att 5 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Föreskrifterna i 3 och 4 §§ gäller inte, om

a) anställningen endast är tillfällig,
b) arbetstagaren är under sexton eller över sjuttio år,
c) parterna i ett anställningsförhållande är makar eller sambor eller om ena parten eller hans make eller sambo är den andra partens avkomling eller styv- eller fosterbarn eller dess avkomling eller syskon, halvsyskon eller fostersyskon.

c) parterna i ett anställningsförhållande är makar eller sambor *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* eller om ena parten eller hans make eller *sådan* sambo är den andra partens avkomling eller styv- eller fosterbarn eller dess avkomling eller syskon, halvsyskon eller fostersyskon.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om säkerhetsskyddslagen (1996:627) att 21 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Utlämnande av uppgifter från polisregister vid registerkontroll får omfatta

1. för säkerhetsklass 1 eller 2: varje uppgift som finns tillgänglig i polisregister om den kontrollerade och, om det är oundgängligen nödvändigt, om make eller sambo, och

1. för säkerhetsklass 1 eller 2: varje uppgift som finns tillgänglig i polisregister om den kontrollerade och, om det är oundgängligen nödvändigt, om make eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232), och*

2. för säkerhetsklass 3: uppgifter om den kontrollerade i person- och belastningsregistret, misstankeregistret, SÄPO-registret och uppgifter som annars behandlas hos Säkerhetspolisen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

40 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1231) om skattereduktion för fastighetsskatt i vissa fall vid 1997–2001 års taxeringar

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:1231) om skattereduktion för fastighetsskatt i vissa fall vid 1997–2001 års taxeringar att 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Skattereduktion medges endast om

1. den skattskyldige ägde fastigheten den 1 januari 1996 och om han eller hon vid denna tidpunkt var bosatt på fastigheten och fortfarande är bosatt där vid utgången av året före taxeringsåret eller om

2. den skattskyldiges make eller sambo ägde fastigheten den 1 januari 1996 och den skattskyldige efter dennes död förvärvat fastigheten genom arv, testamente eller bodelning med anledning av dödsfallet och förhållandena i övrigt är sådana att den skattskyldige skulle omfattas av bestämmelserna om han eller hon ägt fastigheten den 1 januari 1996.

Skattereduktion medges dödsbo om den döde ägde fastigheten den 1 januari 1996 och därefter avlidit och efterlevande make eller sambo är bosatt där vid utgången av året före taxeringsåret och förhållandena i övrigt är sådana att den efterlevande skulle omfattas av bestämmelserna om han eller hon ägt fastigheten den 1 januari 1996.

Den skattskyldige anses bosatt på den fastighet där han eller hon rätteligen skall vara folkbokförd.

2. den skattskyldiges make eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* ägde fastigheten den 1 januari 1996 och den skattskyldige efter dennes död förvärvat fastigheten genom arv, testamente eller bodelning med anledning av dödsfallet och förhållandena i övrigt är sådana att den skattskyldige skulle omfattas av bestämmelserna om han eller hon ägt fastigheten den 1 januari 1996.

Skattereduktion medges dödsbo om den döde ägde fastigheten den 1 januari 1996 och därefter avlidit och efterlevande make eller sambo *enligt första stycket* är bosatt där vid utgången av året före taxeringsåret och förhållandena i övrigt är sådana att den efterlevande skulle omfattas av bestämmelserna om han eller hon ägt fastigheten den 1 januari 1996.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om vallagen (1997:157) att 10 kap. 10 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

10 §

Innan ett ytterkuvert för budröst tas emot skall valförrättaren kontrollera att väljaren

- enligt röstlängden har rösträtt i ett val,
- inte redan har röstat i valet,
- på ytterkuvertet skriftligen försäkrat på heder och samvete att väljaren själv gjort i ordning valkuvert och lagt dem i ytterkuvertet i budets och vittnets närvaro och att väljaren på grund av funktionshinder, sjukdom eller hög ålder inte kan komma personligen för att rösta i vallokalen eller någon annan röstningslokal, och
 - på ytterkuvertet intygat att valkuvert inte gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet enligt 14 kap. 11 §. Valförrättaren skall också kontrollera att
 - ytterkuvertet är igenklistrat,
 - budet och vittnet på ytterkuvertet skriftligen intygat att väljaren själv har skrivit under försäkran och att de inte känner till något som gör att innehållet i försäkran inte är riktigt,
 - budet antingen är väljarens make, sambo, barn, barnbarn, makes barn, sambos barn, fader, moder eller syskon, eller är en person som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård av mera varaktigt slag eller på ett annat sätt brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter,
 - vittnet inte är väljarens make, barn, sambo, makes barn eller sambos barn,
 - budet inte är vittne,
 - budet skrivit sitt namn, sitt personnummer och sin adress på ytterkuvertet, och
 - budet och vittnet har fyllt 18 år.

Med sambor avses i denna lag två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

42 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:159) om
brevröstning i vissa fall

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1997:159) om brev­röstning i vissa fall att 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Ett vittne skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får inte vara vittne. Detsamma gäller *sambo* eller *sambons* barn.

Föreslagen lydelse

4 §

Ett vittne skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får inte vara vittne. Detsamma gäller *sambo som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* eller *sådan sambos* barn.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring att 16 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

När ramtid skall bestämmas enligt 12 § räknas inte den tid då den sökande varit hindrad att arbeta på grund av

1. styrkt sjukdom,
2. avslutad heltidsutbildning som den sökande har avslutat efter fyllda 25 år eller som har föregåtts av sammanhängande förvärvsarbete på heltid i minst 5 månader,
3. tvångsvård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,
4. frihetsberövande på kriminalvårdens område,
5. vård av eget barn som inte har fyllt 2 år eller vård av adoptivbarn i 2 år efter barnets ankomst i familjen,
6. beslut enligt smittskyddslagen (1988:1472) eller livsmedelslagen (1971:511) eller föreskrifter som har meddelats med stöd av livsmedelslagen, eller
7. utlandsvistelse till följd av att den sökande följt med sin make eller maka vid dennes arbete i utlandet under förutsättning att makens eller makans arbetsgivare har sitt säte i Sverige och att lönen utbetalas från Sverige, varvid med make eller maka jämställs person med vilken den sökande sammanbor under förhållanden som *liknar makars*.

7. utlandsvistelse till följd av att den sökande följt med sin make eller maka vid dennes arbete i utlandet under förutsättning att makens eller makans arbetsgivare har sitt säte i Sverige och att lönen utbetalas från Sverige, varvid med make eller maka jämställs person med vilken den sökande sammanbor under förhållanden som *anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor att 74 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

74 §

Revisor får inte

1. vara underårig,
2. ha en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken,
3. vara i konkurs,
4. vara underkastad näringsförbud,
5. vara styrelseledamot eller kassaföreståndare i arbetslöshetskassan eller hjälpa till vid kassans bokföring eller medelsförvaltning eller kontrollen över den,
6. vara anställd hos arbetslöshetskassan, eller
7. vara gift eller sambo med en person som avses i 5, syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en sådan person, eller besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon.

7. vara gift eller sambo *enligt 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* med en person som avses i 5, syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en sådan person, eller besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödsförordningen (1973:418) att 1 kap. 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

Centrala studiestödsnämnden får meddela föreskrifter om de förutsättningar som skall finnas för att utländska medborgare som avses i 1 kap. 8 § studiestödslagen (1973:349) och deras makar, sambor och barn skall jämföras med svenska medborgare i fråga om studiestöd enligt studiestödslagen.

Centrala studiestödsnämnden får meddela föreskrifter om de förutsättningar som skall finnas för att utländska medborgare som avses i 1 kap. 8 § studiestödslagen (1973:349) och deras makar, sambor *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* och barn skall jämföras med svenska medborgare i fråga om studiestöd enligt studiestödslagen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

46 Förslag till förordning om ändring i förordningen
(1984:890) om bidrag till utlänningars resor från
Sverige för bosättning i annat land

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1984:890) om bidrag till utlänningars resor från Sverige för bosättning i annat land att 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bidrag får även ges till make eller maka samt barn under 18 år till den som har rätt till bidrag. Om det finns särskilda skäl, får bidrag lämnas även till annan anhörig eller sambo som lever i hushållsgemenskap med utlänningen i Sverige.

Föreslagen lydelse

4 §

Bidrag får även ges till make eller maka samt barn under 18 år till den som har rätt till bidrag. Om det finns särskilda skäl, får bidrag lämnas även till annan anhörig eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* som lever i hushållsgemenskap med utlänningen i Sverige.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

47 Förslag till förordning om ändring i förordningen
(1984:936) om bidrag till flyktingar för kostnader för
anhörigas resor till Sverige

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1984:936) om bidrag till flyktingar för kostnader för anhörigas resor till Sverige att 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Bidrag får lämnas till resa för anhörig som har sammanlevt med flyktingen utanför Sverige och som är

1. make eller maka eller ogift barn under 20 år,
2. förälder eller syskon till den som är minderårigt barn, om det med hänsyn till barnets behov föreligger särskilda skäl, eller
3. annan person som under längre tid *under äktenskapsliknande former* har sammanlevt med flyktingen.

3. annan person som under längre tid har sammanlevt med flyktingen *under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*.

Om det finns synnerliga skäl, får bidrag lämnas även för andra anhöriga än som avses i första stycket.

Bidrag får dock inte lämnas, om den anhörige med stöd av särskilt regeringsbeslut om överföring av vissa flyktingar till Sverige har fått tillstånd att resa in i riket.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

48 Förslag till förordning om ändring i förordningen
(1985:728) om krigsplaceringspremie för flygförare i
flygvapnet

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Häri genom föreskrivs i fråga om förordningen (1985:728) om krigsplaceringspremie för flygförare i flygvapnet att 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Om någon avlider före utgången av det år då han fyller 38 år och då uppfyller kraven i övrigt enligt 2 §, får den avlidnes maka och barn rätt till krigsplaceringspremie.

Om den avlidne var ogift men sedan minst sex månader sammanbodde med *en ogift kvinna under äktenskapsliknande förhållanden* vid dödsfallet, skall *hon* likställas med *maka*.

Om den avlidne vid dödsfallet sedan minst sex månader sammanbodde med *en annan person under sådana förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232) och ingen av dem var gift eller registrerad partner*, skall *den efterlevande* likställas med *maka*.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

49 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1988:244) om grupplivförsäkring för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m.fl.

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1988:244) om grupplivförsäkring för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m.fl. att 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

I förordningen avses med
försäkrad: den som avses i 1 §,
försäkringsgrundande anställningstid: tid i arbetsmarknadsutbildning
eller yrkesinriktad rehabilitering,

sambo: *en ogift person som under äktenskapsliknande förhållanden bor tillsammans med en ogift arbetstagare eller förutvarande arbetstagare av motsatt kön,*

sambo: en person som inte är gift eller registrerad partner och som bor tillsammans med en arbetstagare eller förutvarande arbetstagare som inte är gift eller registrerad partner under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232),

TGL-S: avtalet om statens tjänstegrupplivförsäkring (TGL-S).

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs ifråga om förordningen (1988:245) om grupplivförsäkring för doktorander att 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

I förordningen förstås med
försäkrad: den som avses i 1 §,

försäkringsgrundande anställningstid: tid för vilken utbildningsbidrag
för doktorander har betalats ut,

sambo: *en ogift person som
under äktenskapsliknande för-
hållanden bor tillsammans med en
ogift arbetstagare eller förut-
varande arbetstagare av motsatt
kön,*

sambo: *en person som inte är
gift eller registrerad partner och
som bor tillsammans med en
arbetstagare eller förutvarande
arbetstagare som inte är gift eller
registrerad partner under för-
hållanden som anges i 1 § andra
stycket sambolagen (1987:232),*

TGL-S: avtalet om statens tjänstegrupplivförsäkring (TGL-S) i dess
lydelse enligt statens arbetsgivarverks cirkulär 1988 A 8

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningsförordningen (1989:547) att 4 kap. 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

1 §

En utlänning som är medborgare i ett land som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) är undantagen från kravet på arbetstillstånd.

Undantag från kravet på arbetstillstånd gäller även, oavsett medborgarskap, maka eller make eller sambo till sådan utlänning som sägs i första stycket samt deras barn som är under 21 år eller beroende av dem för sin försörjning.

Undantag från kravet på arbetstillstånd gäller även, oavsett medborgarskap, maka eller make eller sambo *som avses i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* till sådan utlänning som sägs i första stycket samt deras barn som är under 21 år eller beroende av dem för sin försörjning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

52 Förslag till förordning om ändring i förordningen
(1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar
och vissa andra utlänningar

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar att 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Med sambor avses i denna förordning *en ogift man och en ogift kvinna som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.*

Föreslagen lydelse

2 §

Med sambor avses i denna förordning *två personer som inte är gifta eller registrerade partner och som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).*

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga att 7 kap. 6 § och 10 kap. 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

6 §

Bestämmelserna om make i detta kapitel gäller också för *sambo av samma eller motsatt kön.*

Bestämmelserna om make i detta kapitel gäller också för *två personer som bor tillsammans under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232).*

10 kap.

2 §

I detta kapitel förstås med

försäkrad: den som enligt 1 § har rätt till grupplivförsäkring,

sambo: *en ogift person som under äktenskapsliknande förhållanden bor tillsammans med en ogift försäkrad eller förutvarande försäkrad av motsatt kön,*

sambo: *en person som inte är gift eller registrerad partner och som bor tillsammans med en försäkrad eller förutvarande försäkrad som inte är gift eller registrerad partner under förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232),*

TGL-S: avtalet om statens tjänstegrupplivförsäkring (TGL-S) i dess lydelse enligt Statens arbetsgivarverks cirkulär 1989 A 5.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

54 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1997:909) om handläggning av ärenden om statliga tjänstepensionsförmåner

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1997:909) om handläggning av ärenden om statliga pensionsförmåner att 17 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Rätt till pensionsförmåner åt efterlevande kan beviljas

1. efterlevande make och barn efter pensionstagare som endast hade rätt till pension eller understöd för egen del enligt föreskrifter som meddelats av Kungl. Maj:t före den 1 juli 1959 eller enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t,

2. en frånskild make om en domstol inte har förordnat om rätt till familjepension och arbetstagaren har avgått från statsanställning före den 1 januari 1992, om det finns särskilda skäl och

3. en *ogift* person *av motsatt kön*, som vid arbetstagarens död stadigvarande sammanbott med honom eller henne under *äktenskapsliknande förhållanden* och därunder inte uppburit familjepensionsförmåner, om det finns särskilda skäl.

3. en person *som inte är gift eller registrerad partner* och som vid arbetstagarens död stadigvarande sammanbott med honom eller henne under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)* och därunder inte uppburit familjepensionsförmåner, om det finns särskilda skäl.

Familjepensionsförmånen begränsas med hänsyn till de familjepensionsförmåner som andra efterlevande kan ha rätt till.

Kostnaden för familjepensionsförmånen betalas på det sätt som gäller för egenpensionen eller understödet.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

55 Förslag till förordning om ändring i förordningen
(1997:1158) om statsbidrag för teckenspråks-
utbildning för vissa föräldrar

Prop. 2002/03:80
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar att 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Statsbidrag lämnas enligt denna förordning för kostnader för teckenspråksutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk (TUFF). Statsbidrag lämnas i den utsträckning det finns medel.

Vid tillämpningen av denna förordning likställs med förälder

1. särskilt förordnad vårdnadshavare som inte är förälder och som har vård om barnet,

2. den som är gift med en förälder eller bor tillsammans med en förälder under *äktenskapsliknande förhållanden*, och

2. den som är gift med en förälder eller bor tillsammans med en förälder under *förhållanden som anges i 1 § andra stycket sambolagen (1987:232)*, och

3. den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2002/03:80
Bilaga 3

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Hovrätten för Nedre Norrland, Stockholms tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Kammarrätten i Jönköping, Domstolsverket, Riksskatteverket, Riksförsäkringsverket, Socialstyrelsen, Statskontoret, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO), Kommittén om barn i homosexuella familjer, Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Juridiska Fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Sveriges Domareförbund, Sveriges Advokatsamfund, Försäkringskassaförbundet, Föreningen Sveriges kommunala familjerådgivare, Riksförbundet för sexuellt likaberättigande, Riksförbundet Ekumeniska grupperna för kristna homo- och bisexuella, Riksförbundet Hem och Samhälle, Landsorganisationen i Sverige (LO), Fredrika-Bremer-Förbundet, Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige och Sveriges Kvinnojourers Riksförbund.

Jämställdhetsombudsmannen, Försäkringsförbundet, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) har avstått från att yttra sig.

Yttranden har dessutom avgetts av Homosexuella Socialdemokrater och Homosexuella liberaler.

1 Förslag till sambolag

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll.

När det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed sambor enligt första stycket. Bestämmelserna i 1 kap. 6 och 8 §§ föräldrabalken samt lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen gäller endast sambor av olika kön.

Denna lag gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift. Lagen gäller sambornas gemensamma bostad och bohag.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som i denna lag sägs om äktenskap gäller också registrerat partnerskap.

2 § Ett samboförhållande upphör

1. om samborna eller någon av dem ingår äktenskap,
2. om samborna flyttar isär eller
3. om någon av samborna avlider.

Ett samboförhållande skall också anses upphöra om en sambo ansöker om förordnande av bodelningsförrättare enligt 26 § eller om rätt att få bo kvar i bostaden enligt 28 § eller om en sambo väcker talan om övertagande av bostad enligt 22 §.

Sambors egendom

3 § Sambors gemensamma bostad och bohag utgör samboegendom, om egendomen förvärvats för gemensam användning och inte annat följer av 4 eller 9 §.

4 § I samboegendomen ingår inte

1. egendom som en sambo har fått i gåva av någon annan än den andra sambon med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
2. egendom som en sambo har erhållit genom testamente med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
3. egendom som en sambo har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda och
4. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1–3, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

5 § Med sambors gemensamma bostad avses i denna lag, om inte annat följer av 7 §,

1. fast egendom som samborna eller någon av dem äger eller innehar med tomträtt, om det finns en byggnad på egendomen som är avsedd som sambornas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,

2. fast egendom som samborna eller någon av dem innehar med nyttjanderätt i förening med byggnad på egendomen som samborna eller någon av dem äger, om byggnaden är avsedd som sambornas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,

3. byggnad eller del av byggnad som samborna eller någon av dem innehar med hyresrätt, bostadsrätt eller annan liknande rätt, om byggnaden eller byggnadsdelen är avsedd som sambornas gemensamma hem och innehas huvudsakligen för detta ändamål och

4. byggnad eller del av byggnad som samborna eller någon av dem har rätt att framdeles förvärva med bostadsrätt enligt förhandsavtal som sägs i 5 kap. bostadsrättslagen (1991:614), om rätten gäller en lägenhet som när avtalet träffades var avsedd att bli sambornas gemensamma hem och att innehas huvudsakligen för detta ändamål.

Samborna får i en av dem undertecknad handling anmäla till inskrivningsmyndigheten att en fastighet som är lagfaren för en av dem eller en tomträtt för vilken en av dem är inskriven som innehavare är gemensam bostad för dem båda.

6 § Med sambors gemensamma bohag avses i denna lag, om inte annat följer av 7 §, möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för det gemensamma hemmet. Till gemensamt bohag räknas inte sådant bohag som används uteslutande för den ena sambons bruk.

7 § Till sambors gemensamma bostad och bohag räknas inte egendom som används huvudsakligen för fritidsändamål.

Bodelning

8 § När ett samboförhållande upphör av annat skäl än att samborna ingår äktenskap med varandra, skall på begäran av någon av samborna samboegendomen fördelas mellan dem genom bodelning. Bodelningen skall göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då samboförhållandet upphörde.

Begäran om bodelning skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Avlider en sambo, skall begäran av den efterlevande sambon dock framställas senast när bouppteckningen för rättas.

9 § Sambor eller blivande sambor får avtala om att bodelning inte skall ske eller att viss egendom inte skall ingå i bodelningen. Genom ett nytt avtal får de ändra vad som tidigare överenskommits.

Avtalet skall upprättas skriftligen och undertecknas av samborna eller de blivande samborna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om avtalet avser egendom som till någon del omfattas av förvalterskap enligt föräldrabalken. I så fall skall dock förmyndarens eller förvaltarens skiftliga medgivande inhämtas.

10 § Varje sambo är skyldig att tills bodelningen görs, eller frågan om bodelning fallit, redovisa för sin samboegendom, för sådan gemensam bostad som kan övertas enligt 22 § och för sådan samboegendom som sambon har haft hand om men som tillhör den andra sambon.

11 § Sambor får inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet skall upprättas en handling som undertecknas av samborna.

Om ett villkor i föravtalet är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt, får det jämkas eller lämnas utan avseende vid bodelningen.

12 § Vid bodelningen skall först sambornas andelar i samboegendomen beräknas.

13 § Vid beräkningen av sambornas andelar i samboegendomen skall från vad en sambo äger av egendomen så mycket avräknas att det täcker de skulder som den sambon hade när samboförhållandet upphörde.

För sådana fordringar mot en sambo som inte är förenade med särskild förmånsrätt i samboegendomen och som inte heller på annat sätt är att hänföra till sådan egendom skall sambon få täckning ur samboegendomen endast i den mån betalning inte kan erhållas ur annan egendom.

14 § Det som återstår av samboegendomen, sedan avdrag gjorts för att skulderna skall täckas enligt 13 §, skall läggas samman. Värdet därav skall därefter delas lika mellan samborna.

15 § I den mån det med hänsyn särskilt till samboförhållandets längd men även till sambornas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en sambo när samlevnaden upphör skall lämna egendom till den andra i den omfattning som följer av 12–14 §§, skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda sambon får behålla mer av sin egendom. Är en sambo försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela sambornas egendom, skall varje sambo behålla sin egendom som sin andel.

16 § Med ledning av de andelar som har beräknats för samborna skall samboegendomen fördelas mellan dem på lotter.

Den sambo som bäst behöver bostaden eller bohaget har rätt att få denna egendom i avräkning på sin lott eller, om värdet är ringa, utan avräkning. En förutsättning för att en sambo skall få överta bostad eller bohag som tillhör den andra sambon är dock att ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Svarar egendomen för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, är en ytterligare förutsättning för ett övertagande att den andra sambon befrias från ansvar för fordringen eller att medel till att betala denna har satts under särskild vård.

17 § En sambo har rätt att i stället för att lämna egendom till den andra sambon betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna. Lämnas inte någon betalning, har den andra sambon rätt att så långt det är möjligt få sådan egendom som inte är uppenbart olämplig för den sambon.

Om en sambo övertar bostad eller bohag mot avräkning och inte tillgodoser den andra sambon med egendom ur samboegendomen, skall den övertagande sambon betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna.

18 § Om en sambo avlider, gäller bestämmelserna om rätt att begära bodelning och om rätt att överta bostad eller bohag endast till förmån för den efterlevande sambon.

Om ett samboförhållande upphör till följd av att en sambo avlider, har den efterlevande sambon rätt att vid fördelning av samboegendomen som sin andel alltid få ut så mycket av den behållna egendomen efter avdrag för skulder, i den mån den räcker, att det motsvarar två gånger det vid tiden för dödsfallet gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Bestämmelserna i 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken om förlust av rätt till arv skall också gälla i fråga om rätten för den efterlevande sambon att vid bodelning få del i den avlidnes egendom.

19 § Om bodelningen har lett till att en fastighet har delats så att samborna har fått skilda andelar utan att villkor om utbrytning har ställts upp i bodelningshandlingen, innehar de fastigheten med samäganderätt.

I den mån bodelningen i andra fall innebär att en del av en fastighet kommer i en särskild ägares hand är bodelningen utan verkan.

20 § Bestämmelserna i 9 kap. 5, 7, 9 och 10 §§ äktenskapsbalken gäller även vid bodelning enligt denna lag. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor. I stället för den tidpunkt då talan om äktenskapsskillnad väcks skall gälla den dag då samboförhållandet upphör.

21 § Har en sambo vid bodelningen till skada för sina borgenärer avstått egendom som enligt 13–16 §§ har belöpt på sambons andel, gäller vad som föreskrivs i 13 kap. 1 och 2 §§ äktenskapsbalken om verkan av en sådan åtgärd vid bodelning mellan makar.

Övertagande av bostad i vissa fall

22 § Innehar den ena sambon den gemensamma bostaden med hyresrätt eller bostadsrätt och utgör egendomen inte samboegendom, har den andra sambon rätt att överta den när samboförhållandet upphör, om den sambon bäst behöver bostaden och ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Om samborna inte har eller har haft barn tillsammans, gäller detta dock endast om synnerliga skäl talar för det.

Anspråk på att ta över hyres- eller bostadsrätten skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Lämnar sambon bostaden, skall anspråket dock framställas senast tre månader därefter.

Fristen på ett år gäller inte om den sambo som innehar bostaden avlider och den efterlevande sambon bor kvar i bostaden.

Den som övertar bostaden enligt första stycket skall ersätta den andra sambon för bostadens värde. Det får ske genom att bostadens värde avräknas vid bestämmandet av sambornas andelar i bodelningen, om den som lämnar bostaden kan tillgodoses på det sättet. I annat fall skall vad som fattas betalas med pengar. Ställs godtagbar säkerhet för betalningen, kan sambon få skäligt anstånd med denna.

Inskränkningar i rätten att förfoga över det gemensamma hemmet

23 § En sambo får inte utan den andra sambons samtycke

1. avhända sig, hyra ut eller på annat sätt med nyttjanderätt upplåta en bostad som utgör samboegendom eller som den andra sambon kan få rätt att överta enligt 22 §,

2. låta inteckna fast egendom eller tomträtt där det finns en bostad som utgör samboegendom,

3. pantsätta annan egendom som innefattar en bostad som utgör samboegendom eller en bostad som den andra sambon kan få rätt att överta enligt 22 §,

4. avhända sig eller pantsätta bohag som utgör samboegendom.

Samtycke till avhändelse av eller inteckning i fast egendom eller tomträtt skall lämnas skriftligen.

Bestämmelserna i denna paragraf om samtycke av en sambo till en åtgärd av den andra sambon tillämpas också när dödsboet efter en avliden sambo vidtar en sådan åtgärd.

Samtycke enligt denna paragraf behövs inte, om den andra sambon inte kan lämna giltigt samtycke eller om dennes samtycke inte kan inhämtas inom rimlig tid.

24 § Saknas samtycke som krävs för en åtgärd enligt 23 §, får domstolen tillåta åtgärden på ansökan av den som vill företa den.

25 § Om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan det samtycke eller tillstånd som krävs har avhänt sig eller till nackdel för den andra sambon upplåtit nyttjanderätt till egendom, skall domstolen på talan av denne förklara att rättshandlingen är ogiltig och att egendomen skall återgå. Detsamma gäller om en sambo eller dödsboet efter en avliden sambo utan det samtycke eller tillstånd som krävs har pantsatt sambornas bohag. Överlåtelse eller pantsättning av bohag skall dock inte förklaras ogiltig, om den nya innehavaren har fått egendomen i sin besittning i god tro.

Talan enligt första stycket skall väckas hos domstolen inom tre månader från det att den andra sambon fick kännedom om förfogandet över bostaden eller överlämnandet av bohaget. Har lagfart eller inskrivning beviljats med anledning av överlåtelse av fast egendom eller tomträtt, får talan inte väckas.

Förs talan om avhysning, får domstolen medge skäligt anstånd med flyttningen.

Övriga bestämmelser

Prop. 2002/03:80
Bilaga 4

26 § Bestämmelserna i 17 kap. 1, 2 och 4–9 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

27 § Vid handläggningen av ett ärende enligt denna lag består tingsrätten av en lagfaren domare. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten dock bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän.

Regeringen får bestämma att även sådana anställda i en tingsrätt som inte är lagfarna domare skall få förordna bodelningsförrättare enligt 17 kap. 1 § äktenskapsbalken.

28 § På ansökan av en sambo skall domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § skall ingå i bodelning bestämma vem av samborna som skall ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts.

Ett förordnande om rätt att bo kvar i bostaden får på ansökan av den ena parten ändras av domstolen.

29 § Den sambo som domstolen har berättigat att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts har rätt att använda även det gemensamma bohag som finns i bostaden och som tillhör den andra sambon. Domstolen får dock beträffande viss egendom bestämma annat. Avtal som den sistnämnda sambon därefter ingår med tredje man inskränker inte nyttjanderätten till bostaden eller bohaget.

Har den ena sambon berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra sambon skyldig att genast flytta därifrån.

30 § Frågan om rätten att bo kvar i bostaden till dess att bodelning har gjorts skall väckas vid en tingsrätt som är behörig att pröva tvister om bodelning mellan samborna. Detsamma gäller frågan om domstolens tillstånd till en sambos förfogande över bostad och bohag.

31 § I mål om rätt att överta bostad enligt 22 § får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av samborna bestämma vem av dem som skall ha rätt att bo kvar i bostaden. Om sådan rätt tillerkänns den sambo som inte har hyres- eller bostadsrätten, skall domstolen också på yrkande bestämma vad sambon skall betala till den andra sambon för nyttjandet av bostaden och vad den förstnämnda sambon i övrigt skall iaktta.

Har den ena sambon berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra sambon skyldig att genast flytta därifrån.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen. När målet avgörs, skall domstolen ompröva beslutet.

Beträffande beslut enligt denna paragraf tillämpas 14 kap. 9 § äktenskapsbalken. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003, då lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem och lagen (1987:813) om homosexuella sambor upphör att gälla.
 2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

Häri genom föreskrivs att 23 kap. 1 § ärvdabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

1 §²

Arvskifte förrättas av arvingar och universella testamentstagare.

Var den döde gift, skall först bodelning förrättas enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Efterlämnar den döde en sambo och begär denne bodelning enligt *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, skall bodelningen förrättas innan arvskifte äger rum.

Var den döde gift, skall först bodelning förrättas enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Efterlämnar den döde en sambo och begär denne bodelning enligt *sambolagen (2003:000)*, skall bodelningen förrättas innan arvskifte äger rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

¹ Balken omtryckt 1981:359.

² Senaste lydelse 1987:231.

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 33 §, 20 kap. 7 § och 22 kap. 4 § jordabalken¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***12 kap.**33 §²

Bestämmelserna i 32 § om överlåtelse av hyresrätten gäller också i fråga om övergång genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv.

Har hyresrätten till lägenhet, som varit avsedd att uteslutande eller huvudsakligen användas som gemensam bostad för hyresgästen och hans make eller sambo, tillagts maken genom bodelning eller arvskifte eller tillagts sambon genom bodelning eller övertagits av denne enligt 16 § *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, får dock maken eller sambon träda i hyresgästens eller dödsboets ställe. Sådan rätt tillkommer även efterlevande make som är ensam arvinge efter hyresgästen.

För tid efter det att hyresvärden underrättats om att hyresrätten tillagts hyresgästens make eller sambo enligt andra stycket svarar hyresgästen eller hans dödsbo ej för sina förpliktelser enligt hyresavtalet. Hyresgästens make eller sambo svarar jämte hyresgästen eller hans dödsbo för sådana förpliktelser enligt avtalet som hänför sig till tiden före underrettelsen.

Andra och tredje styckena gäller också när lägenheten har hyrts av makar eller sambor gemensamt.

20 kap.7 §³

Förekommer icke omständigheter som avses i 6 §, skall lagfartsansökan förklaras vilande, om

1. vid köp, byte eller gåva överlåtarens underskrift på fångeshandlingen icke är styrkt av två vittnen och överlåtelsen ej skett genom statlig myndighet,

2. fångesmannen ej har lagfart och fall som avses i 9 § icke föreligger,

¹ Balken omtryckt 1971:1209.

² Senaste lydelse 1987:816.

³ Senaste lydelse 2000:226.

3. rättegång pågår om hävning eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna,

4. lagfart sökes på grund av testamente, dom eller förrättning som ännu icke vunnit laga kraft,

5. vid förvärv genom legat detta ej utgivits,

6. vid förvärv på exekutiv försäljning köpebrev ej utfärdats eller vid expropriation eller liknande tvångsförvärv inlösen ej fullbordats,

7. vid överlåtelse överlåtaren är gift och förvärvet enligt äktenskapsbalkens bestämmelser är beroende av den andre makens samtycke,

8. vid överlåtelse överlåtaren är sambo och förvärvet enligt bestämmelserna i *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* är beroende av den andra sambons samtycke, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 2 § andra stycket den lagen var upptaget på inskrivningsdag när överlåtelsen skedde,

8. vid överlåtelse överlåtaren är sambo och förvärvet enligt bestämmelserna i *sambolagen (2003:000)* är beroende av den andra sambons samtycke, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 5 § andra stycket den lagen var upptaget på inskrivningsdag när överlåtelsen skedde,

9. vid överlåtelse genom boutredningsman förvärvet enligt ärvdebalkens bestämmelser är beroende av dödsbodelägares samtycke,

10. förvärvet har skett genom en sådan gåva mellan makar som inte har registrerats enligt 16 kap. äktenskapsbalken,

11. förvärvet avser del av fastighet och är beroende av fastighetsbildning,

12. vid köp eller byte förvärvet är beroende av att förköp ej sker eller vid förköp detta ej är fullbordat,

13. förvärvet i annat fall enligt lag är beroende av domstols eller annan myndighets tillstånd,

14. förvärvet är beroende av villkor och, i fråga om gåva, villkoret avser viss tid som ej överstiger två år från den dag då gåvohandlingens upprättades, eller

15. förvärvet i fall som avses i 2 kap. 9 a § och 17 kap. 3 § aktiebolagslagen (1975:1385) samt 2 kap. 13 a § och 18 kap. 3 § försäkringsrörelselagen (1982:713) är beroende av bolagsstämmans godkännande.

22 kap.

4 §⁴

Förekommer icke omständighet som avses i 3 §, skall ansökan om inteckning förklaras vilande, om

1. ansökan om lagfart för sökanden är vilandeförklarad samt inteckningsansökningen ej medgivits av den som har lagfart,

2. rättegång pågår om hävande eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna,

3. sökanden är gift samt den andra makens samtycke fordras enligt äktenskapsbalkens bestämmelser och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda balk inte har givits,

⁴ Senaste lydelse 2000:226.

4. sökanden är sambo samt den andra sambons samtycke fordras enligt bestämmelserna i *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda lag inte har givits, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 2 § andra stycket den lagen har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inteckning söks,

4. sökanden är sambo samt den andra sambons samtycke fordras enligt bestämmelserna i *sambo-lagen (2003:000)* och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda lag inte har givits, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 5 § andra stycket den lagen har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inteckning söks,

5. ansökningen enligt lag är beroende av domstols eller annan myndighets tillstånd.

Förklaras ansökan vilande, skall inskrivningsmyndigheten utfärda bevis om detta (vilandebevis).

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.
 2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

Prop. 2002/03:80
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 15 a § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 a §¹

Om bodelning skall äga rum enligt *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, skall den andel som skall tillfalla den avlidnes sambo vid fördelning av bostad och bohag beräknas till hälften av den behållna egendomen om inte annat följer av 12 § andra stycket nämnda lag eller andelen blivit enligt lag annorlunda bestämd vid bodelning över vilken i behörig ordning upprättad handling föreligger i skatteärendet.

Om bodelning skall äga rum enligt *sambolagen (2003:000)*, skall den andel som skall tillfalla den avlidnes sambo vid fördelning av bostad och bohag beräknas till hälften av den behållna egendomen om inte annat följer av 18 § andra stycket nämnda lag eller andelen blivit enligt lag annorlunda bestämd vid bodelning över vilken i behörig ordning upprättad handling föreligger i skatteärendet.

För sambons sålunda beräknade andel erläggs inte arvsskatt.

När en sådan handling som avses i första stycket ges in till skattemyndigheten gäller vad som stadgas i 15 § 3 mom.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.
 2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 2001:95.

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 18 § fastighetsbildningslagen (1970:988)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.
18 §²

Från nedan angivna bestämmelser i detta kapitel till skydd för enskilt intresse får avsteg göras i följande avseenden

1. 4 § första stycket och 5 § första stycket, om ägarna av de fastigheter som beröres av regleringen medger det,
2. 6 § andra stycket, 7 och 10–12 §§ samt 15 § tredje stycket, om de sakägare vilkas rätt är beroende av åtgärden samtycker till det,
3. 8 §, om fastighetens ägare och, om fastigheten är upplåten med tomträtt, även tomträttshavaren medger det,
4. 13 och 14 §§, om det medges av den som ålägges att betala mer än han annars skulle ha varit skyldig att betala och om avvikelsen från bestämmelserna icke sker i otillbörligt syfte.

Avser regleringen fastighet som svarar för fordran, får avsteg från 10–14 §§ med stöd av ägarens samtycke ske endast om även fordringens innehavare medger det. Besväras fastigheten av gemensam inteckning, fordras dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som i 22 kap. 11 § jordabalken föreskrives för relaxation. Medgivande av rättsägare fordras ej, om regleringen är väsentligen utan betydelse för honom.

Ägares och tomträttshavares medgivande enligt första stycket 3 till minskning av fastighetsgraderingsvärde skall upprättas skriftligen. Beträffande rätten att lämna sådant medgivande gäller samma villkor som för överlåtelse av fast egendom. Sådant samtycke av sambo som avses i 17 § *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* krävs dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 2 § andra stycket samma lag var upptaget på inskrivningsdag när medgivandet gjordes.

Ägares och tomträttshavares medgivande enligt första stycket 3 till minskning av fastighetsgraderingsvärde skall upprättas skriftligen. Beträffande rätten att lämna sådant medgivande gäller samma villkor som för överlåtelse av fast egendom. Sådant samtycke av sambo som avses i 23 § *sambolagen (2003:000)* krävs dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 5 § andra stycket samma lag var upptaget på inskrivningsdag när medgivandet gjordes.

¹ Lagen omtryckt 1992:1212.

² Senaste lydelse 2000:233.

Medgivande eller samtycke enligt första stycket till åtgärd som berör samfälld mark skall, om samfälligheten förvaltas av en samfällighetsförening, lämnas av föreningen i stället för av delägarna. Prop. 2002/03:80
Bilaga 4

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.
2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer

Prop. 2002/03:80
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

När bouppteckning har skett efter en avliden, får efterlevande make, arvinge, testamentstagare, boudredningsman eller testamentsexekutor ansöka om kallelse på den avlidnes okända borgenärer. Var den avlidne gift, får kallelse sökas även på den efterlevande makens okända borgenärer.

Bestämmelserna i första stycket om efterlevande make gäller också en sådan efterlevande sambo som avses i *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem*, om denne har begärt att bodelning skall förrättas enligt 5 § samma lag.

Bestämmelserna i första stycket om efterlevande make gäller också en sådan efterlevande sambo som avses i *sambolagen (2003:000)*, om denne har begärt att bodelning skall förrättas enligt 8 § samma lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.
 2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1987:810.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden

Prop. 2002/03:80
Bilaga 4

Häriigenom föreskrivs att 1 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag är tillämplig på frågor om makars och sambors förmögenhetsförhållanden när det finns anknytning till en främmande stat. *Vad som sägs om sambor gäller sådana samboförhållanden där en ogift kvinna och en ogift man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.*

Denna lag är tillämplig på frågor om makars och sambors förmögenhetsförhållanden när det finns anknytning till en främmande stat. *Lagen gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.*

Bestämmelserna i 2 § första stycket 1 och andra stycket, 5 § tredje stycket, 6 § andra stycket och 8 § gäller inte för sambor. När lagen skall tillämpas på samboförhållanden gäller i övrigt följande.

1. Vad som sägs i lagen om makar, blivande makar, äktenskapet och äktenskapets ingående eller motsvarande gäller sambor, blivande sambor, samboförhållandet respektive samboförhållandets inledande.

2. Vid tillämpningen av 9 § gäller 10–12 och 16–19 §§ lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem i stället för äktenskapsbalken. Vid tillämpningen av 10 § gäller 9 § lagen om sambors gemensamma hem i stället för 12 kap. äktenskapsbalken.

2. Vid tillämpningen av 9 § gäller 16–18 och 22–25 §§ sambolagen (2003:000) i stället för äktenskapsbalken. Vid tillämpningen av 10 § gäller 15 § sambolagen i stället för 12 kap. äktenskapsbalken.

Lagen gäller inte i den mån annat följer av en annan lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 2001:1141.

Häriigenom föreskrivs att 2 kap. 6 § och 5 kap. 6 § bostadsrättslagen (1991:614) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

6 §

Den som har förvärvat en andel i en bostadsrätt får vägras inträde i föreningen, om annat inte bestämts i stadgarna. Bestämmelserna i 3 och 5 §§ skall dock gälla om bostadsrätten efter förvärvet innehas av makar eller, om bostadsrätten avser bostadslägenhet, av sådana sambor på vilka *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* skall tillämpas.

Den som har förvärvat en andel i en bostadsrätt får vägras inträde i föreningen, om annat inte bestämts i stadgarna. Bestämmelserna i 3 och 5 §§ skall dock gälla om bostadsrätten efter förvärvet innehas av makar eller, om bostadsrätten avser bostadslägenhet, av sådana sambor på vilka *sambolagen (2003:000)* skall tillämpas.

5 kap.

6 §

Förhandstecknaren får inte sätta någon annan än sin make i sitt ställe eller pantsätta sin rätt enligt avtalet. Vad som sägs om make skall gälla även sådan sambo på vilken *lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem* skall tillämpas. En överlåtelse eller pantsättning i strid med dessa bestämmelser är ogiltig.

Förhandstecknaren får inte sätta någon annan än sin make i sitt ställe eller pantsätta sin rätt enligt avtalet. Vad som sägs om make skall gälla även sådan sambo på vilken *sambolagen (2003:000)* skall tillämpas. En överlåtelse eller pantsättning i strid med dessa bestämmelser är ogiltig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

Prop. 2002/03:80
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Vid tillämpningen av denna lag skall en man och en kvinna som är gifta med varandra anses bo tillsammans om inte den som ansöker om bostadsbidrag eller den som bidrag betalas ut till visar annat.

En man och en kvinna skall likställas med *gifta personer* om de lever tillsammans utan att vara gifta och

1. har eller har haft gemensamt barn eller

2. är folkbokförda på samma adress.

Två personer skall likställas med *makar* om de lever tillsammans utan att vara gifta och

1. har eller har haft gemensamt barn eller

2. är folkbokförda på samma adress.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

¹ Senaste lydelse 2002:311.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2003-02-26

Närvarande: f.d. justitierådet Hans Danelius, regeringsrådet Gustaf Sandström, justitierådet Dag Victor.

Enligt en lagrådsremiss den 20 februari 2003 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. sambolag,
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i jordabalken,
4. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
5. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
6. lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer,
7. lag om ändring i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden,
8. lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614),
9. lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Anita Wickström.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till sambolag

1 och 2 §§

I 1 § första stycket anges att med sambor skall avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. Även en man och en kvinna som är gifta med varandra omfattas således av denna definition, men detta har, enligt vad som uppgivits vid föredragningen, inte varit avsikten. Lagrådet föreslår en omformulering av bestämmelsen som gör det klart att den inte omfattar makar.

I 1 § andra stycket finns en bestämmelse som utvidgar tillämpningsområdet för bestämmelser i helt andra författningar. Det sägs nämligen att, när det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, därmed skall avses sambor enligt 1 § första stycket. Enligt bestämmelsen skulle ett okänt antal oidentifierade författningar bli tillämpliga även på homosexuella parförhållanden. En viktig materiell ändring av sådant slag bör enligt Lagrådets mening inte göras i denna form utan genom att en ändring görs i var och en av de berörda författningarna. Med den i remissen valda metoden skulle nämligen de berörda författningarna kunna få ett tillämpningsområde som står i strid med deras ordalydelse, vilket är ägnat att leda till oklarhet och missförstånd. Lagrådet finner detta vara en olämplig lagstiftningsmetod.

Det föreslagna andra stycket i 1 § är dessutom oklart också i ett annat hänseende. Av bestämmelsen framgår att definitionen av sambo i första

stycket är avsedd att överföras till andra författningar, men ur lagtexten kan inte utläsas om även bestämmelserna i 2 § avseende fall då ett samboförhållande anses upphöra skall gälla vid tillämpning av andra författningar än sambolagen själv. Detta bör klargöras, särskilt som vissa distinktioner i de berörda bestämmelserna inte är självklara utan tvärtom framstår som ganska kuriösa. Enligt definitionen i 1 § första stycket kan exempelvis ett samboförhållande föreligga även om den ena parten är gift med annan än sin sambo (regeln saknar dock betydelse för sambolagen själv, eftersom det av 1 § tredje stycket följer att denna lag endast gäller samboförhållanden där ingen av samborna är gift), men enligt 2 § skall ett samboförhållande anses upphöra när en sambo gifter sig med en annan person än sin partner. Det bör framgå av någon lagregel om även dessa bestämmelser i 2 § skall gälla för andra författningar än sambolagen, helst – som Lagrådet förordat här ovan – genom att ändringar görs i dessa författningar.

Om vad som sägs i 1 § andra stycket, som Lagrådet ansett lämpligt, regleras direkt i de andra berörda författningarna, kan detta stycke utgå. Detta får också till följd att lagtexten kan förenklas på så sätt att innehållet i tredje stycket första meningen tillförs första stycket genom att ordet ”ogifta” tilläggs före ”personer”.

8 §

I andra stycket finns bestämmelser som anger när en begäran om bodelning senast skall framställas. Av författningskommentaren framgår att andra meningen är avsedd att vara tillämplig inte endast i det fallet att ett samboförhållande upphör genom att en av samborna avlider utan också i det fallet att en sambo avlider efter det att samboförhållandet upphört. Enligt vad som upplysts vid föredragningen skall detta dock gälla endast om den i första meningen angivna tidsfristen inte utlöpt vid dödsfallet. I syfte att klargöra den avsedda innebörden skulle stycket kunna formuleras på exempelvis följande sätt:

”Begäran om bodelning skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Om samboförhållandet upphör genom att en sambo avlider eller om en sambo avlider inom ett år från det att samboförhållandet upphörde, skall dock begäran framställas senast när bouppteckningen förrättas.”

9–11 §§

I paragraferna finns bestämmelser om avtal mellan sambor eller blivande sambor om att egendom inte skall bli föremål för bodelning (9 §), om redovisningsskyldighet när samboförhållandet upphört och innan bodelning skett (10 §) samt om s.k. föravtal inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet (11 §). Lagrådet finner det naturligt att bestämmelserna om redovisningsskyldighet (10 §) placeras efter bestämmelserna om avtal rörande bodelning och föravtal (9 och 11 §§).

De här aktuella bestämmelserna har sin förebild i äktenskapsbalken. Det gäller också jämningsregeln i 11 § andra stycket. En motsvarande jämningsregel finns i 11 kap. 7 § äktenskapsbalken. Den avser inte bara föravtal utan också äktenskapsförord. Såvitt Lagrådet kan bedöma saknas

anledning att inte ta in en jämningsregel också i de bestämmelser som för sambornas del motsvarar bestämmelserna om äktenskapsförord (9 §).

Med denna omredigering och komplettering av bestämmelserna skulle dessa kunna utformas på följande sätt:

9 §

Sambor eller blivande sambor får träffa avtal om att bodelning inte skall ske eller att viss egendom inte skall ingå i bodelningen. Genom ett nytt avtal får de ändra vad som tidigare överenskommits.

Avtalet skall upprättas skriftligen och undertecknas av samborna eller de blivande samborna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om avtalet avser egendom som till någon del omfattas av förvaltarskap enligt föräldrabalken. I så fall skall dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Om ett villkor i avtalet är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt, får det jämkas eller lämnas utan avseende vid bodelningen.

10 §

Sambor får inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet skall upprättas en handling som undertecknas av samborna.

Vad som sägs i 9 § tredje stycket om jämkning av villkor gäller även villkor i föravtal.

11 §

Varje sambo är skyldig att tills bodelningen görs, eller frågan om bodelning fallit, redovisa sin samboegendom, sådan gemensam bostad som kan övertas enligt 22 § och sådan samboegendom som sambon har haft hand om men som tillhör den andra sambon.”

Förslaget till lag om ändring i lagen om bostadsbidrag

3 §

Enligt paragrafens andra stycke i nu gällande lydelse skall en man och en kvinna likställas med gifta personer om de lever tillsammans utan att vara gifta och är folkbokförda på samma adress. Det är oklart om denna bestämmelse i enlighet med ordalydelsen omfattar t.ex. en bror och en syster eller en mor och en son som bor tillsammans med varandra. Enligt den föreslagna nya lydelsen skall med makar likställas två personer som lever tillsammans utan att vara gifta och är folkbokförda på samma adress. Den tidigare rådande oklarheten utvidgas därmed till att gälla också fall då t.ex. två bröder eller två systrar eller en mor och en dotter delar bostad. Om det är avsikten att enbart sambor i den föreslagna sambolagens mening skall omfattas, bör detta klargöras i lagtexten

förslagsvis genom att ”två personer” ersätts med ”sambor”. Om bestämmelsen däremot är avsedd att omfatta annan samlevnad än parförhållanden, bör detta för undvikande av missförstånd framgå av lagtexten, t.ex. genom tillägg av ord som ”oavsett om de är sambor”.

Prop. 2002/03:80
Bilaga 5

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2003

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Winberg, Ulvskog, Lindh, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, Karlsson J. O., Sommestad, Karlsson H., Lund, Andnor, Johansson, Hallengren, Björklund

Föredragande: Thomas Bodström

Regeringen beslutar proposition Ny sambolag 2002/03:80